

İLKE, önümüzdeki sayılarından itibaren Türkiye Sosyalist Hareketi'nin 1960 sonrasının eleştirisine başlayacak.

Hareketin önümüzdeki günlerdeki sağlıklı ve güçlü gelişmesi böyle bir eleştiri — özeleştirisinin, ciddiyetle, devrimci sorumlulukla, etraflıca yapılmasını gerektiriyor.

Bu eleştiriye başlamadan önce, 1960 sonrasında belli devrimci kesimleri ve sosyalist hareketin bir kanadını etkilemiş bir çizginin eleştirisini de gerekli gördük. **YÖN** ve daha sonra **DEVİRİM** gazetesinde somutlanan, genel olarak küçük burjuva radikalizmi veya **RADİKAL REFORMCULUK** olarak adlandırdığımız bu çizgiyi sosyalizm dışı saymakla birlikte, etki ve uzantıları açısından, **İLKE**'nin bu sayısında ele alıyoruz.

RADİKAL REFORMCULUK: YÖN - DEVİRİM çizgisinin eleştirisi

İlke

20 Aralık 1961'de bir Bildiri ile yayın hayatına başlayan **YÖN** dergisi, o zamanlar, hemen hemen bütün ilerici aydınlar tarafından adeta «Türkiye'nin biricik kurtuluş ümidi» olarak büyük bir ilgi ve coşkuyla karşılandı.

Daha sonra **Devrim** dergisiyle devam eden **YÖN** çizgisi, geçirdiği bütün iç değişimlere, giderek radikalleşmesine rağmen, özünde hep aynı çizgi olarak kaldı. **YÖN**'ün yayın hayatına başlamasından bir süre sonra güçlenen «sosyalist akım» üzerinde dolaylı dolaysız etkileri olan bu çiz-

giyi kısaca «küçük burjuva ilericiliği» olarak özetlemek mümkün. **YÖN** ve **Devrim** dergileri boyunca küçük burjuva ilericiliğinin gelişmelerini izlemek, tarihsel bağlantılarını göstermek, ana noktalarını vurgulamak üzere, incelememize **YÖN** dergisinin çıkış bildirisiyle başlayalım...

Yön Bildirisi :

1 — Amaç edinilen çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmanın, eğitim davasını sonuçlandırmanın, Türk demokrasisini yaratmanın, sosyal adaleti gerçekleştirmenin

ve demokrasi rejimini sağlam temeller üzerine oturtmanın ancak iktisadi alanda hızla kalkınmakta yani millî istihsal seviyesini hızla yükseltmekte göstereceğimiz başarıya bağlı olduğuna inanıyoruz.

a) Atatürk devrimlerinin amacı olan batılılaşmak en geniş anlamıyla, batının istihsal seviyesine yaklaştığımız ölçüde gerçekleşebilir. Türkiyedeki istihsal seviyesi yükseldikte, memleketin sosyal yapısı değişecek, şehir-köy ikiliği ortadan kalkacak, imkânlar genişleyecek ve batı uygarlığının temeli olan akılcı düşünce kütlelere yayılacaktır.

b) ... düşük bir istihsal seviyesiyle kütlelerin kültür seviyesinde esaslı bir yükselme sağlamak hayaldir...

c) Demokrasi herseyden önce insan haysiyetine dayanan ve insanı üstün değer sayan bir rejimdir... Türk demokrasisinin yaşatılması, açlığı işsizliği ve evsizliği ortadan kaldıracak yüksek bir istihsal seviyesine götüren yolları bulmakla mümkün olabilir.

d) Millî gelirin hızla artmasına önem vermeyen bir sosyal adalet politikası da yoksulluğun bölüşülmesinden öteye geçemeyecektir. Buna karşılık sosyal adalete yer vermeyen bir kalkınma politikası başarısızlığa mahkûmdur. O halde sosyal adalet politikasının başlıca araçlarından biri de istihsal seviyesinin yükseltilmesi olmalıdır.

2 — Bugün Türk toplumuna yön verebilmek durumunda bulunan öğretmen yazar politikacı, sendikacı, müteşebbis ve idareci gibi kimselerin belli bir kalkınma felsefesinin ana hatları üzerinde anlaşmaya varmalarını zarurî sayıyoruz.

a) 20 ci yüzyılda haberleşme araçlarındaki gelişme sonunda, kütleler başka memleketlerdeki veya başta tabakalardaki yüksek hayat standardının, önemlisi bu standarda erişmenin mümkün olduğunu görmektedir... Türkiye bugün ciddi bir iktisadi ve sosyal buhran içindedir. Sosyal buhran iktisadi buhranın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

... Köklü tedbirler alınmazsa gecekondu ve işsizlik önümüzdeki yıllarda millet hayatının tehlikeli bir yarası haline,

gelecek sosyal ve siyasi düzenin bozulmasına yol açabilecektir...

b) İşin en hazin tarafı Türkiyenin kaderine hakim olabilecek durumda bulunan çevrelerde karşı karşıya olduğumuz çetin meselelerin suuruna henüz varılmamış olmasıdır. Bu çevrelerce benimsenen ve uygulanabilecek bir kalkınma felsefesi yoktur. Kalkınmanın anlamı bütün genişliğiyle anlaşılammıştır. Köklü reformlara girişmeden kalkınmanın başarılamayacağı ve buna karşılık kalkınma sonucunda toplum düzenine insan davranışlarına bazı değişikliklerin geleceği unutulmaktadır. Bu yüzden hem kalkınma istenmekte, hem de köklü reformlara karşı konulmakta ve yeni davranışlar yadrganıp, kötülenmektedir...

c) Türkiyenin kalkınmasını belli bir amaca yöneltmek, siyasi iktidarın emrinde teknik bir organ olan Devlet Planlama Teşkilatının yetkisini aşan bir iştir.

..... yapılacak planların yön kazanması ve başarıya ulaşması ancak Türk toplumuna yön verebilecek durumda bulunan çevrelerin açık bir kalkınma felsefesi üzerinde anlaşmalarıyla mümkün olacaktır.

3 — Kalkınma felsefemizin hareket noktaları olarak bütün imkanlarımızı harekete geçirmeyi, yatırımları hızla arttırmayı, iktisadi hayatı bütünüyle planlamayı, kütleleri sosyal adalete kavuşturmayı, istisnaları kaldırmayı ve demokrasiyi kütlelere maletmeyi zarurî sayıyoruz. Varmak istediğimiz bu amaçlara yeni bir devletçilik anlayışıyla erişebileceğimize inanıyoruz.

a) Türkiyenin iktisadi hayatında özel teşebbüsü ve devlet teşebbüsünü birlikte yatan karma bir sistem kalacaktır. Fakat ağırlık merkezi özel teşebbüs olan bir iktisadi sistemin bugünkü yapısıyla Türkiyeyi hızla ve sosyal adalet içinde çağdaş uygarlık seviyesine eriştebileceğini sanmıyoruz. İktisat ilminin ve tarihin ışığında inanıyoruz ki, özel teşebbüse dayanan kalkınma yavaştır, ıstıraplıdır, israfıdır ve sosyal adaletle bağdaşması az gelişmiş bir memlekette imkânsızdır...

b) Özel teşebbüs kâra dayanır. İktisadi sistemin itici kuvveti kârdan ibaretse kalkınmanın çok yavaş bir tempo ile gerçekleşmesine, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin artmasına, her mahallede bir milyon felsefesinin yerleşmesine, milli servetin en faydalı işlere değil, en kârlı işlere akarak israf edilmesine, durgunluğun ve işsizliğin sık sık başgöstermesine katlanmak gerekir. Günümüzde hiçbir az gelişmiş memleket bunu göze alamaz.

Batı memleketlerinin kalkınmaları sırasında çok elverişli şartlara ve sömürgeciliğe rağmen gelişme yavaş, israfçı, sıkıntılı olmuş, liberal fakat gücünü genel oydan almayan idareler altında gerçekleştirilmiştir. Ancak 20 nci yüzyılda istihlal seviyesinin yükselmesi sayesinde ki batı memleketlerindeki iktisadi sistem az çok tatmin edici şekilde işleyebilecek hâle gelmiştir. Bununla birlikte Batı sosyalist partileri düşünürleri ve hat ta liberal eğilimli siyasetçiler kendi memleketlerindeki iktisadi sistemin israfçı olduğunu, zaruri ihtiyaçları ihmal ettiğini, hızlı bir gelişmeyi ve sosyal adaleti sağlamak bakımından da yetersiz kaldığını delilleriyle belirtmektedir.

c) Bu sebeptendir ki günümüzün gerçeklerine uygun yeni bir devletçilik anlayışını Türkiye için zaruri sayıyoruz. Ayrıca özel teşebbüsün mutlaka verimli, devlet teşebbüsünün de mutlaka verimsiz olduğu şeklindeki yaygın düşüncenin sağlam delillere dayanmayan ve geniş propoganda ile beslenen bir inanç olduğunu belirtmekte fayda görüyoruz.

4 — *Yeni devletçiliği yukarıda belirttiğimiz amaçlara erişmek için mutlaka başvurulması gereken şuurlu devlet müdahalesi şeklinde anlıyoruz.*

a) Kalkınmayı hızlandırmak maksadıyla milli tasarrufun çoğaltılması ve milli gelirdeki artışların önemli bir kısmının tasarrufa yöneltilmesi ancak geniş ölçüde ve bilgili devlet müdahalesi ile başarılabilir.

b) Bugünkü imkânlarımızla daha iyi bir teşkilat ve idare içinde şimdikinden

çok daha fazla, çok daha verimli şekilde yatırım yapmanın mümkün olduğuna inanıyoruz. Bunun için iktisadi hayatı bütünüyle planlamak şarttır. Plan iktisadi hayatı istenilen amaçlara zamanında ve bütünüyle yöneltmeye imkân verecek yetkilerle araçları beraberinde getirmelidir. Bunu sağlayacak belli başlı şartlardan biri de, iktisadi hayatın çeşitli kesimlerini hakim olan kilit sanayilerin mutlaka devlet elinde bulundurulmasıdır. Devletçiliği, ciddi bir planlamanın vazgeçilmez unsuru sayıyoruz.

c) Planlama büyük iktisadi birimlere geçmeği zarurî kılar. Halbuki Türkiyenin iktisadi hayatı tarım, sanayi ve ticaret alanlarında çok ufak işletmelere dayanmaktadır. Bu bakımdan çiftçiyi teşkilatlandırarak istihlal kooperatiflerinin geliştirilmesi, küçük sanatlarda kooperatifçiliğin yaygın bir hâle getirilmesi, perakende satış gelirlerini azaltarak ve malların müstahsilden müstehlike geçiş yollarını kısaltarak, sanayide olduğu gibi tarım ve ticarete de büyük pirim esasının mümkün olduğu ölçüde yerleştirilmesi lüzumludur.

d) Devletçilik, aynı zamanda gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek, sosyal güvenliği gerçekleştirmek, müstehsil ve müstehlikin mutavassıt bir zümre tarafından ezilmesini önlemek, bölgeler arasındaki dengesizlikleri ortadan kaldırmağa çalışmak için de en elverişli sistemdir. Çalışmayı toplumun en yüksek değeri haline getirmek, çalışmaya dayanan kazançları yüksek seviyeye çıkarmak, devletçiliğin temel hedefidir. Kol ve kafa gücünü satarak geçinenlerin ezilmesine seyirci kalan, arsa spekülâtorlerinin ve ticaret alanında istismarcı mutavassıtın haksız kazançlarına göz yuman ve bu gibilerin bir yüksek devlet memurundan, fikir ve bilim adamından fazla kazanmasına ses çıkarmayan bir sistemin 20 ci yüzyılda imkân yoktur.

e) Devletçilik demokratik rejimin sadece bir şekilden ibaret kalmasını önleyip demokrasinin kütlelere malolmasını sağlayacak temel müdahale vasıtasıdır. Planlı bir eğitim seferberliğine girişmek, köy

enstitüleriyle açılan yolu genişletmek, milyonlarca köylü ve işçi çocuğunu eğitim alanında ve memleket idaresinde herkesle eğitim imkânlarına kavuşturmak, yetişkinlerin eğitim yoluyla kütlelere yükselmek fırsatı hazırlamak ancak şurlu bir devletçilikle mümkündür.

Sendikaların kuvvetlendirilmesi, ağanın yerini teşkilatlanmış çiftçinin ve kooperatifin almasını sağlayacak şekilde top- rak reformunun gerçekleştirilmesi modern devletçiliğin ödevidir ve bunlar ancak, devlet müdahalesiyle başarılabilir.

Bugün içinde bulunduğumuz buhran- lardan kurtulmanın birinci şartını Türk toplumunun çeşitli kesimlerinde görev al- mış olanların ve millet kaderine hakim olabilecek mevkilere gelmiş bulunanların düşüncelerini açıkça ortaya koyarak bir temel kalkınma etrafında birleşmelerinde görüyoruz.»

Yön'ün birinci sayısında yayınlanan bildiriye imza koyanlar arasında şu isim- ler de bulunmaktaydı:

Muammer Aksoy, Suat Aksoy, Mete Akyol, Tahir Alangu, Çetin Altan, Melih Cevdet Anday, Sadun Aren, Ceyhun Atuf Kansu, Özdemir Asaf, Reşit Aşçıoğlu, Türkkaya Ataöv, Doğan Avcıoğlu, Kahra- man Bapçum, Atilla Bartınhoğlu, Aslan Başer Kafaoglu, Fakir Baykurt, Deniz Bay- kal, Korkut Koratav, Kenan Bulutoğlu, Beyhan Çenkçi, Ömer Sami Coşar, Alev Coşkun, Necati Cumalı, Sermet Çağan, Or- han Duru, Sencer Dıvıçoğlu, Süleyman E- ge, Mustafa Ekmekçi, Oktay Eksi, Meh- met Erdemir, Muzaffer Erdost, Vehbi Er- süli (Tabii Senatör) Bahir Ersoy, Cemal Reşit Eyüboğlu, Sabahattin Eyüpoğlu, Ali Genvilili, Turan Güneş, Nail Güreli, Yılmaz Gümüşbaş, Ecevit Güresin, Rıza Güven, Mükerrrem Hiç, Sırrı Hocaoglu, Abdi İpek- çi, Yahya Kanbolat, Tarık Dursun K., Yu- nus Kara, Suphi Karaman, Coşkun Kırca, M. Ali Kışlalı, Şükrü Koç, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Alp Kuran, Sami Küçük, İd- ris Küçükömer, Mahmut Makal, Fethi Na- ci, Çetin Özek, Sina Pamukçu, Arif Payas hoğlu, Tahsin Saraç, Murat Sarıca, Bahri Savcı, İhan Selçuk, Turhan Selçuk, Meh- met Selik, İhhami Soysal, Mümtaz Soysal,

Kemal Tahir, Server Tanelli, Erdoğan Te- ziç, Sabri Tıgılı, Taner Timur, Naim Tıra- lı, Erdoğan Tokatlı, Engin Tonguç, Os- man Nuri Torun, Turhan Tükel, Cavit Or- han Tütengil, Ali Ulvi, Adnan Veli, Tah- sin Yücel.

Yön'ün imzaya açtığı bu bildiriye o za- manın pek çok ilerici aydını imza gönder- mişti. Yön'ün çıkışı kısa zamanda sağ ba- sının tarafından «komünistlikle» suçlandı ve imzalar arasında müseccel komünistlerin de olduğu ileri sürüldü. Yön, 12 ci sayıda bu eleştirilerin McCarthy'cilik olduğunu söylüyor ve şöyle devam ediyordu:

«Komünistlikleri vaktiyle fiilen ispat edilmiş, bu yüzden hüküm giymiş ve ceza- larını çekmiş kimselerin de, eğer topluma tekrar faydalı olabilmek, topluma olumlu yollardan birşeyler katabilmek arzuları varsa, bu arzunun tam bir iyi niyet ve hoşgörülükle karşılanması gerektiğini düşünüyoruz. Aynı şeyin tamamiyle aksı kutuptaki ideolojiler için çalışmış kimse- lere de tanınması ve böylece insan kaynak- ları zaten çok mahdut olan Türk toplu- munun mümkün olan değerlerden faydala- nabilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu bildirin altında vaktiyle şu veya bu görüşlü savunmuş olan kimselerin imzala- rına rastlanması, bildirinin muhakkak o görüşlerin savunuculuğunu yaptığı şeklin- de anlaşılabilir. İmza koyanlar açıkça be- lirtilmiş olan belli hedefler etrafında top- lanmış olduklarını ilan etmişlerdir. Bu, matematik bir deyimle onlar arasındaki «ortak payda»dır. Bunun dışında herkesin elbette kendine göre belli görüş açıları bu lunması kadar tabii birşey olamaz. Bildiri- ye imza koyanlarda memleketin geleceği bakımından sevinçle karşılanması gereken taraf aralarındaki bazı fikir ayrılıklarını bir yana itebilmeleri ve fikir bütünlü- ğüne inanan dürüst insanlar olarak ter- temiz bir ortak payda etrafında birleş- bilmeleridir.» (7.3.1962)

Böylece Yön, «islah-ı nefis»etmiş ve topluma «tekrar faydalı olabilmek», top- luma olumlu yollardan birşeyler katabil- mek isteyen komünistlere (ve de faşist- lere) açıldı. Bir bakıma YÖN de başlan- gıçta KADRO gibi, eskileri «mürtedliğe»

teşvik ediyor sayılabildi. Hedef bir Ortak Payda etrafında toplanabilmektir. YÖn'e göre bu Ortak paydanın ne olduğu nu ve sonunun neye vardığını göreceğiz.

Şimdi yukardaki bildiri ve imzalarla yayın hayatına atılan ve uzun yıllar küçük burjuva ilericiliği çizgisinin bir yönünü en iyi temsil eden YÖN dergisinin yeni kadrosunun içinde doğduğu sosyo.ekonomik ortamı, yani Türkiye'nin o günlerde içinde bulunduğu şartları kısaca görelim. *YÖN çıkararken Türkiye'nin sosyo.ekonomik ortamı nasıldı?*

YÖN'ün ilk sayısı 1961 yılında çıktı. Yani 27 Mayıs'ın hemen arkasından... 27 Mayıs'a nasıl gelinmişti? Birkaç on yıl geriye bakalım...

1923'lerden, hele 1930'lardan sonra devlet kapitalizminin yardımıyla güçlenen özel sektör. İkinci Emperyalist Savaş sırasındaki vurgunlarıyla ilkel sermaye birimini merkezi bir şekilde gerçekleştirdik. ten sonra, artık liberal ekonomi özlemleri içine girdi ve devletçiliğin dar kalıplarını (kendisini güçlendirmiş, yoktan var etmiş bile olsa) çatlatmak istedi.

Büyük sermayenin, tefeci-bezirgân, toprak ağalığına yaslanan politik iktidarı, 1950'de, geniş halk yığınlarını sahte bir umut ışığıyla aldatarak vücut bulmuş ve henüz bilinçlenmemiş olan geniş emekçi yığınlarına başlangıçta bir kurtarıcı gibi görünmüştü.

Bu tarihten sonra devletçilik, yokolmamakla birlikte, KARMA EKONOMİ adı verilen bir «safсата» altında, özel sektörün hizmetinde ve yedeğinde eskiye nazaran izafi olarak ve gitgide önemsizleşerek devam etti. 1945'lerden ve özellikle 1950'den sonra özel sektörün ağırlığı gitgide arttı. Fakat emperyalizme bağımlı yerli büyük sermayenin, prekapitalist tefeci-bezirgânlıkla ortaklaşa sömürüsü, yeni ekonomik sıkıntılar getirdi ve bilindiği gibi 27 Mayıs hareketi gerçekleşti.

27 Mayıs Devrimi özellikle aydınlar arasında büyük bir coşku ve umutla karşılandı. 27 Mayıs'ı hazırlayan faktörler arasında şüphesiz ki, kendiliğinden, bilinçsiz ve örgütsüz gelişen emekçi halk hareketinin önemli bir etkisi oldu. Ekonomik

kriz derinleştikçe, kitlelerin bunalımı artıyor ve yer yer patlamalar ortaya çıkıyordu. Ülkede emekçi sınıfların örgütlü hareketi ve işçi sınıfı ideolojisi üzerinde yoğun bir baskı olduğundan, hatta genel bir halkçı akıma bile göz açtırılmadığından, emekçi kitlelerin en bilinçli kesimleri iktidardaki DP'ye karşı çarnaçar en güçlü muhalefet partisi CHP'yi desteklemeye başladılar. Nitekim 1954'de 30 milletvekili çıkaran CHP' 1957'de ekseriyet sistemine seçimlerdeki her türlü anti-demokratik baskıya rağmen 173 milletvekili çıkarabildi ve oy oranını yüzde 34.8'den yüzde 40.6'ya çıkardı. Güçlü bir muhalefet halinde iktidarı sarsmağa başladı. Gene bu dönemde, çeşitli il ve ilçelerde zaman zaman kendiliğinden halk ayaklanmaları oluyor, kitleler genellikle hükümet binalarını kuşatarak protestolarını bildiriyorlar, ya yalan vaatlerle, ya da çoğu kez silâh zoruyla dağıtılıyorlardı.

Ülkeyi 27 Mayıs'a götüren olaylar zinciri içinde, küçük burjuva aydınlarının sert ve aktif muhalefeti kadar, sözüntü ettiğimiz kendiliğinden kitle hareketlerinin de hayli etkisi olmuştur.

Sınıf konumları ve dönemin şartları gereği, işçi sınıfı biliminden ve rehberliğinden yoksun olan aydınlar, DP'ye karşı alternatif olarak gördükleri CHP'ye cankurtaran simidi gibi sarıldılar. CHP'nin burjuvazinin alternatif partisi olduğu görülmedi, görülemedi. Üstelik de, Anadolu örgütlenmesi profesyonel taşra politikacılarına, egrafa vb.'ye dayanan, öte yandan Vehbi Koç başta olmak üzere büyük sermayenin en büyük temsilcilerinin halâ ağırlıkta oldukları CHP'nin karşısında, halkın ve küçük burjuva aydınların demokratik özelemlerini kanalize edebilecekleri bir başka alternatif yoktu. Böylece kitlelerin demokratik özelemleri küçük burjuva aydınların tepkileri aynı noktaya, yani CHP'yi desteklemeye yöneldi. 27 Mayıs, özellikle şehir küçük burjuvazisinin okumuş kesimlerinde umut ve coşkuyla karşılandı.

DP'nin yıkılmasıyla herşeyin düzeleceğini sanan aydınlar, 27 Mayıs'dan birkaç ay sonra gene karamsarlığa düştüler.

İşte bu sıralarda bazı yazarlar dikkatleri ekonomik meselelere çekmeğe başladılar...

1961 yılının ekim ayında yapılan genel seçimler sonucunda hiç bir parti yeterli çoğunluğuyla sağlayamadığından İsmet Paşa'nın başkanlığında CHP-AP koalisyonu kuruldu. Bu sonuç ilerici aydınları büsbütün kötümserliğe ve düşünmeye iten bir olay oldu. İşte aydınların bir aranış içinde olduğu bu dönemde, YÖN dergisi, «Yeni Devletçilik» teziyle ortaya çıktı ve aranış içindeki aydınlar tarafından seçinçle karşılandı.

Bu sırada ülkedeki ekonomik ve politik durum neydi?

Emperyalizme bağımlı yerli tekelci sermaye, kendi çapında birtakım sanayi yatırımlarına girişmenin eşiğindedi. 27 Mayıs'la kurulan Devlet Planlama Teşkilatı bu işin daha rasyonel şekilde yürütülmesi için çalışıyordu. Ülkedeki tüm egemen sınıflar İnönü'nün başkanlığındaki bir koalisyon tarafından temsil ediliyorlardı. İsmet Paşa, ayrıca, 27 Mayıs'la bozulan devlet ve ordu hiyerarşisini düzene sokmakla görevlendirilmişti. Nitekim Paşa, Başbakanlığı zamanında iki darbe teşebbüsünü önleyen kişi oldu. Kendisine aydınlarca büyük ümitler bağlanmış olan CHP'nin bir sömürücü sınıf partisi olduğu, tutucu niteliğini sürdürdüğü, hatta muhafet yıllarına göre daha da tutucu, statü kocu, yani egemen sınıflardan yana olduğu görülüyordu. Ülkücü aydınlar bir çözüm, bir kurtuluş yolu arıyorlardı. CHP içindeki bazı ilerici unsurlar da aynı aranışın sancısını çekiyorlardı. Nitekim Yön çıktıktan üç ay sonra bir Parti Meclisi toplantısında, zamanın Çalışma Bakanı Bülent Ecevit endişelerini belirtiyor ve çoğunlukta olan kaşarlanmış parti kodamanlarının büyük gücüyle koparmalarına sebep oluyordu. Ecevit kısaca şunları söylemişti. «... Ben Bakan olmadan önce CHP'nin muhafazakâr bir Parti haline geldiğini söyleyenlere kıvardım. Fakat görüşüm ki, CHP muhafazakâr bir parti haline gelmiştir... Zaaflardan birinin Partinin aşırı telifçiliğidir. Bunun çok zararını görüyoruz. Teşkilatımız da muhafazakâr bir bünyeye sahip olmaya ve mahalli eşrafa

dayanmaya başlamıştır. Büyük kütlelere derdimizi anlatamıyoruz. partiye yeni adam çekemiyoruz... Bugün Türkiye'de bir işçi kütlesi var. Bu kütle modern tekniği benimsemiş bir küledir. Bu bakımdan gerici olmasına imkân yoktur. İşte bir örnek: Meselâ bir sendika kongresinde hatipler, «Bir hükümetin çalışma bakanlığı bütçesi 8 milyon, Diyanet İşleri bütçesinin 50 milyon lira olması utanılacak bir şeydir» diyorlardı... Bugün temsil etmeğe çalıştığımız zümreler arasında menfaat çatışması vardır... Parti bütün bunlar arasında yolunu bulmalıdır. Klme hitap edeceğini tesbit etmelidir. Tabiiyle, bu partinin bünyesinde bir değişikliği gerektirmektedir. *Parti giderlerinin zenginler eliyle sağlanması devam ettiği müddetçe, partilerin kanaatlerini serbestçe söylemelerine ve tercihlerini rahatlıkla ortaya koymalarına imkân yoktur.* Mahalli teşkilatımızı da eşraf teşkilatı olmaktan çıkarmalıyız.» (Mart 1962)

Aynı toplantıda Turan Güneş de «... Bugün kütleler açtır, gittikçe küçülen bir parti olmak istemiyorsak işçileri ve fakir köylü kütlelerini saflarımıza çekme yollarını aramalıyız. Nisbi temsil geldikten sonra bir partinin her sınıf insanı sinesinde toplaması imkânsızdır. Muhtelif kategori vatandaşlar arasında menfaat çelişmesi vardır. Hangi vatandaş gruplarını savunacağımızı seçmeliyiz. Bu çelişmelere artık yüzümüzü kapayamayız. Hangi sosyal gruplara dayandığımızı tesbit edelim... Kimin haklarını nasıl savunacağımızı açıkça söyleyelim, herkesi zengin edeceğimizden vazgeçelim. *Bu seçimde tüccarlar bize oy vermedi. Karaborsacılar da vermedi, işçiler ve fakir sınıflar da vermedi.* Biz öteki partilerle liberalizm yarışına giremeyiz... Bizim yapacağımız şey prensiplerimize sıkı sıkı sarılmaktır. Dünyanın hiçbir yerinde «ferdin yapamayacağını devlet yapar» tarzında bir devletçilik prensibi olamaz. Bu, devletçilik yok demektir...» diye eleştirilerini bildiriyordu...

Fakat hemen belirtelim ki yukarıya aktardığımız sözler CHP içindeki tek tük ve cılız seslerdi... Daha sonra emekçi halk hareketi ve sosyalist mücadele şüpheşiz ki

CHP içindeki kaynaşmaları arttırdı ve bugünkü burjuva reformist CHP'ye varıldı... Ama o yıllarda ilerici aydınların CHP'ye umut bağlamaları için hiçbir sebep yoktu..

Gene Yön dergisinin ilk çıktığı ortamda, işçi sınıfı biliminden habersiz olan geniş küçük burjuva aydın kümeleri için başka bir ilerici alternatif yoktu. Örneğin TİP varlığı hiç belli olmayan bir partiydi... Nitekim Aybar-Aren ve Boran'ın TİP'e girmesinden sonra aydınlar TİP'e iltifat etmeğe başladılar, ve TİP'in ilk güçleniş ilericiler aydınların içten desteğini sağlamakta oldu. Emekçi kitlelere ancak bu dönemden sonra sesini duyurabildi...

Yön dergisinin yayına başladığı dönemde, ülkede fikir ortamı neydi? Herşeyden önce, işçi sınıfı düşüncesi üzerinde ağır yasaklar ve despotizm uygulanmaktaydı. İşçi sınıfı düşüncesinin yaygın olmaması, genel olarak küçük burjuva ilericiliğini de fikir bakımından kısır bırakmıştı. Gene ideolojik mücadelenin güçsüzlüğünün sonucu olarak, burjuvazinin de netleşmiş, açık seçik bir görüşler silsilesi yoktu. Nitekim bugün bile finans kapitalin kalemlerinin sık sık şikâyet ettikleri konu ideolojik zayıflıkları, yani burjuva demagojisini rasyonelleştirmek, teki beceriksizlikleri, yalan icad etmekteki eşsizlikleri değil midir?

İşçi sınıfı düşünce-davranışı üzerindeki ambargo nedeniyle, Yön'ün de tabiriyle «komünistler» dışında, 1961'lerde ülkedeki fikir hayatı kısır ve fakirdi. Başlıca iki grup vardı: 1 — İlericiler. İnkılapçılar, 2. Gericiler...

İlericiler Atatürkçülüğü savunuyorlardı, laiktiler, Eski DP düşmanıydılar... Gerıcilere gelince, ümmetçiler, ırkçılardan ibaret sanılıyordu... O yıllarda bir avuç sosyalist veya radikal aydın dışında kimse ilericiliğin,gericiliğin sınıf muhtevasını bilmiyordu.. Meselâ ilerici aydınların savundukları Atatürkçülük, laiklik vb. gibi akımların gerçekte burjuva çağının ve burjuvazinin görüşleri olduğu bilinmiyordu... Öte yandan o sıralarda yaygın olan ümmetçiliğin, aslında hakim sınıflar tarafından kullanıldığını bilen azdı... Görüşler ve tezler ekonomik değil yüzeyseldi...

Burjuvazi bile, 10 yıllık tefeci-bezirgân, toprak ağası ortaklığının getirdiği sıkı-fıkı ittifakın ortak sloganlarından ve dincilikle karışık ideolojisinden tam olarak vazgeçmiş değildi... Laikliğe ve Atatürkçülüğe bugünkü gibi sahip çıkmıyor, kitlelerin oylarını kaybedeceğinden korkuyordu... Çoğunlukla AP, YTP ve CKMP'de toplanmış bulunan 27 Mayıs aleyhtarı akımları, egemen sınıflar o partilerle kontrol ederken, işlerini CHP kanalıyla sürdürüyordu. Kısacası ülkedeki tüm partiler hakim sınıfların partileri idiler, emekçi kitlelerdeki ekonomik uyanış ve politik bilinçlenme yeni yeni başlamaktaydı... Oysa aradan geçen zaman içinde ve özellikle 1965 sonrasında, yerli finans kapital ideolojisini, laikliğiyle, Atatürkçülüğüyle «liberal» ekonomik savunuculuğuyla başlıca AP içinde kristalleştirdi.

Kadro ve Yön :

Zamanın küçük burjuva aydınlarının bir çıkışı olan Yön, ilk kez olarak meseleyi bir ölçüde yüzeysellikten çıkarıp, ekonomiye parmak bastırmasıyla dikkati çekti. Ama Yön'ün ideolojisi sosyalizm değildi. Yön Türkiye'de yıllarca önce uygulanmış ve özel sektör fideligi olmuş devlet kapitalizmini savunmaktaydı. *Eski devletçiliğin* neye varmış olduğunu gören Yön çizgisi, kendi çözüm yolunu *Yeni Devletçilik* olarak niteliyordu. Bilindiği gibi, devletçilik adı verilen Devlet Kapitalizmi, özellikle 1929-1932 arasındaki büyük emperyalist bunalımdan sonra Türkiye'nin tuttuğu yol olmuş ve bu devletçiliğin ideolojisi KADRO dergisinde sergilenmişti. 1932-1935 yılları arasında çıkan, Başvekil İsmet Paşa'nın da arada bir yazı yazdığı KADRO'nun yönetmenleri, işçi sınıfı saflarını terkederek burjuvazinin saflarına geçmiş birkaç eski dönem sosyalist (Şevket Süreyya, Vedat Nedim Tör, İ. Hüsnü Tökin), ile kendilerine bu görev verilmiş bazı devlet ricalinden oluyordu. Ve gene herkesin bildiği ve kabul ettiği gibi, o devletçilik, özel sektörü büyütmüş güçlendiren, burjuvazinin değirmenine su akıtan bir çark olmaktan ileri gidememişti.

Yine de, Yön «hareketini», ideolojik bakımdan benzeşmeye rağmen, Kadronun eşi saymak doğru olmaz. 1961'lerde egemen sınıflar koalisyonuna karşı olan tüm ilerici ve muhalif unsurlar Yön etrafında toplanmışlardı. Kadro ise, iktidarda olan bir partinin ve egemen sınıfın o zamanki ekonomik politikasını yansıtmaktaydı... Nitekim Yön,çüler kendilerinin Kadro'dan farklı olduğunu ısrarla belirtmişlerdir.

Yön, Kadro ile kendisi arasındaki farkı şöyle özetliyordu:

«Kadro o zamanın şartlarına göre mevcut iktidar için bir doktrin hazırlama gayretine girmişti. Kadro, siyasi bağımsızlığına kavuşmuş az gelişmiş memleketleri otarşik bir düzen içinde iktisadi bağımsızlığa kavuşturma yollarını arıyordu. Kadro'nun bu gayretlerini takdirle hatırlıyoruz. Fakat kadronun halkçılık cephesini zayıf buluyoruz. Devletçiliğin emekçiden yana cephesi iyice belirtilmiş değil. «Sınıf mücadelesinin ve sınıf hakimiyetinin tasfiyesi» ...sömürülenlerin susturulması anlamına gelir.

Yön ise herşeyden önce mevcut bir iktidarın fikriyatını yapmamaktadır. Geleceğin Türkiyesi ile ilgilidir. Yön iktisadi bağımsızlığın yansıması içerideki her türlü sömürüye karşıdır. İç sömürü düzeninin tasfiyesi ve halkçı bir idarenin kurulması için savaşılmaktadır» (Yön, Sayı 29,4.7.1962)

Yukarıda aktardığımız pasaj, Yön'çülerin niyetlerini yansıması bakımından önemlidir. Ama hemen de görüleceği gibi, ellerinde sınıf pusulası olmayan yöncüler iktisadi bağımsızlık ile siyasi bağımsızlığı ayrı şeyler olarak görebiliyorlar, halkçılık dışında iktisadi bağımsızlık olabileceğini yutturmağa çalışan Kadro hareketini takdirle hatırlayabiliyorlar. Kadroculuğun hangi sınıfa hizmet ettiğini ya bilmiyorlar, ya da taktik olarak açık açık söyleyemiyorlardı.

Eğer emekçi halk hareketi güçlenmeseydi, işçi sınıfının bilimi çeşitli yansımalarla da olsa aydınlar arasında yayılması idi ve örgütlü emekçi hareketleri ülkede gitgide ağırlığını duyurmasa idi şüphesiz ki Yön çizgisi radikalleşemeyecekti. Şayet, Yön, zamanla, ilk çıkışına nazaran

daha da radikalleşti ise, bunda hiç şüphesiz işçi sınıfı hareketinin ve düşüncesinin önemli etkisi olmuştur.

Yön, çıkış bildirisine gelen eleştirileri 12 ci sayıda cevaplandırırken eski devletçilik yani KADRO ideolojisi ile Yeni devletçilik arasındaki farkı hayli zayıf ve bilim dışı bir şekilde izah ediyordu:

«Yeni devletçilik, bugün de mevcut olan, fakat ona inanmamış ve iktisadi bir felsefeden mahrum iktidarlar elinde beklenen verimi veremeyen devletçiliği rasyonel ve işler hale getirmektedir.»

Yön'ün başlangıcındaki «Kadro» ile Avcıoğlu'nun 3'ncü sayıdaki başyazısında bağlantı kurulabilecek «sınıfsal» hedefleri, görmek mümkün oluyor. Avcıoğlu bu yazıda, parlamentoda işçi ve küçük esnaf temsilcilerinin olmadığını, köylüleri ise ağaların ve zengin çiftçilerin temsil ettiğini, ticaret ve toprak erbabının siyasi partilere hakim olduğunu söylüyor ve çözüm olarak şu önerileri getiriyordu: Halk teşkilatlanmalı ağa ve mutavassıt (aracı) saltanatı son bulmalı modern anlamda toprak reformu yapılmalı zirai pazarlar özel mutavassıt elinden kurtarılmalı, istihlal ve satış kooperatifleri kurulmalı, her alanda sendikacılık güçlendirilmeli halk çocuklarına geniş imkanlar sağlanmalı ve Köy ensititüleri açılmalı... Yazar o sırada iktidarda olanların bunları gerçekleştirmeğe niyeti olmadığını söyledikten sonra şöyle devam ediyor: «Bu reformlar partilerin ve parti içindeki insanların yenilenmesine ve memleketin zinde kuvvetlerinin işbaşına geçmesine imkân verecektir.»

Fakat iktidardakilerin bu reformları yapmağa niyeti olmadığını tekrarlayan yazar şunları ekliyor «İktidardaki insanlar ile memleketin zinde kuvvetleri arasındaki aykırı gidis ortadadır. Gelişme buradadır, köklü reformlar zaruridir. İktidar ise kısa vadede menfaatleri icabı reformlardan kaçınan kuvvetlerin elindedir.

Bu çalışmanın, efendilerimizin uyanması ve uzun vadeli menfaatlerini kısa vadeli menfaatlardan ayırarak uzak görüşlülüğü göstermesi suretiyle demokratik yollardan çözülmesini milletçe temenni edelim.»

Yukarıdaki pasajdaki şu noktaya dik kati çekmek isteriz: Egemen güçler olarak daha çok prekapitalist sömürücüler vurgulanmaktadır. Ve mesele gelip onların iktidardaki kadrolarına bağlanmaktadır. Bu, daha sonra iyice kristalleşecek olan bir tezin, «anti-emperyalist, anti-feodal devrimi öncü bir küçük burjuva kadronun gerçekleştirilmesi» tezinin ilkel biçimlenişidir.

Yön'ün Ortak Paydasının Bileşenleri

Yön'ün çıkış bildirisinde ve daha sonra bazı bölümlerini aktardığımız yazılarında, Yön bildirisine imza koyanlar arasında da bir «ortak payda» dan söz ediliyordu. Çeşitli yerlerden gelmiş olan, 1961'de bir genel ilerici çizgisinde bulunan ve bugün çok farklı yerlere gitmiş olan bu imzaları birleştiren «ortak payda» neydi. Daha doğrusu bu ortak paydanın bileşenleri nelerdi?

Bilimsizlik:

Yön'ün «en büyük ortak paydası» bilimsizlikti. Yani, olaylara sosyal sınıflar temelinden bakmamaktı. Bilimin şaşmaz bir şekilde gösterdiği en can alıcı toplumsal gerçek «sınıf mücadeleleri» gerçeğidir. Bu gerçeği görmemek veya görmezlikten gelmek bilimsizlikte ısrar edildiği sürece, ekinde sonunda burjuvazinin ve emperyalizmin işine yarar.

Bu bakımdan Yön'ün ana çizgilerine baktığımızda bütün noktalarda bu bilimsizliği veya bilim reddiyeceğini görmekteyiz. İncelememizde, aynı gerçeğin sık sık tekrar edilmesi bu bakımdan kaçınılmaz olacaktır. Ve işçi sınıfının bilimini kullanmanın nasıl yansıdığına yer yer, sırası geldikçe değineceğiz.

Kalkınma:

Yön ve pek çok küçük burjuva ilericisi, hatta burjuvazinin kendisi bugün Türkiye'nin sorununu *kalkınma* olarak kabul eder.

Kalkınma kavramı ülkemizde en çok sözü edilen kavramdır. İşçi sınıfı sosyalizminden, finans kapital despotizmine kadar geniş bir yelpaze içinde tüm siyasal

eğilimler, kalkınmadan söz etmektedirler.

Türkiye'nin sorunlarına *kalkınma* sorunundan başlayarak yaklaşmak ajitatif bir özellik taşır. Ayrıca bunca sözü edilen kalkınmanın ne menem birşey olduğunu halkın anlaması gerekir. Bu bakımdan sosyalistlerin görevi burjuva kalkınma yut. turmacasını yıkmak, kalkınmanın bilimsel tarifini ve temelini koymaktır.

Finans kapital propagandası ve işçi sınıfı bilimini henüz kavrayamamış veya tanımak istememiş küçük burjuva ilericiliği için *kalkınma*, bir bakıma metafizik bir kavramdır... Kalkınmayı, göreceli bir olay olarak almak, ülkemizde pek yaygınca rastlanılan bir durumdur. *Kalkınma*, ülkemizde işçi sınıfı dışında konulu. Şu bu görece'liği esas alan mantıktan öteye gidememiştir. İşçi sınıfı sosyalizmi dışındaki *kalkınma* kavramı a - Zaman b - Mekân boyutlarından başlıca birinin ön plana çıktığı ve genelinde soyutlanmadan öteye geçemeyen bir metafizik kavrayış olur.

Egemen sömürücü güçler zaman faktörü üzerinde dururlar, küçük burjuva ilericileri ise daha çok mekân boyutunu vurgularlar. Bu vurgulama YÖN'de de görülür. Yani emperyalizm ve yerli ortakları, «*kalkınma meselesini*», Türkiye'nin bu gününü dünüyle kıyaslama şeklinde alırlar. Gerçekten de Türkiye, on yıl, yirmi yıl, otuz yıl öncesine *göre* bugün daha gelişmiş, daha *kalkınmıştır*. Ve ekonomik büyüme tedrici de olsa devam ediyordur. Yabancı ve yerli egemen güçler işte bu «*kalkınma*»yı, *kalkınma* diye yutturmağa çalıştılar ve çalışıyorlar.

Küçük burjuva ilericileri ve birtakım sosyalistler de, *kalkınmayı* daha çok mekânda ele alırlar. Yani Türkiye'yi bugün «gelişmiş» ülkelerle kıyaslayıp «az gelişmişliğimizi» vurgularlar. Bunu yaparken de, çoğunlukla «sosyalist ekonomileri» örnek almazlar, emperyalist kapitalizm ile Türkiye ekonomisini kıyaslamaya çalışırlar. Bu, küçük burjuvazinin Osmanlı bürokratlarından devraldığı ve Cumhuriyet Türkiye'sinde sürdürdüğü ve burjuva-laşma (baticılık) sürecinin yansıması olan bir anlayıştır.

Böylece dünün Türkiyesine veya bugünün Amerikasına bakılarak yapılan kalkınmışlık, ve az gelişmişlik tarifleri metafizik kavramlar olmaktan kurtulamadı. Burjuvazi güçlendikçe bunu «kalkınma» diye gösterir, buna karşılık, küçük burjuva ilericiliği de batıyla aramızdaki mesafeyi artırıyor diye feryat eder.

Bir de, son yıllarda ilericiлик, hatta sosyalistlik adına Türkiyedeki ekonomik büyümeyi dünle kıyaslayarak, yani burjuvazinin oltasına takılarak değerlendirmek isteyenler ve Türkiye'nin sanayileşiyor olduğunu, hatta «üretici güçlerin gelişiyor» olduğunu ileri süren menşeviklere rastlandı. İlericilik adına ortaya çıkan bu görüş de emperyalistlerin «kalkınmışlığının» ne denlerini aramayan, sosyalist ekonomilerle, Türkiye ekonomisini nitel ve nicel olarak kayaslamayan görüşlerdir.

Madem ki kalkınma böyle her isteyen kendine göre yonttuğu, her önüne gelenin bir tarafa çektişirmek istediği bilinmez bir kavramdır, şu halde bu kavramı bilim temelinde oturtmak ve açıklığa kavuşturmak işçi sınıfının görevidir.

Kalkınma meselesine bakarken, sosyalist öğretiyi, her şeyden önce temel kavramların, yani bilimin, dosdoğru ve yanlışsız olarak konulmasını öngörür. İşçi sınıfı düşüncesinde kalkınma, «üretici güçlerin gelişme dinamiğinin sağlanmasıdır». Ve üretici güçlerin gelişmesi, onların iki ana unsuru olan *insan* ve *teknoloji* faktörünü dışarıda tutamaz. Gene işçi sınıfının bilimi üretici güçlerin gelişmesini, kaplumbağaya hızıyla giden tedrici bir ekonomik büyüme, ilkel bir teknolojik gelişme olarak kabul etmez. Bilimsel anlamda üretici güçlerin gelişmesi, sıramalı ve atımlı bir gelişmedir, dinamik bir gelişmedir. Ve bu dinamiğin sağlanması için üretici güçlerin gelişimini engelleyen üretim (mülkiyet) ilişkilerinin daha ileri üretim tarzına göre değişmesi gerekir. Bu değişiklik ise, devrimci üretim ilişkilerini getirip, devrimci üretim tarzını kuracak olan devrimci sınıf öncülüğünden geçer.

Öyle ise bilimin bu temel verisinden yola çıkmak gerekir. Kalkınma veya geri kalma meselesinin zaman ve mekân boyut-

larını ancak bu temel üzerine oturtabiliriz (1)

Kalkınma meselesini sınıf içerisinden soyutlayan, mekân'da gören ve işçi sınıfının bilimini kullanmayan Yön çizgisi daha sonraki görüşleriyle, iç dinamiği ve sınıf mücadelesini tanımayan veya önemsemeyen anti-emperyalist mücadele şiarlarına varmıştır. Böylece, başlangıçta iç dinamiği öne çıkartan ve iktidardaki bir avuç yönetici kadronun bir radikal atılımla değiştirilmesi sonucunda *kalkınmanın* başlayacağını öne süren Yön, sonradan anti-emperyalist hedeflere yönelmiş, ama bu hedefleri de yenilgiye uğratma yolunun, gene aynı bürokratik atılımla açılacağını sanmıştır.

Her iki tutum da, sınıf mücadelesini tanımayan, ülkedeki sosyal sınıfların varlığını kabul etmeyen veya önemsemeyen, işçi sınıfının varlığını ve hareketini, ideolojisini hasır altı eden, ya da görmek istemeyen tutumlardır.

Türkiye'de ortaya çıkan her küçük burjuva akımı ya da ilerici çizgisi mutlaka bilmelidir ki, küçük burjuvazinin bağımsız tavrı sözkonusu olamaz. Günümüz toplumunda iki temel sınıf vardır: 1 — İşçi sınıfı 2 — Burjuvazi Herhangi bir küçük burjuva hareketi bu iki temel sınıftan birisini seçmeğe ve eninde sonunda onun öncülüğünü kabul etmeğe mecburdur. Tarihi determinizmin kaçınılmaz sonucudur bu... İşçi sınıfına dayanmayan ve giderek işçi sınıfının öncülüğüne girmeyen her küçük burjuva ilericiliği eninde sonunda burjuvaziye teslim olmak veya yenilmek kaderinden kurtulamaz. Nitekim kurtulamıştır.

Kalkınma Felsefesi ve Sınıflar :

Yön, kalkınma sorununu bilimsel tarihten uzaklaştırmakla, onun sınıf temelini de inkâr etmiş oluyor. Böyle olunca, bilime aykırı düşen bir *kalkınma felsefesi* kavramı ortaya atıyor. Bilimde böyle bir kavram ya da kategori yoktur.

Yön'ün «kalkınma felsefesi», bilimsellikten uzak bir deyim olup, temelde ülkücü bir bürokrat-aydın kadronun «Türkiye'yi

kurtarması» için icad edilmiş bir moral şıngırsadıdır, bir psikolojik «yenilik» faktördür.

Nitekim, Bildiri'de bu «öneri» açıkça bellidir:

«Bugün Türk toplumuna yön verebilmek durumunda bulunan öğretmen, yazar, politikacı, sendikacı, müteşebbis ve idareci gibi kimselerin belli bir kalkınma felsefesinin ana hatları üzerinde anlaşmaya varmalarını zaruri sayıyoruz.

Dikkat edilirse Türk toplumuna bir aydın-bürokrat kadronun yön verebilme durumunda bulunduğu ileri sürülmekte, bunlar arasında birkaç da aristokrat sendikacı dahil edilmektedir.

Toplumun yönlendirilmesini *sınıflardan soyutlayıp*, bu görevi sınıf temelinden kopuk bir avuç «kişinin» üzerine yükleyince, doğal olarak onlara bir de «kalkınma» felsefesi icat etmek gerekir. Oysa, kalkınmayı soyut değil, bilimsel olarak ele alan dünya görüşü, kalkınmanın, üretici güçlerin gelişme dinamiğinin gerçekleşmesi diye alır, ve bu dünya görüşü toplumdaki tüm sosyal olayları sınıflar arası ilişki ve çelişiklere bağlar. Bu bakımdan, sözkonusu dünya görüşünün, bir kalkınma felsefesine ihtiyacı yoktur... Ama kalkınmayı batılılaşmak diye anlarsak ve bu ödevin öncülüğünü de bir avuç «ülküclü dürüst» bürokrata, ya da aydına verirse her şeyden onları modern toplumun iki temel sınıfından bağımsız göremeyiz. Böyle bir bürokrat kadro en iyi niyetlerle bile iktidara gelse dünyadaki iki zıt dünya görüşünden birisinin yörengesine girmeğe mecbur kalacaklardır. Bu görüşlerden birisi kapitalizmdir ve sahibi burjuva sınıfıdır, diğeri ise sosyalizmdir, sahibi ise işçi sınıfıdır. Modern toplumda, bir üçüncü dünya görüşü veya bir üçüncü sistem daha yoktur. Kendilerine büyük ödevler hamledilen elit bir kadro ise sosyalizm veya kapitalizmden, yani işçi sınıfı ve burjuvaziden birisini seçmek zorunda kalacaktır. Kaldı ki böyle bir kadro nasıl işbaşına gelecektir. Bu da çok önemli ve ciddi bir sorudur. Bu sorunun ele alınmasını sonraya bırakıp bir elit kadronun sınıflar üstü kalma hayallerini ele alalım...

Başlangıçta amorf görüşler üzerine kurulan Yön ideolojisi etrafında toplanmış veya onu desteklemiş olanlardan bir kısmı sınıf mücadelesinin keskinleşmesi ve sınıfsal çıkarların daha çok netleşmesiyle işçi sınıfının yanına ve emekçi halkın safına katılmışlar, diğeri bir kısmı ise burjuvazinin yanında yerlerini almışlardır. Kararsız olanlar ise ya fikirsiz kalıp unutulmuşlardır, ya da inatla işçi sınıfı ile burjuvazi arasında bir üçüncü yol olarak kalma iddiasını sürdürmeğe devam etmişlerdir. Ama burjuvaziyle işçi sınıfı arasındaki mücadeleye hıznadıkça bu «üçüncü yol» savunmaları da her iki kamptan birini tercih etmek zorunda kalacaklardır. Ve «üçüncü yol»cu olarak, ilanihaye *arâf*'da kalmağa imkân yoktur. Ne Türkiye ölçüsünde ne de dünya ölçüsünde... Nasıl ki Türkiye'de eninde sonunda burjuvazi ile işçi sınıfından birini seçmeğe mecbur kalınacaksa, dünya ölçüsünde de aynı şey olacaktır.

Bir topluma yön veren böyle aydınlar ve bürokratlar değil, o toplumdaki sınıflar arası ilişki ve çelişiklerdir. Sınıf toplumunda üretim araçlarını elinde bulunduran sosyal sınıfların öncüsü, o toplumun başlıca yön vericisidir. Ve iktidar demek, sınıf iktidarı demektir. İktidarı görevli devlet memurları gibi görmek, gene sınıf pusulasından yoksunluğun bir sonucudur.

Ve gene bir toplumda gerçek iktidar değişikliği, iktidarın tüm üstyapı kurumlarıyla, bir başka sosyal sınıfın veya «sınıflar ittifakının» güdümüne girmesi ile başlar. Bu bir başlangıç adıdır. İktidarın birinci adımı üst yapı kurumlarına sahip olunmasıdır. Gerçek iktidar değişikliği ancak üretim araçlarının mülkiyet ilişkilerindeki değişikliktir. Üretim araçlarının aidiyetinin el değiştirmedigi bir iktidar değişikliği, ekonomiye yön veremeyeceği için üst yapıyı da elinde tutamaz. İktidarı belirleyen temel unsur, üretim araçlarının mülkiyetidir.

Bu yüzden iktidar bir kalkınma felsefesi ile el değiştirmez. Eskaza değiştirse bile «kalkınma felsefesini» uygulayacak sosyal sınıf ister. Bir başka deyimle sözkonusu kalkınma yöntemi, yani ekonomik

sistem hangi sosyal sınıfın ekonomik sistemi ise, o ekonomik politika uygulanır. Modern toplumda, iki modern sınıftan (işçi sınıfından veya burjuvaziden) kopuk ekonomi politika yoktur.

Batılılaşmak :

Küçük burjuva aydınlarının önemli bir bölümünün gönlünde yatan aslan, hele 1961' Batılılaşmağa varmak için istihsalin artırılması şart koşular. «Atatürk devrimlerinin amacı olan batılılaşmaya ancak batının istihsal seviyesine yaklaştığımız ölçüde ulaşabileceğimiz söylenir ve şehir ve köy arasındaki kitlelerin böylece kalkacağı, Batı uygarlığının temeli olan akılcılığın ancak bu şekilde kitlelere yayılacağı belirtilir.

Tartışmaya bile gerek yok: «Atatürk devrimlerinin amacı olan batılılaşmak» gerçekte kapitalistleşmekten başka birşey değildir. Ve bunun için üretimin artırılmasını istemek de tekelci burjuvazinin düşüncesine aykırı düşmez.

Yön'ün esas kadrosunu tekelci burjuvazi (finans kapital) safında görmek ve göstermek düşüncesinde değiliz. Çünkü bu kadronun önemli bir bölümü daha sonra finans kapitale karşı mücadele edegelmiştir. Sadece olaylara sosyal sınıflar açısından bakmamanın sonuçlarını belirtmek için bu noktaya parmak bastık. Yukarıda da gördüğümüz gibi, küçük burjuva ilericileri Türkiye'nin geri «kalmışlığını» veya «brakılmışlığını» gelişmiş batı ülkeleri (metropollar) ile kıyas ettikleri sürece «batılılaşmak» hastalığından kurtulamazlar. Türkiye'nin amacı, batının emperyalist ülkelerinin düzeyine ulaşmak mıdır? Veya herhangi bir az gelişmiş ülkenin amacı, «batı ekonomilerine» yetişmek mi olmalıdır? Tek kelimeyle: ASLA...

Günümüzde tek devrimci üretim tarzı sosyalizm'dir.. Bugün dünyanın üçte biri sosyalizme geçmiştir, diğer bir üçte biri de emperyalizmden bağımsızlaşmıştır. Geri kalan üçte biri meydana getiren emperyalist blok içinde, hem emekçi halk sosyalizm doğrultusunda bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi vermekte, hem de emperyalist metropollerde işçi sınıfı mücadeleleri ay-

nı hedefe doğru yol almaktadır. Durum böyle olunca, gerici bir üretim tarzına yönelmek, onu model almak ilericilik değil, olsa olsa, en iyimser deyimle, bilimsizliktir.

Fakat küçük burjuva aydını ne bireyciliğinden kurtulmak ister, ne de gönlünün altında, bilincinin derinliklerinde yatan «Batıcılık» özlemini, şartlanmasını, kolay kolay söküp atabilir.

Küçük burjuva aydınlarının önemli bir bölümünün gönlünde yatan aslan, hele 1961'lerde batılılaşmak, bir batılı gibi yaşamaktır. Gene küçük burjuva aydınımız oldukça keyfine düşkündür. Belki sosyalizm ve benzeri düşünceler hoşuna gider, bir süre için güzel bir zihin sporu olarak küçük burjuva aydınına cezbeder ama sosyalizmin kuruluş güçlüklerine, sosyalizmin kolektif düşünce ve davranışına katlanmaya rıza gösteren, sonuna kadar giden aydın pek azdır.. Sosyalizm çoğu küçük burjuva aydını için kitaplarda yazılı doyurucu bir bilim olduğu sürece güzeldir, ama kolektif davranışa ve yaşayışa gelince, sosyalist uygulamaya hemencekik «sıkıcı» ve «bürokrat» damgalarını yiyiverir onların ağzında.

Bu bakımdan küçük burjuva aydını «doğululaşmak» demez... O daima batılılaşmak ister... «Entellektüel» bir sosyalist olarak dahi batılılaşmak ister... Eğer ülkeye fikir özgürlüğü gelirse, marksizm üzerine ne güzel yazıp çizecektir, bol bol konferans verecek, hatta belki de rahat rahat «ben komünistim» demenin bile «özgürlüğünü» tadacaktır. Onun istediği fikir özgürlüğü, aydınların zihin sporunun fikir özgürlüğüdür... Özgürlük ve demokrasinin temelini emekçi yığınlar olduğunu, emekçi yığınları hedef almayan ve onlar tarafından sahip çıkıp, garanti altına alınmayan bir demokrasinin soyut ve havada kalacağını, kısaca demokrasinin ekonomik-sınıfsal temelini ne olduğunu sınıfından kopmamış küçük burjuva aydını bilmek istemez.

Gerçek çağdaş uygarlığı Batı'da ve batılılaşmakta görmek bir emperyalist propagandasıdır. Batının uygarlığı ve bugünkü ekonomik düzeyi yüz milyonlarca in-

sanın asırlarca sömürülmesi, sömürgecilik üzerine kurulan emperyalizmin kanlı şaltanatı sonucudur. Bugün hâlâ batı ayakta duruyorsa, geçmişten bugüne dek uzanan sömürü zincirinin yanısıra, günümüzde de pek çok az gelişmiş ülke halkını sömürmesi ve kendi işçilerinin artı değerine el koyması sayesinde bu. Savaş, militarizm ve sömürü, emperyalist burjuvazinin meşru vasıtaları arasındadır... Kan ve barutla, sömürüyle varolan bir uygarlığa bir «sosyal refaha» özenmek, hangi ilericiliğe, hangi «insan severliğe» sıgabilir. Yüz milyonlarca insanın mutsuzluğu bahasına varılmış ve sömürünün sürüp gittiği tekelci kapitalizme özenmenin ilericiliği nerededir?

Batıcı'lık ve Akılcı'lık :

«Batı uygarlığının temeli olarak *akılcılık* diye bir kavram ortaya atılmıştır. «*Akıl*» hangisidir? Batının, korsanlıkla ve yabancı ülkeleri soyup sovana çevirmekle biriken sermayesini Yön belki «*akılcılık*» sayıyor. Dolayısı ile, biz Türklerin sermaye biriktiremediğimiz akılsızlığımızdan olmalıdır.

Batılı Emperyalizm de bunu söylüyor. Onlardan Hitler daha ileri de gidiyor. Ne yazık ki, kazın ayağı hiç öyle değil, 15 ile 19 cu yüzyıllar arasındaki Batı kapitalizminin canavarlıklarının *akılla* ilgisi üzerinde durmayalım. Şu *Batıcı Akıl*'in en sultan geçindiği 19 cu yüzyıl ile birlikte, her 5-10 yılda bir patlak veren Ekonomi *Krizleri*, 20 ci yüzyılda birlikte her 20-30 yılda bir patlak veren *Emperyalist Evren Savaşları*; hep «*Batı Uygarlığı'nın temeli*»n de yatan akıl almaz dinamitler midir, yoksa «*kütlelere yayılmış*» o yaman «*Akılcı düşünce*» eseri midir? (27 Mayıs ve Yön Hareketinin Eleştirisi, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, sf. 46)

Şu halde batının «*akılcı düşüncesi*», batı uygarlığının, yani bugünkü batı ekonomisinin temeli (nedeni) değil, sonucudur. Bu akılcılık'la ne kastedildiğini tam anlamak bile, olsa olsa, kapitalist toplumun bir «üst yapısı» diye düşünebiliriz. Ekonomiyi doğrudan etkileyen bir akılcı düşünce, den söz ediliyorsa, bu ancak tekelci kapı-

talistin rasyonel (akılcı) hesapları ve planları (kısaca rasyonelizasyonu) olabilir.

Sosyal Adalet :

Yön, «millî gelirin adilce bölüşülmesi»ni sosyal adalet olarak öne sürmektedir. Sosyal adalet loganı, bilindiği gibi «sosyal demokrasi»li Batı burjuvazisinin sloganıdır. Bizde de yerli finans kapitalu terimi kısa zamanda küçük burjuva ilericilerinin elinden alıp, kendisine maletmiştir. Yön, sosyal adalet politikasının başlıca araçlarından biri olarak istihsal seviyesinin yükseltilmesini görmekte ve millî gelirin hızla artmasına önem vermeyen bir sosyal adalet politikasının «yoksulluğun bölüşülmesi»nden öteye gidemeyeceğini söylemektedir. Bu cümle, burjuvaların çok kulandığı bir demagojiyi hatırlatır. Bilindiği gibi burjuvazi sosyalizmi «sefalette eşitlik» diye göstermeğe çalışır. Yön'çüler de bilmeyerek aynı şeyi söylemiş oluyorlar.

Gene millî gelirin artmasından kasıt emekçilere nisbî olarak daha fazla payın düşmesi, değil emekçilerin yaşama düzeylerinin yükselmesidir. Çağımızda burjuva reformizminin, hatta reformist olmayan burjuvazinin görüşü de hemen hemen buna yaklaşmıştır, hatta budur.

Bu bakımdan, «*sosyal adalet*» terimi, sosyalistlerin değil burjuvazinin, bilemedi. niz reformcu burjuvazinin ve onun yanındaki liberal aydınların kullandıkları bir deyim ve kavramdır.

Kalkınma Felsefesinin

Diğer Unsurları :

Sosyalist düşünce ve davranış içinde olmayan Yön, kalkınma felsefesi dediği şeyi şu esaslara bağlıyor: *bütün imkanlarımızı harekete geçirmek, yatırımları hızla arttırmak, iktisadî hayatı bütünüyle planlamak, kitleleri sosyal adalete kavuştur-* letten kasıt sömürüyü ortadan kaldırmak. şa, bunun da ancak bir burjuva sosyal adalet kavramıyla ve bir kapıkulu bürokrat kadroyla değil, bir sosyalist kuruluşla, yani işçi sınıfı öncülüğünde emekçi halkın aktif ve bilinçli davranışı ile sağlanabileceğini de belirttik...

Demokrasinin kitlelere maledilmesine gelince, bu da gene bir avuç elit kadronun

mak, demokrasiyi kitlelere maletmek...

Yukarıda sıralanan esaslardan ilk üçü aynı şeydir: Yani, tüm kaynakları ve imkanları seferber etmek, yatırımları arttırmak ve bunu da planlı şekilde yapmak Yön bildirisinin birinci maddesindeki «üretimi arttırmak» fıkrasına girer... Bu noktayı inceledik... Öte yandan sosyal adaleti sağlamak, ve demokrasiyi kitlelere maletmek, «sömürüyü kaldırmak» kavramları göze çarpıyor... Sosyal adaletin bir burjuva kavramı olduğunu söyledik. Sosyal adayı yapacağı şey değildir... Demokrasinin asıl sahibi zaten kitlelerdir... Ve demokrasinin hedefi yoksul halktır, teminatı ise bağımsız örgütlenme ve emekçilerin kendi iradesini kendisinin tayin etmesidir... Demokrasinin kitlelere maledilmesi, ancak ve sadece, toplumun en demokratik sınıfı olan işçi sınıfının ve onun siyasi partisinin öncülüğünde, halkın her türlü siyasi, ekonomik ve demokratik örgütlenmesini sağlamakla mümkündür... Ve demokrasinin gerçek bir demokrasi olabilmesi için, sosyalist demokrasinin kurulmasının uzun vadede hedeflenmesi gerekir.

Yön'de herşey, bütün umutlar aydınların elinde doğup gelişecek bir «kalkınma felsefesine» bağlanmıştır. Bu felsefenin ekonomik yönü *devletçiliktir*. Devlet sektörünün ağırlıkta olduğu bir «*karma ekonomidir*».

Burjuvazi karma ekonomiyi, özel sektörün ağırlıkta olduğu, bir kısım devlet sektörünün de, burjuva devleti vasıtasıyla işletildiği bir sistem olarak sunar... Yön ise bunun tersini yapmaktadır... Önce karma ekonomi üzerinde duralım.

Karma Ekonomi :

Gerçekte, büyük üretim araçlarının kamu sektöründe olduğu, orta ve küçük mülkiyetin özel sektör olarak devam ettiği bir sistem düşünülmektedir. Bu sistemde ekonomi, bu yanıyla «karma»dır. Fakat önemli olan, sözkonusu kamu sektörünü kimin kontrol ettiği. Bir an için kamu sektörünün «devlet sektörü» diye kabul etsek bile, aslıolan, bu devletin kimin devleti olduğudur.. Devlet ya sömürücü sınıfların devletidir, ya da emekçi halkın devletidir..

Bu ikisi arasında bir üçüncü yol yoktur... Şu halde, kamu sektörünün ağır bastığı, büyük mülkiyetin kamuda olduğu, orta ve küçük mülkiyetin özel ellerde olabileceği bir sistem öneriliyorsa, önce bu sistemi kuracak olan sınıflara bakılır: Eğer bu sistemi işçi sınıfı ve emekçi halk kuruyorsa, o zaman kamu sektöründen kasıt sadece devlet kontrolü değildir. Bu devletin halkın devleti olması, halkın öncü partisinin öncülüğünde yürütülmesi esastır.

İşte, işçi sınıfının sosyalizm anlayışı ile Yön'ün sosyalizm anlayışı arasındaki fark budur... Bu fark sadece bir yöntem meselesi değildir... Fark, temelde ayrı sınıfların ayrı dünya görüşlerinden kaynaklanmaktadır... En iyimser deyimle iki ayrı dünya görüşünün eklektik bir karışımını yapıp yeni bir üçüncü yol icat edilmeye çalışılmaktadır. Bu üçüncü yol devlet sektörünün ağırlıkta olduğu bir karma ekonomi olarak çıkmaktadır. Karşımıza. Ama karma ekonomiyi ve bunun içinde ağırlıklı yeri tutucak kamu sektörünü işçi sınıfı öncülüğündeki halkın kontrol etmesi sözkonusu olmayınca, kamu sektörü de havada kalmakta, sistem ister istemez burjuvaziye terkedilmektedir.

Plân ve Sosyalist Plânlama :

Gene kalkınma konusunda çok ümit bağlanan plan meselesi var... Bugün Türkiyede. Demirel'ine varıncaya kadar herkes plan peşinde koşmaktadır... Artık plan önermeyen yoktur. Bu bakımdan «plan meselesi»ni incelemek gerekir...

Sosyalist ekonomi, merkezi plan ile uygulanır... Gerçi bazı ülkelerde burjuvazinin de birtakım planları vardır, ama bugün hiçbir burjuva planına, «merkezi plan» adı verilmemektedir. Çünkü merkezi plan, tüm ekonomiyi düzenleyen bir plandır, sosyalist plandır... Kapitalizmin özel teşebbüscülüğünde ve kapitalizmin üretim anarşisinde tekellerin planları ile sosyalist sistemde de merkezi plan arasındaki fark *nicel* değil *nitel*'dir...

Bu bakımdan finans kapitalin tekellerinin planları ile işçi sınıfı öncülüğündeki emekçi halk iktidarının merkezi planını aynı saymak planı sınıf temelinden ko-

parıp soyutlamak olur, Emekçi halk iktidarının planı, her şeyden önce sosyalizmi kurmaya yönelik plandır, yani işçi sınıfının merkezi siyasal örgütünün öncü olduğu iktidar tarafından düzenlenir.

«Toplum üçüncüsünde plan ancak sosyalist bir toplumda olur. Özel teşebbüs demek, birbirinden bağımsız, plandan, «hür» yani *anarşik* üretim demektir.

Amerikanın her tröstü birkaç yakınoğru devletin bütçesini satın alacak büyüklüktedir. Onun için Amerika krizleri «amortize» edecek, yahut alacaklarını tekelden garantiye bağlayacak «planlar» yapmaksızın Emperyalizmini ayakta tutamıyor. Bu durum Amerikan kapitalizminin *Planlı Ekonomi'ye* dayandığını gösterir mi? Asla... Özel teşebbüsün tekelciliği Toplum bütününe plan yapmaz, *kâr için, rasyonalizasyon* yapar ve ancak *plansızlık* sayesinde yaşar.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, 27 Mayıs ve Yön Hareketinin Sınıfsal Eleştirisi, sf. 102-103)

Fakat emperyalizm, kendi kontrolü altındaki az gelişmiş ülkelere artık plan önermektedir. 1960'da Türkiye'de kurulan Devlet Planlama Teşkilatının ve yapılagelmış olan beşer yıllık her üç planın da amacı, Türkiye'de dışa bağımlı tekelci sermayeyi güçlendirmek, devletin fonlarını ve imkânlarını daha düzenli ölçüde uluslararası ve yerli finans kapitalin emrine vermek, yabancı ve yerli tekelci sermayenin Türkiye üzerindeki yatırımlarının randımanını yükseletmektir...» Bugün Demireline, Bozbeylisine kadar tüm politikacıların plana sahip çıkmasının nedeni budur. Ve onların sahip çıktıkları planla sosyalist planlamayı bir tutmak, benzer saymak kesinlikle yanlıştır.

Sosyalist ekonomi demek, merkezi plan ekonomisi demektir. Ve bu planı güdecek, uygulayacak sosyal sınıf işçi sınıfıdır, öncü parti Sosyalist Parti'dir... Burjuvazinin planını ise burjuva partileri güderler...

Emperyalizmin çoğu az gelişmiş ülkeye önerdiği plan, önceden de belirttiğimiz gibi, burjuvazinin kontrolünde bir plancılıktır, özel sektörün kontrolünde bir devletçilik ve böyle bir karma ekonomidir.

Yön ise, devlet sektörünün kontrolünde bir karma ekonomi kurmayı düşünüyor, özel sektör de dahil olmak üzere tüm ekonomiyi kontrol edecek bir devlet ve onu da yönlendirecek bir plan öneriyor... Bu devletin sosyal sınıflardan hangisine ait olacağı düşünülmeden, bir elit kadronun bu işin üstesinden geleceği umut ediliyor. Bunun da adına *sosyalizm* deniyor.

Oysa sosyalist ekonomi, sık sık tekrarladığımız gibi işçi sınıfının öncülüğündeki iktidarın planlı ekonomisidir. Bu iktidar, ülke gerçeklerine ve bilimsel esaslara uygun olarak bir merkezi plan düzenler, bu plan *yukarıdan aşağıya uygulanır*... Ama planın her kademesinde emekçi halkın temsilcileri bizzat uygulamada söz ve denetim sahibi olurlar. Bu denetimin sağlanması için ise halkın teşkilatlı olması gerekir. Emekçi halkın en yüksek örgütlenme biçimi olan Sosyalist Parti, ayrıca halkın sonuna dek örgütlenmesine öncülük etmek, ve örgütlü emekçilerin üretim ve tüketim üzerinde denetim sahibi olmalarını sağlamak, zorundadır. Sosyalist plan hiçbir zaman tepeden inme birşey değildir ve olmamıştır. Merkezi plan hem halkın öncüsü işçi sınıfının öncü müfrezesi tarafından yönlendirilir, hem de fiilen üretim içindeki emekçi halkın örgütlü ve seçilmiş temsilcileriyle her kademedeki denetlenir, kontrol edilir. Emekçi halk hem kendi siyasal örgütleri aracılığıyla, kendi siyasal iktidarını kontrol edip yönetir, hem de merkezi planın uygulanmasında söz sahibi olur. Böylece çift taraflı bir denetim ve merkeziyetçilik yapısı gerçekleştirilir, yürütülür.

Yön'ün önerdiği devletçilik ve plancılıkta, böyle bir emekçi sınıflar üstünlüğü ve işçi sınıfı öncülüğü olmayacağı için, plan bürokratik kalacaktır, uygulama bürokratik sürecektir ve en önemlisi o planı uygulayacak sosyal sınıf ya burjuvazidir ya işçi sınıfıdır. Bir an için bu iki modern sınıftan özerkleşmiş bir bağımsız kadro düşünsek bile, bu öncü kadro sınıflardan kopuk ve soyut kalamayacağı için, eninde sonunda ya işçi sınıfının, ya da burjuvazinin ve emperyalizmin safına geçecektir.

Kalkınma Felsefesinin Temeli : Devletçilik

Yön, tedavi yolu olarak, benzer kavramlar halinde kullandığı devletçilik ve sosyalizmi görüyor. Yön'ün *devletçilik* anlayışını ele almak, YÖN çizgisine ışık tutacaktır. devletçiliği şöyle tanımlıyor: «Devletçilik memleketimizde belli bir felsefeye dayanmadan, olayların zoruyla ortaya çıkmış ve «Hiç yoktan iyi» bir metot olarak memleket kalkınmasında önemli bir rol oynamıştır. Özel teşebbüste başarı kazanan idarecilerin çoğu devletin yetiştirdiği yüksek memurlardır» (Yön Sayı 12)

Demek ki Yön, eski devletçiliği ve bunun ideolojisini yapan Kadro'yu beğenmez de, yeterli bulmasa da, onu «hiç yoktan iyi» bir yol olarak görüyor, ülkenin kalkınmasını sağladığını öne sürüyor...

Bu görüşün bilimsellik ile ilgisizdir, Türkiye'de devletçiliğin kalkındırdığı bir şey varsa, o da burjuva sınıfı olmuştur.

Yön, kendi devletçilik anlayışının açıklamalarından birinde şöyle diyor: «Yeni devletçilik, çeşitli safhalar ve tereddütler geçiren, *halkçılık ilkesini zaman zaman unutun* ve modern iktisat görüşüne yer veren bir devletçilik anlayışı değildir.» (Yön Sayı 12)

Öyle anlaşılıyor ki bu pragrafta kasdedilen olumsuz devletçilik İsmet Paşa veya kadro devletçiliğidir... O devletçilik halkçılık ilkesini ne zaman taşımıştır ki, zaman zaman ihmal etmiş olsun. Halkçılık, CHP'nin altı okundan kalan bir demagajiden öteye gidebilmiş midir? Ayrıca Yön'ün «modern iktisat» anlayışıyla neyi kastettiği belli değildir. Eğer Kadro döneminin devletçiliği sırasında «modern iktisat» burjuva iktisat bilimi anlayışı getirilmiş olsaydı, o zamanın «modern» iktisadi Keynesiyen görüşü ve bugüne kadar da demode olmadı... (Kaldı ki İsmet Paşa devletçiliğinde Keynes'in de etkisi vardı.) Son emperyalist dalgalanmalarda bile gene Keynes'e başvuruluyor... Yön, modern iktisat demekle, sosyalist iktisadi da kastediyor olamaz. Çünkü sosyalizmi Kadro ve İsmet Paşa devletçiliğinin kuracağını um-

mayacak kadar bilgilydi Yöncüler.. Eğer Yön, modern iktisat deyimiyile o zamanlar kendisinin tarif ettiği türden bir «sosyalizmi» anlatmak istiyorsa, daha sonra da göreceğimiz gibi, bu sosyalizm İsveç, İsrail, İngiliz «Sosyalizmi» biçimindeydi ki, Yön'ün başlangıçta savunduğu bu sosyalizmler, gerçekte burjuva sosyalizmi bile diyemeyeceğimiz bir burjuva reformizminden başka birşey değildir.

Yön şöyle devam ediyor: «... 1945'den beri devlet adamları özel teşebbüsçülük türküsü okumaktadırlar. Devlet teşebbüsünün bugün en büyük zaafı budur. Devlet teşebbüsü ona inanmayan iktisadi temsilciler elinde beklenen başarıyı gösterememektedir..»

... Yeni devletçilik bugün de mevcut olan fakat ona inanmamış ve iktisadi bir felsefeden mahrum iktidarlar elinde beklenen verimi veremeyen devletçiliği, rasyonel işler hale getirmektedir.»

«... Hızlı iktisadi kalkınma, hiç değilse memur müteşebbis politikacı ve aydın zümrelerde bir idealizm havası yaratılmadıkça, fedakârlık ve dayanışma zihniyeti uyanıdırılmadıkça kolay kolay başarıya ulaşamaz. Atatürk devrimlerinin başarısı, geniş ölçüde, Kuvayı Milliye ruhunun uzun müddet canlı kalmasında aranmalıdır... Bu sebeple iktisadi kalkınma da herşeyden önce bir inanç davasıdır. Hiç değilse liderlerin ve iktisadi kalkınmayı yürütecek kadronun davaya inanması şarttır. Kütleler de davaya inandırılabilirse kesin bir başarıdan konuşulabilir. Yalnız, davaya inanmak ve inandırabilmek için halkçılık zarıdır. Sosyal adaleti gerçekleştirmek, kütlelerin memleket idaresine katılmasını sağlamak, gerekli manevi iklimi yaratmak bakımından lüzumludur. Kütleler sadece lafla inandırılmaz.» (aynı yazı)

Yukarıda paragraftan da görüldüğü gibi, bütün kurtuluş umudu gelip idealist (ülküçü) bir kadroya dayanıyor. Bu kadro yeni bir ruh getirirse asıl başarı adımı atılmış oluyor. Kitlelerin davaya inandırılabilmesi ise ikinci şart koşuluyor... Her şeyi, o kudretli ve inanmış, büyük ülküçü bürokrat kadro yapacak; aydınların yarımını alacak, kitleler de inandırılabilirse,

onların desteği de sağlanacak!..

«Devletçiliğin ilk meselesi, devletçiliğe inanmış bir siyasi kadronun ve ortamın yaratılmasıdır. Devletçiliğin temel gayesi, özel çıkarlar yerine halkın yararına yönelmiş bir devletçilik, halklıktan ayrılmaz.» (D. Avcioglu, Sayı 26; 13.6.1962)

Yön'ün başlangıcında ortak payda ile ortaya konulan «devletçilik» tezi şüphesiz ki zamanla gelişip muhteva kazanmış ve bu süreç içinde bir kısım «Yön»cüler Yön'den ayrılırken, bir kısım ilk «Yön»cüler de Türkiye sosyalist hareketinin gelişimlerinde söz sahibi olmuş veya bu gelişimlerden etkilenerek, farklı şeyleri savunmaya başlamışlardı.

Yön'ün ilk sayılarında başlayan devletçilik görüşleri arasında bile derece derece ayrımlar kendini gösterebiliyordu. Biz Yön'de sunulan devletçilik görüşleri içinden önce en soldakini seçelim...

Yön'ün ilk altı sayısında Devletçilik adında bir ayrı sütun açılmış. Bu sütunlarda Sadun Aren devletçilik konusunu çeşitli yönleriyle inceliyor... Aren TİP yöneticisi olduktan sonra Yön çizgisine karşı mücadele etmiştir. Bu bakımdan kendisini bir «Yön»cü olarak sayamayız. ama başlangıçtaki «Ortak Payda»da birleşen aydınlardan biri olduğu için en soldaki pay'lardan biri olarak onun o zamanki görüşlerini aktarabiliriz.

Aren başlangıçtan beri Devletçilik yazılarında özel sektöre karşı çıkıyor ve devletçilik uygulanmasını savunuyordu. Prof. Aren'in, o sırada savunduğu devletçilik tanımını italik harflerle şöyle yapmış: «Devletçilik halka azami tasarrufu yaptırarak iktisadi kalkınmayı demokratik düzen içinde gerçekleştirmenin vasıtası ve zaruri şartıdır.» (Yön, Sayı 2, 27.12.1961)

Gene Prof. Aren, sanayileşmenin ancak devlet eliyle gerçekleşeceğini söyleyen yazısını şöyle bitiriyor: «Devletçilik sanayileşme yolunda sosyal ve siyasal tepki endişelerinin kayıtlamalarından hür olarak sadece iktisadi mülahazalarla hareket edip, büyük hamleler yapabilmemizin vasıtası ve şartıdır.» (Yön Sayı 4, 3.1.1962)

Yön'ün çıkışında yeni devletçiliğin özel sektörle sınırlı konusu ise Aren tarafın-

dan belirtilerek şöyle ele alınmıştı: «Son günlerde öne sürülmüş olan ve iktisadi kalkınmamızda devlet sektörünü ön plana çıkarıp, özel sektörü yardımcı telakki eden yeni devletçilik anlayışında devlet sektörüne sınır konmamasını, kamu sektörünün prensibinin sınırsızlık olduğunu, «ancak esas itibarıyla sahipleri tarafından doğru- dan doğruya yürütülecek kadar küçük hacimdeki işlerin özel sektöre terkedilmesi tabiidir. Büyük çapta işlerde ise sınırı kısmen siyasi iktidarın tutumu (vergi ve kredi politikası) kısmen de her iki sektörün teşebbüs kabiliyeti tayin eder.» Aynı yazı içindeki bir başka paragraf açıklayıcı nitelikte: «Ancak yeni devletçilik anlayışı içinde kalmak şartı ile vergi adaletinde ne kadar ileri gidilirse gidilsin, fertlerin elinde serbestçe kullanacakları ve tasarruf edecekleri bir gelir kalacaktır. İşte bu noktada müteşebbislik unsuru büyük rol oynayacaktır. Eğer özel sektörün teşebbüse kabiliyeti yüksekse, özel tasarrufları toplayıp büyük işlere girişebilir ve bunu yapabildiği ölçüde de özel sektör genişler. Yok eğer bu sektör çekingen davranır ve kamu sektörü daha müteşebbis çıkarsa kamu sektörü genişlemiş olur.» (Sayı 5)

Yön'ün sol unsuru sayılması gereken Aren, Devletçilik hakkındaki yazı serisini şöyle bağlıyordu:

«Türkiye Tanzimattan beri gelen bir batıllaşma hareketinin ve Cumhuriyetten beri gösterilen kalkınma gayretlerinin bir neticesi olarak bugün hızlı bir kalkınmanın eşliğine gelmiş bulunmaktadır. Hâlen iktisadi durumumuzdan yapılan şikayetler, esas itibarıyla, idaresizlik ile ilgili olup geçici mahiyettedir. Ekonomimizin temel unsurları bizleri geleceğe güvenle ve ümitle bakmağa sevkedecek durumdadır.» Gerçekten, bir kere, tabiat çok cömert olmamak la beraber fazla hasis de değildir. Topraklarımızın büyüklüğü, verim kabiliyeti, iklim şartlarımız ve toprak altı servetlerimiz, bir çok ileri memlekettekinden daha müsaittir. İkinci olarak, yol, liman, baraj gibi alt yapı tesislerimiz ve sanayimiz, yeterli olmamakla beraber, ileri bir hamle yapabilmek için destek olacak bir niive teşkil edebilecek ölçüdedir. Ve nihayet asıl önemlisi,

halkımız uyanmış ve oldukça geniş bir tek nisyen ve idareci kadrosu yetiştirmiştir.

Bütün mesele memleketin bu temel kuvvetini harekete geçirecek bir tutum, bir kalkınma felsefesi üzerinde anlaşılabilir bir gerektirdiği bünyeyi ve idari reformları yaparak kalkınma yoluna girmektir. Memleketimizin bugün erişmiş olduğu ekonomik, sosyal ve siyasal seviyesi ve şartları itibariyle bu felsefenin toplumcu olması zarureti vardır. Toplumcu kalkınma felsefesi, memleket işlerinin toplum yararına, yani sosyal adalet esaslarına göre yürütülmesini benimsemek demektir. Elbette bu kısa ifade toplumcu felsefeyi izaha kâfi değildir. Zaten bu felsefe, tatbikattaki tezahür şekillerinde daha iyi tanınır, toplumcu felsefe, ekonomik ve sosyal olayların, belki de kimsenin kastı olmadan, bazı zümrelerin çıkarına işlemesi neticesini veren müesseselerin, usullerin ve düşünce tarzlarının değiştirilmesini ister. Bu sebepten toplumcu felsefe, arazi reformuna, vergi reformuna, idari reforma ve devletçiliğe taraftardır. Aynı sebeple feodal insan münaşeretlerine aleyhtar, batıl zihniyet ve davranışa taraftardır. Gene aynı sebeple, istismarcı ve her türlü değişmeye karşı ayak direyen cahil ve sahte dindarlığa aleyhtar, fakat insanların saadetini isteyen tesanütçü gerçek ve saf dindarlığa taraftardır.

Toplumcu felsefenin çıkış noktası, sadece böyle bir tutumun ahlaki prensiplere göre daha iyi olması değil, fakat halkımızın isteklerinin, memleketimizde gelişen kuvvetlerin bu tutumu zaruri kılmış olmasıdır. Bu sebepten toplumcu felsefe bir doğma değil, olayların incelenmesinden çıkan ilmi bir zarurettir.

İşte devletçilik, bu toplumcu felsefenin bir parçası, onun bir icra vasıtası olmak itibariyle önemlidir. Bu sütunlarda çeşitli yönlerden izah etmeye gayret ettik. Üzere, devletçilik, milletimizin adalet hislerini incitmeden, sermaye teraküm ettirmenin, sanayileşmenin, kısacası kalkınmanın vasıtasıdır. İleri bir devletçilik kalkınmanın esas prensibi olarak alınmadıkça, memleketimizin ya aşırı sağcı (faşist) ya da aşırı solcu (komünist) bir diktatörlüğe

kayması kader gibi kaçınılmaz bir neticedir.

Devletçiliği, toplumcu felsefe içindeki yerini ve fonksiyonunu anlamadan, ya da nazarı itibara almadan, sanki kendi kendine bir bütünlük gibi ele almak ve meseleli verimliliği bakımından tenkit etmek ve yermek, sadece haksızlık değil fakat aynı zamanda mânâsızlıktır? Gerçekten, devlet işletmeciliği, özel işletmecilikten daha az verimli olsa bile, toplumcu felsefenin icabı olarak, gene de devletçiliği tercih etmemiz lazımdır. Tıpkı sanıklar, işkence ederek itirafa mecbur etmek daha kestirime ve verimli bir yol olduğu halde, medeni usullerle soruşturma yapılmasını tercih etmemiz gibi. Kaldı ki, devlet işletmeciliğinin, en az özel işletmecilik kadar verimli olmaması için hiç bir sebep yoktur.

İleri devletçilikten yana söylediklerimiz bütün bu sözlerden, devletçiliğin, kalkınma meselelerimizi bir çırpıda hallediveren sihirli bir formül olduğu şeklinde yanlış bir netice çıkarılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki devletçilik, sadece bir vasıta ve diğer bütün vasıtalar gibi onu da harekete getirecek ve kullanacak olan insan unsurudur. Devletçiliğin büyük üstünlüğü, bugünkü şartlarımıza en uygun vasıta olmasıdır. Gerçekten hızlı bir kalkınma ancak devletçilik vasıtasıyla demokratik şartlar içinde mümkün olur.

Demek oluyor ki, özlediğimiz kalkınmış Türkiye'ye erişmek için, devletçilik, zaruri fakat yeter olmayan bir şarttır. Ona can ve dinamizm vermek lazımdır. Bu ise bir HEYECAN meselesidir. Bilgili ve yaratıcı heyecan,

Gerçekten kalkınma harp gibidir. Nasıl ki bir harpte zafer, sadece emirlerin isabetli olmasıyla değil, fakat onların heyecan ve cesaretle tatbik edilmesiyle kazanılır; ve gene nasıl ki, harbi kazandıracak cüretkâr ekipler, ancak ordu bunları icra edecek kadar cesur ve heyecanlı olduğu takdirde verilebilirse aynı şekilde, iktisadi kalkınma hamlesinde de başarı, plânlarmın isabeti kadar, onların tatbikatında gösterilecek cesaret ve heyecana bağlıdır. Ve gene aynı şekilde, büyük ve hamleli plânlara, ancak onları tatbikata koyacak

heyecan ve atılganlık varsa yapılır.

Bahis konusu heyecan şüphesiz ki, fabrikalar, okullar, hastaneler kurmağa, yollar, limanlar yapmağa, dağları terasla-
mağa, kısacası iş yapmağa yönelecektir. Çünkü ancak bu takdirde yapıcı ve yaratıcı vasfını kazanır.

İş yapmak ise, esas itibariyle, teşkilât kurmakla mümkündür. O halde, bilgili ve yaratıcı heyecan, herşeyden evvel, teşkilâtçılıkta kendini gösterecektir.

Gerçekten büyük işler büyük teşkilâtçılık kabiliyeti ve buna uygun idari usullerle yürütülebilir. Ancak, bilgi, heyecan ve engin bir muhayyile kuvvetiyle kurulacak teşkilâtlar sayesinde, insanlar ve imkânlar harekete geçirilir ve büyük işler, büyük hamleler yapılabilir. Plâncılık ta ancak böyle bir atmosfer içinde kendini bulur ve heyecanın bilgi ve muvazene unsurunu sağlar. Bu takdirde artık kalkınma hızımızı, nakdi tasarrufların dar çerçevesi değil, fakat millî teşebbüs ve teşkilâtlanma kabiliyetimiz sınırlar.

Demek oluyor ki, devletçilik, ancak insan unsurununun bilgili ve yaratıcı heyecanı ile birleştiği takdirde kendisinden beklenileni verebilir. Fakat bu hükümden, devletçilikle, onun canı ve beyni mesabesinde olan heyecan unsurunun, birbirinden müstakil şeyler oldukları, aralarında hiç bir bağlantı bulunmadığı mânası çıkarılmamalıdır. Çünkü vasıtalar zannedildikleri kadar cansız ve tesirsiz şeyler değildir. Bir vasıtayı benimsemek, peşinen onun icaplarını yerine getirmeği kabul etmek demek olduktan başka, bizzat vasıta da onu kullananacak olanı belli şekillerde hareket etmeğe zorlar. Yani meselâ bir çiftçinin bir kooperatife üye olması veya traktör alması, onun peşinen belli bir şekilde hareket etmeyi kabullenmesi demek olduktan başka, kooperatif üyesi veya traktör sahibi olması da onu belli bir şekilde hareket etmeye icbar edecektir. Tıpkı bunun gibi, Devletçilik zaten onu işletecek heyecan bulunduğu takdirde benimsenecek ve benimsendikten sonra da bu heyecanın kaynağı olacaktır.» (Sadun Aren, Devletçilik ve ötesi, Yön 24.1.1962)

Yukarıda aktardığımız örneklerden de

görüldüğü gibi, meselenin sınıf temeli konulmadığı için önerilen sistem gerçekten de «devlet kapitalizmi» denilen devletçilik çerçevesinde kalmaktadır. Mesele özel sektör devletçilik çatışması olarak konulmakta, ve bürokratların bir kadro hareketiyle halk desteğini de alarak, meseleyi çözecekleri öne sürülmektedir.

Yön ve Sosyalizm :

Yön gene başlangıçta «az gelişmiş ülkeler için» tek kurtuluş yolunun sosyalizm olduğunu söylüyordu.

Yön, sosyalizmi, az gelişmiş ülkeler için bir «kurtuluş yolu» olarak görüyordu ama bütünsel bir dünya görüşü olarak, işçi sınıfının düşünce ve davranışı olarak, can çekişen kapitalizmin yerine yeryüzünde gitgide güçlenmekte olan devrimci üretim tarzı olarak görmüyordu. Şu halde Yön herşeyden önce sosyalizmi bir sınıf meselesi olarak değil, soyut bir kalkınma meselesi olarak ele almaktaydı. Böyle olunca da Yön'ün sosyalizm anlayışı, kapitalizmin sınırları içinde kalan burjuva reformizmini aşamıyordu. Çünkü sosyalizmin kurucusu ve asıl sahibi olan işçi sınıfından soyutlanmış bir «sosyalizm» ancak burjuvazinin sosyalizm anlayışı olabilirdi.

Yön, İngiliz reformisti John Strachy'nin sosyalizm anlayışını şöyle tanımtıyordu: «Yön'ün özel sayısında sosyalizmin ne olup olmadığını anlatmağa çalışırken John Strachy'nin bu işi en mükemmel şekilde yaptığını gördük. Sözü Strachy'e bırakıyoruz» diyerek onun görüşlerini özetliyor. Bir başka yazıda İngiliz sosyalizminin tarihsel kökeni olarak gösterilen Fabian'ların anlayışını ele alıyor ve İngiliz emperyalizminin alternatif partilerinden İşçi Partisi, sosyalist olarak kabul ediliyordu (Yön Sayı 7)

Gene o zamanın Yön'cülerinden Abdi İpekçi özellikle Fabianlığa değinerek, sosyalizmin, komünizmin panzehiri olduğunu söylüyordu. Batı burjuvazisinin gözdelelerinden Nenni, Bevan, Mendes France, Yön'de sosyalistler olarak tanıtılmaktaydı. Hatta, İnönü'nün getirdiği Planlama uzma-

nı Hollandalı profesör Tinbergen bile Yön için sosyalistti. Gene Nehru, Nasır, Bin Bella vb... de Yön'e göre birer sosyalisttiler...

Örneğin Yön sosyalizmle ilgili olarak «millî planlı ekonomi toplumun sosyal kuvvetleri arasında bir mütarekedir Bu mütarekeyi her iki taraf da kabul edebilir...» diyordu gene aynı sayıda «millî kapitalist düzene geçmekten» söz ediliyordu. (Yön 27.2.1962)

Yön, sosyalizm meselesine başlangıçta sınıfsal olarak yaklaşmayıp, meseleyi «İhtilâlcî sosyalizm» ve «İslahatçı sosyalizm» diye demagojik bir ayırımı götürüyordu. Mesele sosyalizmi hangi sınıfların kuracağından soyutlanınca, ortaya çıkan durum, yüzeysel birtakım tanımlarla konuyu geçiştirmek oluyordu.

Yön'ün en sağ gerici unsurlarından Şevket Süreyya bu demagojinin şampiyonluğunu yapanlardandı: «İhtilâlcî olmayan İslahatçı sosyalizmin gayesi... sınıf farklılaşmalarını devletin İktisadi ve sosyal hayata müdahalesi suretiyle önleyerek, cemiyette gelirlerin dağılımını sosyal adalete uyan bir nizam içine almaktır. Bizim Atatürk devletçiliğimiz batı manasında bir sosyalizmden başka birşey değildir...»

«Bizim Türk sosyalizmi olarak vasıflandırdığımız yeni devletçilik cereyanına gelince, bunun memleketimize has meslek ve metodun, memlekette teessüs ve inkıfafa hizmet edecek kuvvetli bir sistem olacağına inanıyorum Bu sistemin esası elbette ki yalnız sanayi ve ekonomiyi değil, millî hayatın her cephesini, Atatürk'ün çeşitli demeçlerinde yer alan ilkeler dahilinde düzenlemekten başka birşey değildir. Plan, dinamizm ve bütün unsurları ile tam bir ideoloji. İşte bu Türk sosyalizmidir...» (Yön 31.1.1962)

Plan, dinamizm mve bütün unsurları ile tam bir ideoloji... Devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalesi ile sınıf farklarını önlemek... işte bu Türk sosyalizmidir..... Bu kadarını büyük sermaye de söylüyor. Ülkede sınıfların varlığını inkâr etmek, «İmtiyazsız ve sınıfsız kaynaşmış bir kütle» olduğumuzu ispat etmeğe çalışarak, burjuvazinin o zamanki ideolojisini

kuran Kadro'nun eski ideolog'u, 30 yıl sonra ısıtıp ısıtıp aynı şeyleri üstelik yeni bir hikmetmişcesine Yön'de aydınlara sunuyordu... Amaç gene belliydi: sınıflar arasındaki farkı gözlerden gizlemek; uzlaşmaz çelişkileri uzlaşır göstermek; ve aydınların bilimsel teoriyi, meselenin sınıf özünü öğrenmelerini engellemeğe çalışmak...

Avcıoğlu ve Sosyalizm :

Yön'ün ve yön çizgisinin ideolojik söz cülüğünün somutlandığı Doğan Avcıoğlu ise «Sosyalizm Anlayışımız» başlıklı başyazıda görüşlerini şöyle özetliyordu:

«İnanıyoruz ki, prensip itibariyle sosyalizm tektir. Bütün sosyalist akımları kaynağını aynı sosyalist idealden aldılar. Bu ideal en geniş şekilde, bütün insanların hürriyet, eşitlik ve kardeşlik ilkelerinin ışığı altında, en iyi şekilde yaşamalarına ve gelişmelerine imkân veren bir toplum düzeni çabası şeklinde özetlenebilir. Sosyalistler bu idealin sınıfsız bir toplum düzeni kurmakla gerçekleştirebileceğine inanırlar. Sınıfsız bir toplum düzeninin kurulması da istihsal araçlarının kamulaştırılması ile mümkündür...»

... Yukardaki ilkeleri kabul etmeden sosyalistim diyenlerin sosyalist olmadıkları kesin şekilde söylenebilir.

Sosyalistler arasındaki farklılaşma sosyalist toplum düzeninin nasıl kurulacağı konusunda ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan sosyalizmin çeşitli ve birbirlerinden çok farklı uygulama şekillerine rastlanmaktadır. Bu farklılaşmaya rağmen uygulama alanında sosyalizmi üç ana grupta toplamak mümkün:

1) Doğu Sosyalizmi: Az gelişmiş memleketlerin hızla kalkınmasını sağlamak bakımından başarısını kesin şekilde ispat etmiş bulunan sosyalizmin maliyeti birçok sosyalist sosyalizmden vazgeçirecek kadar pahalı olmuştur. ... Bu sebeple doğu sosyalizmi ancak totaliter bir idare altında yürütülebilmıştır.

2) Uyanık ve teşkilatlanmış geniş emekçi kitlelerine ve gelişmiş bir ekonomiyeye sahip bulunan batı memleketlerinde

sosyalizm çok büyük değişikliklere ihtiyaç göstermeden yumuşak metotlarla gerçekleştirebilir...

3) Az gelişmiş ülkeler sosyalizmi: Batı ekonomilerinin birkaç yüzyılda aldığı mesafeyi hızla kapayıp ileri toplum düzenlerine ulaşma zarureti, az gelişmiş ülkeleri sosyalizme itmektir. Bu memleketlerde sosyalizm köklü reformlarla ortaçağ kalıntılarını tasfiye etmek, yeni bir insan tipi yaratmak ve hızlı kalkınmayı sağlamak zorundadır. O halde az gelişmiş ülkelerde sosyalizm çok köklü değişikliklere ihtiyaç gösteren bir cins beyaz ihtilal şeklinde düşünülmelidir.

... Bu ülkelerde batıda olduğu gibi kalkınmayı gerçekleştirecek güçte bir burjuva sınıfının mevcut bulunmaması en liberal görüşlerden hareket edilse dahi istemez geniş bir devletçilik tatbikatına yol açmaktadır. Bu zoraki devletçiliği kütelerin refahını arttırmaya yönelmiş rasyonel bir kalkınma vasıtası haline getirmek sosyalizmin görevidir.

Diğer taraftan ortaçağı çoktan tasfiye eden batıda akılcı görüş hakimdir. Az gelişmiş ülkeler ise, akılcı görüşü yerleştirmek ve batılı insan tipini yaratmak zorundadır. (Yön, s. 26; 22.8.1962)

Yazar, burada sosyalizmin hedefinin sınıfsız topluma ulaşmak ve bu yolda üretim araçlarını kamulaştırmak olduğunu söylerken, bu hedefin maddi temelini koyamamaktadır. Bunlar birer amaç değildir. Kapitalist toplumdaki temel çelişkinin çözülmesi, yani üretimin sosyal karakteri ile üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyeti arasındaki uzlaşmazlığın kaldırılması gerekir. Bu çelişkinin çözümü; modern toplumda, üretimin sosyal karakterine uygun üretim tarzını getirecek olan işçi sınıfıdır. Şu halde sosyalizm aydınların bir sübjektif isteği değil, kaçınılmaz bir zorunluluktur. Sosyalistler bu süreci hızlandırmakla yükümlüdür. Ama herşeyden önce sosyalizmin maddi temelini görmek ve onun hangi sınıfın ideolojisi olduğunu anlamak gerekir. Sosyalizmi sınıf temelinden soyutlayınca batıdaki burjuva reformizmi ile geri ülkelerdeki küçük burjuva radikalizmini, işçi sınıfı

sosyalizmi ile aynı kaba koyup, farkı uygulama ve metat ayrılıkları diye anlamak kaçınılmaz olur, Oysa meseleyi üretici güçlerin gelişmesi biçiminde almak; çağımızda kapitalizmin üretici güçleri geliştiremeyeceğini, kapitalizmin devrimci niteliğini çoktan yitirdiğini, görmek; ancak üretimin sosyal karakterine uygun üretim araçlarının kamusal mülkiyetiyle üretici güçlerin gelişeceğini kavramak gerekir. Bu ileri üretim tarzını ise, üretimin sosyal karakterinin doğurduğu en kolektif, en demokratik ve dolayısıyla en devrimci sınıf olan işçi sınıfı ve onun yandaşı yoksul köylülük gerçekleştirecek tir.

Yazar, üretici güçler, üretim araçları ve üretim tarzı kavramlarını ve bu temelle bağlı sınıf mücadeleleri gerçeğini göremeyince veya kabul etmeyince, ortaya sübjektif bir «iyi niyet» çıkmaktadır. Öte yandan, batının akılcı düşüncesi, batılı insan tarzı yaratmak gibi, metafizik ve burjuva kavramlar öne sürülmektedir.

Gene, kalkınma meselesinin soyut olarak alınması maddi temelinden koparılması açıkça sözkonusudur. Kalkınma ile üretici güçlerin gelişmesi arasındaki bağ konulmaza, kalkınma sadece ekonomik büyüme ve üretimin artırılması biçiminde anlaşılır. Oysa, kalkınma, önceden de söylediğimiz gibi, «üretici güçlerin gelişme dinamiğinin sağlanmasıdır».

Avcıoğlu'nun aktarılan pasajdaki görüşleri, 1962 Ağustos'unda yazılmıştı. Ama 1969'da yayınladığı «Türkiye'nin Düzeni» kitabında da görüşlerinde köklü bir değişiklik görülmez. Sadece «batı sosyalizmini» tasniften çıkarmış, yerine Yugoslav örneğindeki sosyalizmi almış ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu bir üçüncü kategori açarak buna da «Milli Devrimci Kalkınma Yolu» adını vermiştir...

Sonraları «milli devrimci kalkınma yolu» adını alan ve Türkiye'nin somut olarak örneklediği «sosyalizm önerisini», Yön, yukarıda aktardığımız pasajların devamı olarak, şöyle niteliyordu:

«O halde Türkiye için nasıl bir sosyalizm istiyoruz? Yukarıdaki açıklamalar Batı sosyalizminin memleketimize örnek o

lamayacağını göstermektedir. Az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'de sosyalizm radikal olacak, kısa zamanda yeni bir toplum düzeni kurmağa yönelecektir.

Doğu sosyalizmi de Türkiye'ye örnek teşkil edemez... Asıl gayenin insanın gelişmesi olduğunu unutablecek kadar insafsız metotlara yönelmek arzu edilecek bir şey olmadığı gibi zaruri de değildir. Böyle bir sosyalizm anlayışına kalkınma konusundaki büyük müessesiyetine rağmen karşınız, radikal fakat insani bir sosyalizmden yanayız.» (Avcioğlu, aynı yazı)

Bu görüşler emperyalist demogojilerden ve propogandalardan kaynaklanan Aybar görüşlerinden farklı değildir. «Doğu sosyalizminin» insan unsurunu yokettiğini, geliştiremediğini ileri sürmek gerçeklere ve bilime aykırıdır. Ve bu anlayış ne denli sosyalizmi savunur görünürse görünsün bir burjuva anlayıştır.

Sosyalizmin demokrasiden asla ayrılmayacağı, sosyalizm ile demokrasinin kaynaşmış ve diyalektik bir bütün olduğu apaçık bellidir. Demokrasiyi savunmayan ve istemeyen bir kimse sosyalist olamaz. Sosyalizmin anladığı demokrasi ise, emekçi halkı yığınlarının alabildiğine geniş özgürlüğüne ve üstünlüğüne dayanan, gerçek bir demokrasidir. Demokrasi soyut bir şey, değildir. Demokrasinin ekonomik temeli vardır. Demokrasinin gerçek sahibi işçi sınıfı başta olmak üzere geniş halk yığınlarıdır. Ve toplumun en demokratik sınıfı işçi sınıfıdır. Şu halde ancak işçi sınıfının öncü olduğu bir ekonomik sistemin üst yapısı olan demokrasi gerçek demokrasidir. Bu demokrasi halkın kendi demokrasisidir, halkın demokrasisinin özünü ise işçi sınıfı demokrasisi, özcesi sosyalist demokrasi belirler.

Sosyalist demokrasi kavramını demokrasi düşmanlığı olarak göstermek, emperyalist burjuva yutturmacasıdır...

Avcioğlu sözlerine şöyle devam ediyor. du:

«Esasen sosyalizmi halkçılık, devletçilik, devrimcilik, laiklik, cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkelerine dayanan Atatürkçülüğün en tabii sonucu ve devamı sayıyoruz. Sosyalizmin Atatürk devrimlerini

geliştirme ve ileri götürme yolu olduğuna inanıyoruz.» (aynı yazı)

Sosyalizmin bilimine ve teorisine göre, sosyalizm ne altı okun ne de Atatürk devrimlerinin devamıdır. *Sosyalizm* evrensel bir ekonomik sistem, bir üretim tarzıdır. Sosyalizm bu üretim tarzını kuracak olan öncü sınıfın işçi sınıfının ideolojisi, işçi sınıfının düşünce ve davranışlarıdır. Sosyalizm gerçek demokrasinin kendisidir; evrensel maddeci temeliyle, diyalektik yöntemiyle, ekonomi politikıyla, kapitalizmden sonraki üretim tarzı modeliyle ve devrimci ahlakıyla, insancılığıyla bir bütündür, bir dünya görüşüdür, bütünsel bir öğretilerdir.

Yön'ün sosyalizm anlayışını özetlersek:

● İşçi sınıfı pusulasından yoksundur... Sosyalizm bir «kalkınma felsefesine» indirgenmiştir.

● Bu kalkınma felsefesiyle donanmış bir bürokrat kadro, özellikle aydınların desteğiyle, «sosyalizmi» kuracaktır. Yani işçi sınıfına inanılmamakta, güvenilmemekte, varlığı küçümsenmektedir.

● Şu halde Yön'e göre, «devletçilik» ile sosyalizm aynı şeyler sayılmaktadır. Sosyalizm sınıf temelinden koparılmca, sosyalizm olmaktan çıkar ve burjuva düzeni içinde sürdürülen bir özel sektörcülük — devletçilik tartışmasında, devletçilerin sloganı olur... Bununla da kalmaz, işçi sınıfı ve burjuvazi temel ilişkisinden çıkarılmca, sosyalizm denilen devletçilik bir aydın bürokrat ülküsü, düşü, haline gelir.

Yön'ün anlayışına göre halk kendi düzenini kendisi kurmayacak, onun yerine, onun görevini üstlenmiş bir elit kadro, bunu gerçekleştirecektir.

● Şu halde Yön'ün sosyalizmi, işçi sınıfı sosyalizminden sadece bir yöntem farkıyla ayrılmamaktadır. Yön'ün sosyalizmi, ülkedeki sosyal sınıflardan soyutlanınca, yani bilimsel temelden uzak kalınca, bir burjuva reformizmi haline dönüşmektedir. Bu reformculuğu besleyen maddi şartlar, finans kapital sömürsü ve finans kapitalin giderek artan gücünün, kitlelerde yansıttığı hoşnutsuzluktur. Sosyal sınıf yapısında, işçi sınıfının örgütlü politik ağırlığı.

ğı, bu hoşnutsuzluğu örgütleyemeyince hat ta işçi sınıfının düşüncesi yaygınlaşmayın. yolu olarak genev zbdzbdzbdzbdgrmdf— ca ülkücü aydınlar, kurtuluş yolu olarak gene gidip devletçiliğe sarılmışlardır.

Yön Etrafında

Kadrolaşma Çalışmaları :

Yön'de ileri sürülen görüşlerin anatomisini, işçi sınıfı bilimi açısından temel noktalarıyla ele aldıktan sonra Yön etrafındaki kadrolaşma çalışmalarına değinmemiz gerekiyor. Yön'ün çeşitli bürokrat kadrolarla ve girişimlerle şüphesiz ki ilişkisi vardı.

Bunun ötesinde görüşlerin daha geniş küçük burjuva aydın zümrelerine hatta bir ölçüde emekçi kitlelere uzanabilmesi için iki önemli «davranış ve örgütlenme» projesi oldu.

Bunlardan birincisi, gerçekleşen Sosyalist Kültür Derneği denemesiydi... İkincisi ise gerçekleşmeyen Çalışanlar Partisi tasarısıydı.

Sosyalist Kültür Derneği :

Yön ideolojisine bağlı olanların kurduğu Sosyalist Kültür Derneği YÖN'cülerin yukarıda eleştirdiğimiz çizgilerinin örgütlenme plânındaki bir yansımasıdır. Bu deneme, bir aydın-bürokrat kadro oluşturma. yı amaçlamış, çalışmalarını bu çizgide sürdürmüştür. Kurucuları arasında İsmet Paşanın görevden uzaklaştırdığı reformcu planlama uzmanlarının da bulunduğu, genel olarak reformistlerle radikal reformistlerin ortak girişimi niteliğini taşıyan Sosyalist Kültür derneği, her ne kadar bazı Marksistlere de «konferanslar» verdirdiyse de, bu girişim en iyimser deyimle, bir küçük burjuva dernekçiliğinden bir aydınlar klübünden öteye gidememiştir.

Bu dernek kurucularından bazılarının 12 Mart döneminin başlangıcında bakan veya teknisyen olarak görev almaları bir kaçının bugün finans.kapitalin en etkili sermaye gruplarının hizmetine çok büyük maaşlarla girmiş olmaları, bir kısmının genel reformculuk çizgisini sürdürmeleri

Yön kadrosunun niteliğini bir kere daha belgelemektedir.

Yön ve İşçi Sınıfı Hareketi :

Yön'ün işçi sınıfı düşüncesi ötündeki tavrını yukarıda sık sık ele aldık. Yön işçi sınıfı düşünce ve davranışı dışında kaldığı gibi, —buna bağlı olarak— işçi sınıfı hareketleri karşısında da tutarlı bir devrimci tavır almamıştı. Şöyle ki, Yön'ün ilişki kurduğu sendikacılar genellikle —şimdi en ilerisi sosyal demokrat olan— sarı sendikacılarıdır. Yön, işçi sınıfına inanmadığından, işçi sınıfının öncü liderlerinin yetişmesi meselesi değildi. Her burjuva ve küçük burjuva akımı gibi, Yön de birtakım aristokrat veya bürokrat sendikacılar tarafından işçi sınıfı desteğini alma yoluna gitmişti. Bununla birlikte Yön, zamanın hükümetine karşı işçi hareketlerini ve işçi haklarını kendi sınırları içinde savunmuş, işçilerin toplumda taşıdığı potansiyele dikkatleri çekmiştir. Ama ne sarı sendika Türk.İş'in niteliğini ve içyüzünü açıklama cesaretini göstermiş, ne de Amerikan gangster sendikacılığı tanıtmıştır. Yön ile zamanın tek sarı konfederasyonu Türk.İş arasındaki bu balayı havası sonradan dağılmıştır, ama bu mücadelenin de sahibi Yön olmamış, genel olarak sosyalist hareketin güçlenmesi özel olarak TİP'in yaygınlaşması bu gelişimde rol oynamıştır.

Yön ve İşçi Sınıfı Partisi :

Yön işçi sınıfının devrimci sendikacılığını dikkate almadığı gibi, işçi sınıfının devrimci siyasi örgütlenmesini de, —kendini çizdiği yola ters düşmeyecek şekilde— önlemek istemiştir. Şöyle ki, Yön işçi sınıfı sosyalizmini reddettiği için, işçi sınıfının sosyalist partisinin oluşmasına da karşı çıkmıştır.

Bu nedenle, Çalışanlar Partisi sloganını ortaya atmıştır. Yön... Çalışanlar partisine önyak olanlar arasında Burhanettin Asutay, Bahir Ersoy, Ziya Hepbir gibi sarı sendikacılar önde gelmekteydi. Ayrıca Yön bu partinin aydınların ağırlığında ve

öncülüğünde bir parti olmasını öneriyor, yani burjuvazi ile uzlaşmaz çelişkisi olma yan bir küçük burjuva partisi istiyordu.

Nitekim partinin adı bile, tutucu ve reformist bir adlı... Çalışanlar deyimi genellikle burjuvazinin ve batı finans kapitalinin kullandığı bir terimdir. «Emekçiler» ve özellikle «işçi sınıfı» teriminden kaçan burjuvazi «çalışanlar» diye muğlak ve esnek bir kavram çıkararak, sınıf gerçeğini örtbas etmek ister. Çünkü çalışanlar terimi içinde, sömüren ve sömürülen, egemen ve ezilen sınıflar gerçeği en azından terim olarak gizlenmiş olur.

Yön, Çalışanlar Partisi sloganını ortaya attığı zaman, TİP sönük ve güçsüz bir parti idi. Yön ülkemizdeki sosyalist partinin bir işçi partisi olmasına karşı çıkmış ve kendi aydın bürokrat reformcu anlayışına uygun bir parti önermişti. Böylece aydın küçük burjuvaların tekelindeki bir parti sendika aristokratları ve bürokratları aracılığıyla işçi sınıfını kolayca kontrol edip, reformcu akımın kuyruğuna takabilecekti.

Gerçi sonradan Aybar'ın TİP'e genel başkan tayin edilmesiyle Yön çalışanlar partisinden vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Yön Çizgisinin

Etkileri :

Yön şüphesiz ki TİP'in güçlenmesine kadar, başarılı bir legalite mücadelesi vermiştir. Yayın hayatına başladığı sırada burjuvazi tarafından tabu haline getirilmiş, yasaklanmış pek çok konu vardı. O zamanlar bir işçi sınıfı örgütü olmadığı için, bu tabuların yıkılmasında Yön bir süre için olumlu etkide bulunmuştur. Fakat Türkiye soluna sosyalizmin hakim olmasıyla önce TİP sonra da TİP dışı çevrelerin yayın vb. faaliyetleri hem sosyalizmin bilimi açısından hem de geçitli antidemokratik kuralların bir kısmının işlemeziğinin sağlanması açısından asıl önemli demokratik ve meşruiyet mücadelesini vermişlerdir.

Yön'ün Türkiye'deki demokratik harekete getirdiği olumluluk başlıca meşruiyet ve fikir özgürlüğü mücadelesi noktasında yoğunlaşmıştır.

Öte yandan, Yön'ün başlıca olumsuz

etkileri olarak küçük burjuva radikalizminin bazı düşüncelerini sosyalist bilinçleniş sürecindeki kadrolara yaymasını gösterebiliriz. Yön daha sonra özellikle Mührü Belli çevresinde yoğunlaşan MDD hareketi üzerinde önemli etkiler yapmış, MDD ideolojisi ilk defa Yön sayfalarında konulup billurlaşmıştır. Türkiye'deki egemen sınıf yapısının işbirlikçi burjuvazi ile feodal mütegalibe ittifakı olduğunu söyleyen, Türkiye'yi bir yarı feodal ülke olarak gören, emperyalizme bağımlılığın bir yarı - sömürge biçiminde olduğunu ileri süren MDD görüşü, başlangıçta Milli Demokratik Devrimi «işçi sınıfının bağımsızca örgütleneceği ortam» olarak tanıtmıştı. Sonradan bilinç düzeyinin gelişmesiyle bazı rötuşlar yapıldı ve işçi sınıfı öncülüğü kabul edildi ama, başlangıçta bir küçük burjuva radikal bürokrat kadronun, «asker - sivil aydın zümrenin» öncülüğünde Milli Demokratik Devrimin yapılması öneriliyor, işçi sınıfının bu ortamda bağımsız olarak örgütlenebileceği ve öncülüğü alarak sosyalist devrime geçileceği iddia ediliyordu. Böylece Yön, daha sonra birtakım sosyalistlerin bir süre için küçük burjuva kuyrukçuluğu yapmalarında etki sahibi olmuştur. Kemalizm ile sosyalizm arasındaki derin sınıf farkını anlayamayan, sosyalizmi kemalizmin bir devamı, günümüz aşamasındaki normal biçimi kabul eden Yön anlayışı, MDD'nin fikir bulanıklığında pay sahibidir.

TİP'in sosyal pratik gerisine düşmesi, devrimci bir parti haline dönüştürmemesi gençleri bir başka sağ sapmanın, MDD'ciğin yanına itmeye, bir süre için, «asker-sivil aydın zümre» ile kestirmeden bir devrim ümidi ve içinde olan heyecanlı genç unsurlar, izledikleri yeni yolun sağ sapma ve kuyrukçuluk olduğunu anlayınca ve şehir küçük burjuvasından umutlarını keşince, bu kez de köy küçük burjuvasını devrimci gibi görmeğe başlamışlar, ve siyasi örgütlenmeye ve siyasi çalışmalara fazla zahmet etmeden o zamanlar dünyada yaygınlaşan silahlı propoganda yöntemlerini kullanarak köylüleri harekete geçirebileceklerini ummuşlardır. Böyle davranışları birtakım radikal ve reformcu asker

sivil bürokratlar da desteklemiştir. Silahlı propoganda örgütleri bu desteği itmeyince, bürokratlar içindeki bazı ilerici - cuntacı klikleşmeler silahlı gençleri, silahlı gençler ise o bürokratları kullanmak yolunu seçmişler, fakat işçi sınıfı dışında gelişip giden bu «devrimcilliklerin» hepsi, finans kapital cuntalarının tuzaklarının e. linden kurtulamayarak, hakim sınıflar önünde yenilgiye uğramışlardır.

Bütün bu gelişimlerde Yön.Devrim çizgisinin etkileri tartışılmaz. Ancak biz, sosyalistler olarak, herşeyden önce kendisine «sosyalistim» diyen eğilimlerin hatalarını ön planda tutarız.

Yön sosyalist bir çizgi olmadığı için, onu sosyalist sayabileceğimiz eğilimler gibi eleştirmek doğru olmaz. Yön bir küçük burjuva çizgisidir. Eğer sosyalistler arasında birileri çıkıp küçük burjuva kuyruk çuluğu yapmışlarsa, önce bu kuyrukçu çizgileri eleştirmek, ama daha önemlisi bu kuyrukçuluğu yaratan objektif şartları ve onu doğuran çeşitli sübjektif faktörleri incelemek doğrudur. 1960 sonrasının sosyalist hareketinin eleştirisinde bu noktalara değinmemiz mümkün olacaktır.

Devrim Gazetesi İle Devam Eden Çizgi :

Yön Gazetesi, sol içindeki etkisinin asgariye indiği bir sırada, 1967 baharında kapandı. Çünkü Yön ideolojisinin o sıralarda sol içinde zemini kalmamıştı.

Fakat 1967 Kasımında çıkan Türk Solu dergisi bir kısım asker-sivil aydın zümrenin desteğini sağladı. Ve çıkış biçimiyle, MDD tezi şeklinde bir küçük burjuva öncülüğünü savunarak, ilerici bürokrat kadrolara «oyunarak» küçük burjuva kuyrukçuluğu yaptı.

Daha sonra, Türk Solu Dergisi sosyalist kadroların bir kesimi içinde yaygınlaşmaya başladı. TİP yönetiminin bölünmesinden ve Partiyi Aybar'ın almasından sonra TİP'li gençlerin büyük bir çoğunluğu, FKF örgütü MDD tezini savunmağa başladılar. Kemalist devrimcilik, «ordu - gençlik el ele, milli cephede» sloganlarıyla yeniden güç kazanmıştı. Ve bir bürokrat

atılımının imkânını da hazırlayacak şekil de öğrenci olayları hem MDD önderleri, hem de onların milli cephe müttefiki olan asker-sivil aydın zümre tarafından teşvik görmekteydi.

Gençlik hareketi, işçi sınıfının yandaş olmak yerine bağımsız bir küçük burjuva hareketi olarak gelişip gidiyordu. Gençler üniversite eylemlerini, gençlik olaylarını devrimci yöntemler olarak görüp sürdürürken, birtakım cuntacılar gençler üzerinde çeşitli oyunlar oynamaktaydı. Öte yandan, emperyalizm ve yerli ortakları bir yandan faşist komandolar vasıtasıyla gençleri öldürüyorlar veya kanlı saldırılar düzenliyorlar, öte yandan öfkelenen gençlik yığınlarını toplum polisi ile kırdırmağa uğraşıyorlardı. Bu şekilde gençliğin gerilimi artıyor ve gençlik olayları keskinleşiyordu.

Böylece küçük burjuva bürokratları işçi sınıfının politik hareketinin örgütsüzlüğünden yararlanarak, küçük burjuva devrimciliğini geliştirmeğe çalışmaktaydılar. Nitekim, gençlik yığınlarına yaslanan, onun vurucu güç olarak yükselttiği bir potansiyel içinde, küçük burjuva devrimciliği ve radikalizmi güçlenmekteydi.

İşte bu ortamda, 1969 sonbaharında Devrimci Gazetesi, gene Doğan Avcioğlu'nun yönetiminde yayına başladı.

Devrim Gazetesinin Çıktığı Dönemde Sosyo - Ekonomik Ortam :

Devrim gazetesi çıktığı sırada, tekelci sermayenin ekonomik gücü 1960 yılına nazaran çok daha ilerdeydi. Montajcılık biçiminde de olsa gelişen sanayileşme, yerli finans kapitale önemli ekonomik güç sağlamış, bankalar ve holdingler biçiminde tekelleşme artmış, bazı yeni kesimler de bu tekelciler kervanına katılarak, uluslararası ve yerli sermaye kaynaşımının Türkiye üzerindeki egemenliğini pekiştirdiği gibi, yerli hakim sınıflar üzerindeki gücünü arttırmıştı.

Ama buna karşılık işçi sınıfının özellikle ekonomik mücadelesi gelişmiş, ayrıca köy küçük burjuvazisi de demokratik ve ekonomik hakları için hareketlenmişti. Öte yandan memurlar, teknokratlar, ve diğer

şehir küçük burjuvazisi unsurları, serbest meslek elemanları, esnaf ve zenaatkarlar da aynı hareketlenmeye ayak uydurmuşlardı. Toplumun hemen tüm emekçi kesimleri, başta işçi sınıfı olmak üzere hakim sınıflara karşı ekonomik mücadele içindeydiler.

İşçi sınıfının ekonomik mücadelesi sarı sendikaları bile işverenle toplu sözleşmelere zorluyor, özellikle DİSK'in o sıralarda Türk.İş'e nazaran daha iyi toplu sözleşmeler yapması, birbiri ardı sıra gelen grevler, direnişler sermayenin ekonomik «istikrarını sarsıyor»du. İşçilerin toplu sözleşmelerde elde ettikleri ücret zamlarını ürünlere zam koyarak karşılamak isteyen finans kapital bu kez pahalılıktan yakının köylü, şehirli diğer küçük burjuva kesimlerini karşısında bulmaktaydı. Köylü ürünlerine de yapılan zamlarla, şehirdeki küçük burjuvanın sıkıntısı artıyor, memurlardan, mühendislere, esnaflardan göförlere kadar boykot ve direniş hareketleri oluyordu. Bu kez memur ve teknokratların aylıklarına zam yapıyor, esnaf derneklerinin talepleri karşılanıyor, bu gidisten de şehirlerde işçiler, kırlarda köylüler etkileniyordu.

Ekonomi gitgide çıkmaza giriyordu. Enflasyonist politika kapitalizmin zaten tabiatında vardı. Krize giren bir kapitalizm, hele prekapitalist yapıyı da içinde barındırıyorsa, hakim sınıfların sürdürdükleri ekonomik düzen, onların istedikleri gibi sürmez olur... Türkiye'deki bu çalkantıların politik yansımaları da CHP içinde orta solun güçlenmesinden, hatta İnönü'yi gözeleyecek kadar güçlenmesinden, AP içinde hakim sınıflar çatlaklığına kadar çeşitli yansımalar göstermekteydi. Emekçi sınıfların ekonomik, demokratik mücadelesi, hakim sınıflar arasındaki sömürüden pay alma çekişmesini de kızıştırmıştı. Nitekim Odalar Birliğinde küçük sermaye darlarının desteği ile işbaşına gelen Erbakan, finans.kapitalin direnişi ile karşılaşiyor ve toplum polisinin zoruyla makamından atırılıyordu.

İşte bu hareketlenmeler içinde, işçi sınıfının politik hareketi güçlü ve etkili olmadığı için, küçük burjuva siyasi hareket

leri ve eğilimleri güç kazanmaktaydı.

Devrim bütün bu ekonomik ve siyasi olayları «değerlendirip», bir küçük burjuva atılımının imkânını aramak ve ideolojisini oluşturmak, parola ve sloganlarını yaymak için yayın hayatına başlamıştı.

Ama Devrim, özel olarak sosyalizmin, genel olarak halkçılığın Türkiye'de güçlenmesinden etkilenmiş ve ideolojisini onun üzerine kuracak şekilde radikalleştirmişti.

Ayrıca Devrim, TİP'in güçsüzleşmesi ve etkisini yitirmesinin küçük burjuva sempatican yığınlarında yarattığı hayal kırıklığını da kendisine bir alternatif olarak görmek istiyordu.

1969 seçimlerinin hemen ertesinde yayına başlayan Devrim gazetesinin bildirisine bakmadan önce, Doğan Avcıoğlu'nun başyazısından şu pasajları birlikte okuyalım.

«Demirel önümüzdeki dönemi 1969-73 dönemini «sosyo-politik bakımdan fevkalade mühim bir devir» diye tanımlıyor. Bu devreyi başarıyla atlattığımız takdirde «demokrasi» güçlenecek diyor. Önümüzdeki «olağanüstü önemli» dört yıllık dönemde ise politik durumu pek parlak görmüyor. Gerçekten rahat sayılabilecek bir çoğunluk sağlamasına rağmen, AP iktidarı güç sorunlarla karşı karşıyadır. Herşeyden önce parti içinde ve parlamentoda Bilgiç li derliğindeki «geleneççi sağcılar» Demirel'in desteklediği «Baticı sağcılar» a karşı güçlü bir grup haline gelmişlerdir. Bu durum Demirel'in «köşk ve büyük paşalar» ile kurduğu dengenin korunmasını az çok güçleştireceğe benzemektedir. Demirel seçim öncesi Paşalara ve Vehbi Koç'un başını çektiği büyük iş çevrelerine, Bilgiç grubunu tasfiye edeceği vaadinde bulunmuşur. İstanbul'da Bilgiç grubuna karşı Demirel adına seçim mücadelesi yürütülmüştür..»

Bilgiç-Mehmet Turgut-Bozbeyleli grubunu, Türk politika hayatının kuyruklu yıldızlarından olmaya mahkûm saydığımız ölçüsüz Erbakan'dan ayırmak gereklidir.» (Devrim Sayı 1, 21.10.1969)

Böylece Devrim, hakim sınıflar arasındaki çelişmelerin ve politik sürtüşmelerin çeşitli politik yansımalarını tesbit edebil-

mişti... Gene Devrim, ekonomik durumun hiç de iyi olmadığını, Türkiye'nin bir ekonomik krize ve devalüasyona gittiğini söyleyerek ekonomik tabloyu bir ölçüde çiziyor ve şöyle devam ediyor:

«... Herşeyden önce kredilerin kısılması, satışların yavaşlaması ve iflasların artması üzerine, Demirel iktidarının temel dayanağını teşkil eden iş çevrelerinin feryatları yükselecektir. İşçiler geçimin daraldığını ileri sürerek ücret artışları isteyeceklerdir. Grevler çoğalacaktır. İşsizler çeşitli yollardan hoşnutsuzluklarını belirteceklerdir. Hayat pahalılığı yaygın bir şikâyet konusu olacaktır. Köylü huzursuzlukları genişleyecektir. Memurlar ve öğretmenler seslerini duyurabilme yollarını arayacaklardır. Gençlik hareketleri şiddetlenecektir.» (aynı yazı)

Avcıoğlu bu tesbitlerden sonra «Sandık Demokrasisi» başlığı altında şöyle devam ediyor:

«Öte yandan son seçimler 27 Mayıs günlerinden beri «zinde güçler» denen aydın çevrelerde rejime bağlanan ümitlerin azalmasına yol açmıştır. Düzen değişikliğinden yana gözükten TİP ve CHP gibi partilerin beklenen sonuçları elde edememişleri, parlamentoculuk yoluyla düzen değişikliği ve kalkınmanın gerçekleştirileceği ümitlerini çok zayıflatmıştır.» (aynı yazı)

Yazar daha sonra parlamentodaki partilerin muvafık, muhalif hemen hepsinin bir tutucu güçler koalisyonunu meydana getirdiğini söyleyerek sözlerini şöyle bağlıyordu:

«Esas davanın halktan yana düzen değişikliğini gerçekleştirmeğe çalışmak olduğunu görmezlikten gelip, bir siyasal biçime körü körüne bağlanarak, onu herşeyin üstünde tutanlar ve böylece biçimi öze tercih edenler, en ilerici iddialarla da ortaya çıksalar, bugün Türkiye'nin kalkınmasına en büyük engeli getiren tutucu sosyo-ekonomik güçler koalisyonunun ister istemez tutsağı ve siyasal sözcüsü haline geleceklerdir. 1969-73 döneminde gerçek devrimcilerle sahte devrimcileri ayıran çizgi bu noktadan geçmektedir.» (aynı yazı)

Devrim başyazarı sosyalist olmadığı

için işçi sınıfının ve emekçilerin bağımsız siyasal örgütlerini esas almayan, küçük burjuva atılımlarıyla sonuca gitmeği amaç belleyen bir çizgi izlediğinden ötürü, meseleyi emekçilerin bağımsız örgütlenmeleri biçiminde almıyormuş ve bir parlamento düzeni noktasına indiriyordu. Evet, parlamento bir biçimdi, ama bu biçimin alternatifi Türkiye'de bir küçük burjuva atılımı değildi. Bu biçimin alternatifini, biçimde değil özde aramak gerekirdi. Öze inince de emekçi sınıfların örgütlenip güçlenmesinden başka çıkar yol olamazdı. Parlamento'nun bir biçim olduğunu söyleyen Devrim (ki bu teşhis doğrudur) bu biçimin özünü göremediğinden ve anti parlamentarist bir başka biçimi, emekçi sınıflar temelinden koparıp koyduğu için, kendisi de aslında biçime saplanıp kalmış oluyordu. Nitekim daha sonra çıkartılan PDM (Parlamento Dışı Muhalefet) biçimi işçi sınıfından ve emekçilerden kopuk olduğu için, bir avuç aydının muhalefeti biçiminde kaldı, ve biçime karşı biçim olmaktan öteye gidemedi. Önemli olan öze karşı öz idi..... Burjuva düzeninde öze karşı olan öz ise, emekçilerin düzenidir. Bu düzeni ise bir avuç aydın-ülküçü getiremez, emekçilerin bizzat kendisi getirir.

Devrim Bildirisi :

Devrim gazetesinin birinci sayısında gösterilen bildirinin önemli noktalarını, bildirinin iç nizamına göre ele alalım.

Giriş: Bölücü Akımlar Edebiyatı:

Karanlık Bir Gidiş diye başlayan birinci bölümde üzerine vurgulanan nokta şu: «Kemalizmin yoktan varettiği Laik Türk devleti, mezhep aşiret ve tarikat kavgaları içinde çözülmekte ve erimektedir. Bölücü akımlar kuvvetlenmektedir. Oy uğruna en kutsal değerleri satışa çıkarmakta pervasız politikacı, milleti tahrip eden, mezhep, aşiret ve tarikat kavgalarını sorumsuzca körüklemektedir.

En iler görüşlü siyasal partiler dahi... feodalizm ve kalıntılarından ve etkin özelliklerden yararlanmaktadır. Millî irade, satıcılarının elinde halkın ezilmesine, milletin çözülmeye ve uydulaşmasına yol açmaktadır» (Sayı 1)

Bu bölümle ilgili olarak, başyazarın yukarıda sözünü ettiğimiz birinci başyazarında partileri kötülerken üzerinde en fazla durduğu nokta bu mezhep, aşiret, tarikat meseleleri ile *etnik* sorundur. Şöyle ki: «Bugün bir parti Alevilik iddiasıyla ortaya çıkarak ve alevi kodamanları liste başlarına oturtarak parlamentoda liste başı olabilmıştır. (Birlik Partisini kastediyor). Başka bir parti Doğunun etnik özelliğine dayanarak ve Doğulu ağaları liste başı olarak az çok bir varlık gösterebilmektedir. (TIP'i kastediyor olmalı.) Birçok nüfuzlu bağımsız aday feodalizmin kalıntısı benzer bağlardan yararlanarak parlamentoya girebilmektedir. Öteki partiler de aşiret, mezhep, tarikat ilişkilerinden, etnik özelliklerden ve bölgecilikten yararlanmakta ve bu gruplara mensup varlıkları listelerine alarak seçimlerde başarı sağlamaktadır. Sanılmasın ki bu yalnız Doğuya özgü bir durumdur. Türkiye'nin Batısında da bölgecilik, alevilik, kürtcülük hesapları yapılmakta, parti listeleri buna göre düzenlenmektedir. Zira Ankara ve İstanbul gecekondularına yerleşmiş aileler hâlâ aşiret, mezhep ve bölgecilik bağlarının etkisi altındadırlar. Gençlik hareketlerinde dahi, Karadenizli olma küçümsenmeyecek bir rol oynamaktadır.» (Avcioğlu, Sayı 1.)

Yön'ün bu nokta ile bildiriye girmesi ve daha ilk sayısında bu nokta üzerinde durması bilimsellik ve içtenlikle bağdaşmayan bir «Taktik» olsa gerek. Yön'ün 1961'in geri bilinç ve bilgi düzeyinde bile, ekonomik tesbitlerle ve ekonomik temelle başlayan bildiri, bunca olaydan sonra «Alevilik ve kürtcülük» «umacılarıyla» başlıyorsa, bu bilimsel olarak gerilemedir. Gene bu tutum, ülkenin gelişen demokratlaşma düzeyinin çok gerisinde kalan bir davranıştır... Devrim gazetesi bu gerçekleri bilmez miydi? Ülkedeki anti-demokratik gidişi, emperyalizme bağımlı egemen güçler sultasını, ezilen ve ezen farkını, sömürülen ve sömüren uzlaşmazlığını göstererek bildirisine başlayamaz mıydı? Şüphesiz ki Devrim, bundan daha fazlasını da yapmasını bilirdi... Ama Devrim, bu «çarpıcı» girişi yaparak, kazanmak istediği «asker-sivil aydın zümreyi» en hassas nok-

tasından yakalamak istiyor. İlerici olsun olmasın tüm asker-sivil aydın zümrenin en fazla hassas olduğu noktalar arasında kürtcülük, alevilik, ümmetçilik gelir. Gerçi gerici partiler çeşitli bölge ve gruplardan sömürücü sınıf temsilcilerini listelerine almaktadırlar, ama burada göze batırılması gereken şey sömürücü sınıfların koalisyonunun varlığıdır. Oysa «Bölücü akımların» kuvvetlendiğini söylemek olsa olsa düzene karşı birtakım asker-sivil kadroları harekete geçirmek için kullanılan en harcıalem teşvik sloganıdır. Bilimce toplumdaki asıl bölünme, egemen sınıflardan egemen sınıfların emekçi sınıflar üzerinde, ki sömürü ve tahakkümünden gelir. Bir sömürü toplumdaki bölünmenin nedeni sadece ve sadece sömürücü hakim güçlerin varlığıdır. Bu bir olgudur ve bölünmenin giderilmesi ise, emekçi sınıfların demokratik iktidarının kurularak sömürüye son verilmesi, uzun vadede sınıfsız topluma ulaşılmasıdır.

«Bölücü akımlar» deyimi 12 Mart'tan önce ve özellikle sonra finans kapital diktasının en çok kullandığı terimlerden birisi haline gelmişti. Devrim'in ilericilik adına «asker - sivil aydın zümreye gerici bir sloganla göz kırparak, hedef şaşırtması ve bu şekilde bir bürokratik girişimi teşvik etmesi» «devrimcilik» olamaz. Hatta, Devrim bu açıdan 1962'deki Yön'ün de gerisini düşmüştür. Çünkü Yön'ün başlangıcında Dr. Salt Kırmızıtoprak doğunun sorunlarına, doğudaki emekçi halkın durumuna cesaretle eğilen yazılar yazmıştı.

Gerçi küçük burjuva devrimciliğinin bir yanı da şovenizmdir ama, gayet iyi bilmiyoruz ki, şovenizm dünyanın hiç bir yerinde «devrimcilik» değildir. Şovenist duygularla ve burjuva milliyetçiliği ile Türkiye'nin 1969 yılında devrimcilik yapılamazdı. Devrimcilerle sahte devrimciler arasındaki farkı parlamento ve anti-parlamento biçimine indirgemek ne kadar yüzeysellikse, şovenizm ile «devrim» gitmeğe çalışmak o ölçüde soyut ve halktan kopuk devrimciliktir. Hele hele bu küçük burjuva girişimini halka yaslamayı ısrarla öneren Devrim, «bölücü akımlar» edebiyatı ile mi halka dayanabileceğini ummaktadır.

Yüzeysel Bakışlar :

Devrim bildirisinin «bölücü akımlara» ayırdığı birinci bölümde sonra, Ekonomik çıkmaz bölümünde, montaj ve ambalajcılığa dayanan ve aşırı tekel kârlarıyla egemenlik süren sanayimizin dışa bağımlılığına değinip kırlarda feodal ya da yarı-feodal kalıntıların ve küce işletmelerle küçük mülkiyetin tarıma egemen olduğunu; ağa, tefeci, tüccar sömürsünün bütün şiddetiyle devam ettiğini söylüyor.

«Toplumsal çıkmaz» bölümünde hızlı şehirleşme, şehirlerdeki işsiz kalabalıkları ve geçekodu bölgelerinin pıtırak gibi yayılmasına değiniliyor, yurtdışına işgücü ihracını ve özet olarak geniş işsizlik sorununu vurguluyor.

Eğitim ve sağlıkta çıkmaz bölümünde okuma yazma bilmeyenlerin sayısından sözediliyor, İmam Hatip okullarının ve kuran kurslarının hızla çoğaldığına dikkat çekiliyor.

Sınıflardan Kaçış :

Zengin-Fakir Uçurumu paragrafında gelir dağılısındaki adaletsizliğin büyük olduğu belirtilerek, geniş kitlenin fakirliği ile bir mutlu azınlığın lüks ve israfı arasındaki uçurumun gitgide genişlemekte olduğu anlatılıyor.

Dikkat edilecek olursa mesele bir türlü sınıflar açısından konulmamaktadır. Mutlu azınlık, zenginlik, fakirlik doğru gözlemlerdir, ama bunların sınıf temeli konulmadıkça, bütün sözler havada kalır. Öte yandan, yukarıdaki ekonomik çıkmaz bölümünde gene ortaya sınıflar konuluyor, sanayimizin dışa bağımlılığı söylenirken, hatta tekelleşme tesbiti yapılırken, bu sanayii ve üretim araçlarını ellerinde tutan egemen zümrenin sınıf karakterinden sözedilmiyor. Eğer sanayimiz dışa bağımlı ise, o sanayii elinde bulunduran tekelci kapitalistler zümresinin dışa bağımlılığundan ileri gelir bu durum. Gene tefeci, aracı, tüccar, ağa gibi tanımlar birer sınıf olmaktan çok, sanki birer sömürücü meslek gruplarıymış gibi konuluyor.

Devrim çizgisi Yöne nazaran ne kadar radikalleşmiş olursa olsun, sınıflar gerçeğinden kaçınma bakımından bilime yak-

laşmamıştır. Yön'ü çıkaranlar 1961'de yeterince bilgili olmayabilirlerdi ama aradan geçen 8 yıl içinde bunca kitap Türkçeye çevrildi, işçi sınıfının bilimi ülkeye yayıldı, bitmez tükenmez sınıf analizleri ve strateji tartışmaları sürdü gitti. Devrim dergicileri bütün bu düşünce oluşumuna kulaklarını mı tıkadılar. Sınıflar gerçeğini kavrayamadılar mı? Bizce aradan geçen zaman içinde, «Devrim» grubu sınıf-sallık bakımından çok şey öğrendiği halde kendisi «zümresellikte» ısrar edip, «asker-sivil aydın zümreyi ırkütebilecek bir terminoloji ve analizler silsilesi getirmek istemediler. Oysa modern bir toplumda küçük burjuva devrimciliğinin de dürtüst tavrı sınıflar gerçeğini açık açık koyup, kendi küçük burjuva çözüm yolunu önermek-tir. Ama sınıfsallığı ve sınıf mücadelesi temel gerçeğini çeşitli yuvarlak terimlerle hasıraltı etmek isteyen ve ülkenin sosyal gerçekliği üzerine bir küçük burjuva perdesi germek çabasındaki olan bir küçük burjuva eğilimi, kazanmak istediği küçük burjuva ilericilerini daha ileri bilince götürmüyor, «devrimcilik» anlamında «idare-i maslahatçılık» yapıyor demektir. Küçük burjuva kadroların birtakım duygularını okşayarak küçük burjuva devrimciliği yapılmaz, onları eleştirerek, onları bilime çekmeğe çalışarak yapılır.

Bu yapılmayınca halkçılık ve halka dayanma sözleri de havada kalmağa mahkumdur. Küçük burjuva ilericiler kadroları soyut bir ilericilik ve halkçılıkla bezemek çözüm getirmez, bunun sınıfsal temeli konmadıkça halkçılık da yapılamaz.

Anti - Komünizm

Paratöneri :

Daha sonraki «Ulusal Ordus» Özlemi başlıklı paragrafta, ordunun ulusal olmadığı söyleniyor, ordunun Nato ve ABD'in stratejisi içinde bulunduğu belirtiliyor. «Batı ve ABD çıkarlarını koruma açısından büyük ve belki de gereksiz rizikolar yüklenmiş bulunuyoruz. Buna karşılık yeni stratejiyle Kuzeyden gelen bir tehdide karşı NATO ve ABD'nin bizi koruması, eskisinden çok daha fazla şüpheli bir hale gelmiştir. NATO ve ABD ancak kendi çıkar-

ları gerektirdiği ölçüde ve çok sınırlı bir biçimde Türkiye'yi koruyacaktır.»

Görüldüğü gibi burada açıkça demagoji yapılmakta, sivil-asker üze-rindeki emperyalist propogandaları kaldı-rmak yerine, «Kuzeyden bir tehdit gelirse ABD ve NATO bizi korumaz» denilerek sözde anti-emperyalistlik taslanıyor. Kü-çük burjuva devrimciliği çağımızda en a-zından anti-emperyalist olmalıdır. Anti -emperyalist olmak da emperyalizmin ne olduğunu iyi anlamaktır. Devrim gazetesi bunu yapacağına, gene sözkonusu bürok-rat zümreleri ürktümemek için Kuzeyden bir tehlikenin geleceğini varsayıyor, ama böyle bir durumda ABD bizi yalnız bıra-kır diyor. Böyle demagoji ve safsata yo-luyla anti-emperyalistlik sürdürmek sami-mi davranış değildir. Kuzey'den Türkiye' ye niye bir saldırı gelsin. Eğer birtakım iyi niyetli bürokratların kafasında böyle bir şartlanma varsa, bunu körükleyip, A-merika'ya karşı bir şantaj vasıtası, bir mugalata aracı olarak kullanmak içtenlik değildir. Türkiye egemen sınıfları getirip emperyalizmin her türlü nükleer ve klâ-sik silahlı gücünü Türkiye kurmuş ve bun-ları Kuzey'e yöneltmiş, dolayısıyla emper-yalizmin ve senin sömürücülerin Kuzey'i tehdit etmiyor da, Kuzey mi seni tehdit ediyor. Bunu apaçık koymadıkça, Kuzey' in biricik düşmanının emperyalizm olduğu bürokratların kafasına sokulmadıkça, bü-rokratları ilerici yapılamaz. Emperyaliz-min anti.kominizm silahıyla ve «Kuzey» umacısıyla birtakım bürokratları «tavla-mağa» kalkışmak sahte devrimcilik değil-se nedir?

Gene Devrim gazetesi, birçok bürok-ratın Nato'ya bağlılığını çok iyi biliyor ve bu bağımlılığı «Kuzey tehlikesini arttıra-cak, sonra da bizi yalnız bırakacak» bir bağımlılık olarak gösterip, Nato'yu bu a-çıdan kötü göstermek, emperyalizmin sınıf sal ve ekonomik özünü vermemek ve bü-rokrat kadroların bilinçlenmesine çalışma-dan «devrime» gitmek isteyen iğreti ve tavizci bir çabadır. Devrim bildirisi em-peryalizmin halkımız ve dünya halkları ü-zerindeki sömürü ve tahakkümünü göster-mekten kaçınıyor. Gene bu gazete açık a-

çık Nato'dan çıkılmı diyemiyor. Çünkü gene birtakım bürokratları ürktüüp itece-ğinden korkuyor. Şu halde anti-emperya-list olmakta da samimiyet ve cesaret yok. Açık açık Nato'dan çıkmayı önermeyen, üstü kapalı laflarla ve Kuzey korkutma-caları ile anti.kominizm silahına sığınıp Nato'ya karşı çıkan bir devrimcilik *radikal* de olamaz.

Kalkınma Cephesinde Yeni Birşey Yok :

Bunu izleyen *Nasıl Kalkınmadık* bö-lümü de ne emperyalist sömürüyü, ne de emperyalizme bağımlı Türkiye'nin kapita-list.prekapitalist yapısını ele alıyor. İnce-lememizde kalkınma meselesinde bu ko-nuyu ele almıştık. Devrim, kalkınmamış-lığımızı kaynakların kötü dağılmasına ve kötü kullanılmasına, millî gelirin yüzde otuzuna el koyan «mutlu» azınlığın ancak yüzde 5.6 oranında yatırım yapmasına bağlıyor. Birtakım lüks tüketimlerin ve ö-zellikle prekapitalist sömürünün Türkiye' de sermaye birikimini geciktirdiği, yavaşlattığı doğrudur. Ama sosyalizmin bilimini Türkiye'de bu denli yayıldığı 1969 yılında, hâlâ kapitalizmin üretici güçleri geliştire-ceğini sanmak, bilimsellik değildir. Öneri-len yol, devlet kapitalizmi bile olsa, çözümü değildir. Çünkü sosyalizme giden yola an-cak işçi sınıfıyla gidilebilir. Eğer bazı az-gelişmiş ülkelerde «kapitalist olmayan yol» denilen devlet kapitalizmi uygulanmı-yorsa, bu yol ancak işçi sınıfının politik ör-gütlü ağırlığıyla emperyalist kampa kay-maktan kurtulabilmektedir. işçi sınıfının politik gücünün biraz zaafa uğraması bile devlet kapitalizmini hemen özel sektöre ve emperyalizme devretmektedir.

Kaldı ki Türkiye'nin sınıfsal ilişkilerin de bir avuç küçük burjuva bürokratının böyle bir devlet kapitalizmini uygulaması olasılığı da yoktur. İşçi sınıfı öncülüğü di-şında «sosyal devrim» düşünmek bilimsel-lik ve gerçekçilik olamaz. Çağımız bunu sayısız örnekleriyle ispatlamıştır.

Nasıl Kalkınırız bölümünde «Bugün millî çıkarılara aykırı yollarda israf edilen kaynaklar ancak hakiki sahibi olan top-luma maledilirse kalkınma ve halkın re-

fahı için en verimli biçimde kullanılabilir» deniliyor.

Bir kez daha, bu çözüm yolu da sınıf ilişkilerini örtbas etmektedir. Değerlerin topluma maledilmesi terimi, emekçi sınıflar terimini ortaya çıkarmayan bir yuvarlak laftır. Demirel de benzer şeyleri söyler. Eğer Demirel de aynı amaçları taşır görünüyorsa ve o özel sektörü, Devrim gazetesi devletçiliği öneriyorsa, aradaki fark bir yöntem farkı gibi anlaşılır. Mesele sınıflardan soyutlanınca egemen güçler: amaçlı bir, yöntemi farklı gösterme demagojisini kullanmağa devam ederler ve Devrim'in etkilemeğe çalışacağı iyi niyetli bazı bürokratları daha kolay etkileyebilirler. Hele işin içinde bir de Kuzey'i umacı gibi gösterme düzenbazlığı varsa...

Devletleştirmek

«Yerine» Millileştirmek :

Devrim, aynı bölümde bankacılık, dış ticaret ve sigortacılık ile montaj sanayinin *millileştirilmesini* ve büyük kooperatif giftlikler kurulmasına yönelmiş köklü bir toprak reformunu öneriyor.

Burada da önemli bir taktik geri adım sözkonusudur. Devletleştirilme terimi değil millileştirilme kullanılmıştır. Her ne kadar Türkçede «devletleştirme» teriminin karşılığı yabancı dilde «nationalization» ise ve bu kelimenin çevirisi «millileştirme» diye yapılırsa da, böyle bir kelime oyunundan yararlanıp, devletleştirme terimini unutturmak, yerine millileştirme gibi Türkçe için soyut ve muhtevassız bir kelime getirmek doğru mudur? Yerleşmiş bir devletleştirme yerine millileştirme kelimesini kullanmak, bizce Devrim gazetesinin kendi çizgisinde, geniş burjuva ve küçük burjuva kesimleri kazanabilmek için yöneldiği bir yuvarlak yoldur.

Hep Aynı

«Bitmemiş Devrimi»

Kemalist Devrim Yarıda Bırakılmıştır bölümünde özetle şunlar deniliyor: «Atatürk üstyapı devrimleriyle yetinmeyip devlet eliyle sanayileşme ve bir toprak reformuyla düzen değişikliğini temele indirmeye yönelmiştir. Ne var ki 1945 yıla

kadın kadar süren toprak reformunu gerçekleştirmeye çabaları, toprak ağalarının ve müttetiklerinin mukavemetiyle bir türlü başarıya ulaştırılamamıştır. İlk adımlarını atan devletçilik 1945'den sonra dejener edilmiştir. Böylece Kemalist Devrim yarıda kalmıştır.» Bu özlerin içtenliğine inanmak çok güç, Kudretli Kemalist Devrim, 22 yıl uğraşmış ve bu dönemin 15 yılı Atatürk'ün liderliğinde geçmiş ama gene de toprak reformu yapılamamış,, Ve gene ilk adımlarını atan devletçilik bunca zaman iş yapamamış, ama herşey, 1945'de çok partili rejime geçildikten sonra dejener edilmiş. Dikkat edilirse herşeyin sorumlusu getirilip çok partili parlamentoda düğüm lendirilmektedir... Ayrıca Kemalist Devrimi eleştirilmez kılıp, bürokratların Atatürkçü duygularına ters düşülmemeğe çalışılmaktadır.. Oysa defalarca belirttiğimiz gibi, eğer bir zümre kazanılmak isteniyorsa, onların şartlanmaları okşanarak, temel gerçeklerin üzerine kül örtülerek değil, tam tersine o şartlanmaların ve yanlışların üstüne gidilerek, yağcılıkla değil, eleştiriselle nitel güç kazanılır. Kemalist devrimi aklamının anlamı yok. Bu bir burjuva devrimiydi ve bu nedenle herkesten önce, artık burjuvazi ona sahip çıkıyor. Burada anti-emperyalist güçlere düşen görev ise sözkonusu devrimi objektif ve tarihi şartları içinde yerine oturtmaktır, o devrimin tarih içindeki hakkını vermek, yerini göstermektir. Onu ne olduğundan ileri bir yere koyup, sınıfsalılık dışı kılarak yüceltmek, ne de devrimin niteliğini unutup yerin dibine batırmak bilimsellik değildir.

Biçimi Öz

Yapan Kim?

Tutucu Güçler Koalisyonu bölümüne gelince, burada ilk kez burjuvazi, kapitalizm gibi terimler kullanılmış, burjuvazi ile feodalitenin kol kola ve dışa bağımlı olarak yürüdüğü söylenmektedir.

Sandık Demokrasisi Bölümü gene tek parti rejimini aklama, çok parti dönemini batırma ve sorumluluğu bir biçim olan parlamentoya yükleme eğilimi ortaya çıkıyor. «Çok partili hayata geçiş ve genel oy,

büyük kitleyi söz sahibi yaparak tutucu güçler koalisyonunu zayıflatacağı yerde ve feodal kalıntıları yok edeceği yerde, 23 yıldanberi tersine işlemiş, tutucular ittifa-kının iktidarını sağlamıştır.»

1946'dan sonra ülkeye hiç bir zaman batı anlamında bir burjuva demokrasisi gelmediği doğrudur, ama 1946'dan önce halkın daha fazla söz sahibi olduğunu iddia etmek de içtenlikten çok uzaktır. Genel oy'a geçişi gericilik diye göstermek ise dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Egemen sınıfların genel oyu kendi lehlerine kullandıkları doğrudur, ama bu genel oyun gereksiz olduğu anlamına gelmez. Burada asıl mesele emekçi halkın örgütlenme im-kânlarının ölçülmesidir. Kıstasımız daima işçi sınıfının ve genel olarak emekçilerin bağımsız örgütlenme ölçüsü olmalıdır. Emekçi halkın kendi örgütlü mücadelesi ol-madan ne burjuva demokrasisi gelişebilir, ne de emekçi halk iktidara yürüeyebilir... Burjuva demokrasisini ise işçi sınıfı emekçi halkın iktidar hedefleri doğrultusunda değerlendirmekte yükümlüdür.

Haika Halk İşçisi

Ama örgütlenme düzeyi hiç denecek ka-dar düşükse, o zaman Yön gibi bir ekip çıkar, bir bürokratik girişimle «memleketi kurtarmağa» kalkar.

Partilerin Çıkması bölümünde, batı kurumlarının, yani çok partili rejimin Cumhuriyette üç kez denendiği her üçünde de tutucu güçlerin güçlendiği, 1945'den son-ra ki döneminin anti-kemalist doğrultuda ge-liştiği söyleniyor. Daha sonraki «Kemalist-lerin Tarihi Ödevi» bölümü ise tamamlayıcı nitelikte: «Bağımsızlık içinde devrimler yo-luyla bir an önce çağdaş uygarlığa ulaşmak ülküsünü biçimsel demokrasi kurumlarına değişmeyen Atatürk, biçimlerden çok öze önem veren tek partili demokrasi deneme-sine girişmiş tek parti eliyle feodal ku-rumların tasfiyesine, bağımsızlığın güçlen-dirilmesine, eğitim seferberliğine yönelmiş-ti. Bu açıdan Atatürk'ün liberal olmayan tek parti rejimi, feodalite artıklarını ön plana getiren ve yabancı hegemonyasını geri getiren bugünkü liberal görünüşlü çok

partili rejimden çok daha demokratiktir.» Bu görüşlere katılmağa elbette imkân yok... Bildirinin sözünü ettiği demokrasi iş-çi sınıfı demokrasisi, sözünü ettiği tek par-ti, işçi sınıfı partisi değildir ki, Devrim ga-zetesine inanalım. CHP'nin tek parti dik-tatörlüğünü, demokrasi gibi göstermek, halkın bağımsız örgütlenmesine hiç önem vermeyen, halkı adeta yokmuş sayan ve halka tepeden bakarak, «halka rağmen halk için» yöntemini kullanan bir reform-culuktur. Her ne kadar, Bildiri'de, «Hal-ka rağmen halk için değil, halkla beraber, halk için» sloganı kullanılıyorsa da, yu-karıda aktardığımız pasaj bu sloganı tek-zip etmiyor mu?

Tek Parti Demokrasi mi, Despotizmi mi?

Bu ne biçim demokrasi'dir ki halkın bağımsız örgütlenmesi'ni özellikle 1925 Takrir-i Sükûndan sonra boyuna ezmiş, devrimcileri yıllarca hapiste süründürmüş, işkence odalarında eziyet etmiş işçilerin en ufak haklarını geri almış grevleri büyük suç ilân edip, en ufak bir direnişi bile «tenkil etmiş», doğuda kitle halinde e-mekçi katliamlarına gitmiştir. Demokrasiyl halktan ve halkın örgütlenmesinden ayrı gören, halkın iktidarını değil, bir avuç ay-dın zümrenin halk adına iktidar etmesini devrimcilik sayan bir anlayıştır bu.

Ayrıca parlamenter demokrasi'nin sa-dece bir biçim olduğu meselesini halde, her şeyi sınıflardan uzaklaştırarak getirip par-lamento meselesine bağlaması, -yukarıda da söylediğimiz- gibi biçimi öz yapmak de-ğilse nedir. Oysa, demokrasiyi ancak hal-kın ve işçi sınıfının bağımsız örgütlenebil-me şartları ve toplumda güçlenme imkân-ları açısından alınmalıdır. Bunun dışındaki her türlü demokrasi kavramı biçimsel ka-lır. Çünkü en geniş ve gerçek demokrasi işçi sınıfı demokrasisidir.

Tek parti devrindeki bütün anti.de-mokratik tutumlar kimin adına uygulan-mıştır? Elbette sermaye sınıfının adına yapılmıştır her yapılan. Bunu inkâr etme-ğe kimsenin cesareti yetmez. Hatta sadece kapitalist sömürücülere değil, aynı za-

manda bir kısım prekapitalist sömürücülere de yaslanmıştı CHP. Nitekim Devrim de bu gerçeği itiraf etmek zorunda kalıyor: «Ne var ki, Atatürk'ün çağdaş uygarlık yolunda gerekli düzen değişikliğini başarıya ulaştıracak bir araç olarak düşündüğü tek parti, Kurtuluş savaşımızın esrafa dayanan özel şartları yüzünden tam bir devrimci parti olamamıştır. Esraf ve tutucu bürokrat egemenliğindeki parti feodalizmi ve bütün kalıntıları tasfiyeye yönelmiş köklü bir toprak reformunu gerçekleştirememiştir. Toprak reformuna el atılınca parti içinden yeni bir parti doğmuş... vb... vb...»

Aklama Zorlaması :

Demek ki Kemalist devrim denilen şey Atatürk'ün devrimi değil, belli bir sosyal sınıfın, çeşitli desteklerle katettiği yoldur. Ve bunca yıl süreyle Atatürk toprak reformunu yapamadıysa orada belirli güçlerin desteğiyle ayakta durabilmektedir. Parti içindeki tutucu bürokrasiye bile hakim olamayan Tek Adam nasıl oluyor da bir devrimin yaratıcısı olabiliyor. Tutucu bürokrasiyi nasıl ayıklayacağız. Hangi bürokratin ilerici, hangisinin tutucu olduğunu anlamamanın kıstası var mıdır? O bürokrasi mi tutucudur, yoksa o bürokrasiyi kendi adına çalıştıran egemen sınıf mı? Ayrıca CHP'nin yeni bir parti yavrulaması 1945'e rastlar. O zamana kadar toprak reformu yapılamadıysa bunun suçunu 15 yıllık tek lider'den niçin âzade tutalım...

Devrim devam ediyor: «Bugün ancak hayatını alın teriyle kazanan büyük kitlenin bilinçli ve örgütlü desteğine ve itici gücüne dayanmayı şart sayan bir devrimci parti... yarıda kalan Kemalist devrimi hedeflerine ulaştırabilir...»

Dikkat ediniz, halkın desteğine sahip olan bir parti deniliyor, halkın öncü devrimci partisi, kendi partisi denilmiyor... Bizim anladığımız çağdaş anlamda devrimci parti işçi sınıfının partisidir... İşçi sınıfı partisinin de amacı yarıda kalan Kemalist devrimi tamamlamak değildir... Çünkü sosyalizmi Kemalist devrimin devamı diye alan görüş kuyrukçu görüştür.

«Halktan kopuk bir kadronun» diyor Devrim, «güçlü halk desteği olmadan köklü dönüşümleri gerçekleştirebileceğine inanan devrimciler ülkemizde de eksik değildir» diyerek kendisini o küçük burjuva kategorisinden ayrı saymak istiyor, ama uzun uzun sıraladığımız bütün bilimsel gerekçelerle, tüm göstergeler, Yön-Devrim çizgisinin de halktan kopuk bir kadro «devrimciliği» olduğu ispatlanmaktadır.

Nitekim Devrim dergisi etrafındaki kadro, şimdiye kadar tüm cesaretine ve çabalarına rağmen halkla birlikte ne yapmıştır.

12 Mart'a gelişte şüphesiz ki egemen sınıfların provokasyonuna gelen başlıca gevreler bürokrat atılımcılar olmuştur. Devrim dergisi gençlik eylemlerini boyuna teşvik etmişti, gitgide heyecanlı ve atılgan davranışlarla keskin eylemlere giden, siyasal örgütlenmeden büsbütün kopan, işçi sınıfından iyice uzaklaşan gençleri reformist dergisi bürokratlar el altından desteklemediler mi? Birtakım bürokrat «atılımcı» klikleşmelerinden başka hangi «devrimci» faaliyetten söz edebilirler radikaller?

Sonuç Tarihle Hesaplaşma :

Şu halde radikal reformizmlerin Tarih önünde değerlendirmesi şudur: İşçi sınıfı bilimini ve varlığını tanımadıkları, inkâr ettikleri için, işçi sınıfının kendi öz mücadelesiyle ve genel emekçi halk hareketinin güçlenmesiyle, küçük burjuva aydın bürokrat katlarda oluşan belirli bir birikimi radikal reformistler maceralara sürüklemişler ve çarçur etmişlerdir. Demokratik halk hareketi toplumun küçük burjuva katlarında da yankısını göstermiş, ama sosyalist hareket örgütlü olmadığı için bürokrat reformistler ilerici partiler bezirganlıkla ve oy avcılığıyla bir ölçüde haklı olarak suçlayıp, güç toplamağa çalışmışlar, ve biricik çıkar yol olarak bir bürokrat girişimini teşvik etmişler ve planlamışlardır. Ve bu girişim de finans kapitale yem olmaktan kurtulamamıştır.

Gerçi 12 Martı getiren güçler emperyalistler ve onların başlıca yerli ortağı. Türkiye büyük sermayesidir. Evet 12 Mart'ı getiren «Devrimciler» değil, finans kapital'dir, ama 12 Mart öncesinde provokasyona gelenlerin başında da radikal bürokratlar gelmektedir. Aralarındaki ajantlardan, yatak odalarına kadar uzanmış gizli servis mikrofonlarına kadar her davranışları finans kapital tarafından gözlenip izlenmiş, 8 Mart olayında aralarından çıkan bir hain hareketi ihbar etmiştir. Binbir türlü bürokrat klikleşmelerinin gidip gidip, adı cuntacıya çıkmış birkısım finans kapital hizmetlilerine dayandığı mahkeme dosyalarında sabittir.

Sözkonusu kadroyu yönetilen bu uzun bilimsel eleştiriler laf olsun diye, sayfa doldurmak için yapılmadı... Bunca emekçi halk hareketinin ve bunun bir parçası olan belli bir küçük burjuva ilericiliğinin böylesi ağır bir yenilgiye sürüklenmesinde, adı geçen kadronun da payı vardı... Oysa milyonlarca emekçinin yarattığı bir birikimin ve demokratik gelişimin önüne perde çekmek isteyen yabancı ve yerli finans kapitale cahilce ve bencil hizmet etmek mazet kabul etmez bir hatadır. Kimsenin «memleketi kurtaracağım» diyerek soyut ve bürokratik «devrimler» peşinde koşmasına, halkın adına, halk gelişiminin önlenmesine gerekçe ve ortam hazırlamağa hakkı olamaz. Bugün ne Devrim gazetesi ne de çeşitli radikal reformist klikleşmeler 8 Mart ve öncesinin hesabını kolay kolay veremezler. Ne denli halk desteğinden sözedilirse edilsin, gerçekte yapılmak istenmiş olan ve yapılan, halkın adına bir avuç bürokratin halkın demokratik kaderiyle oy

namasıdır. Yaşanmış olan bunca acı deneyden sonra aynı vahim hatanın tekrar etmemesi arzu edilir. Ayrıca gerici parlamentarizmin karşısına alternatif olarak cuntayı çıkarmak akıllı karar değildir. Bu düzenin gerici parlamentarizminin alternatifi, emekçi halkın demokratik iktidardır. Devrim grubu buraya sınıf pusulasız ve bir avuç bürokratla gitmek istemiştir. Oysa bilim ve tarih, ülke gerçekleri, oraya ancak işçi sınıfı pusulasıyla ve işçi sınıfı rehberliğinde gidilebileceğini göstermektedir.

Gerçi, CHP'nin başını çektiği popülist reformizm 14 Ekim'den sonra hayli güçlenmiştir böylece radikal atılımların bir süre için önünün alınması muhtemeldir, fakat ileride ortaya çıkacak altüstlüklerde, çalkantılarda radikal reformistler yeni atılımlara heveslenebilirler. Artık kesinlikle kabul etmeleri gerekir ki bu tür davranışlar, küçük burjuva bürokratları arasında yaratılan birikimleri de heba etmekten başka bir şeye yaramamaktadır.

Bu bakımdan küçük burjuvazinin her kesiminin gerçek çıkarı işçi sınıfını desteklemektir. Küçük burjuvazinin devrimden sözlemek gültüktür. Önümüzdeki sosyal devrim işçi sınıfının devrimidir. Bunun öncüsü işçi sınıfının devrimci ve demokratik gücüdür, siyasal, ekonomik ve ideolojik mücadelesidir.

Ve işçi sınıfı sosyalizmi «halka rağmen halk için» sorunu da, «halk için halkla beraber» sloganını da reddeder. Birinci radikal, ikinci popülist reformistlerin klišeleridir.

İşçi sınıfının parolosu ise şudur: «HER ŞEY HALK İÇİN, HALK TARAFINDAN»

TÜSTAV

(1) Türkiye'nin meselesini az gelişmişlik açısından vurgulamak belki ajitasyon önemi taşır, ama sınıf meselesini gözlerden saklar. Evet Türkiye «geri», ya da «az gelişmiş» ülke kategorisindedir. Ve Türkiye'nin geri kalmışlığının dış dinamik nedeni emperyalizm ise, iç dinamik nedeni çürümüş, derebeyleşmiş tefeci-bezirgân Osmanlı İmparatorluğu iç dinamiğinin kendi kapitalizmini kendisinin doğurabileceği bir yapıya elvermemesidir. Çünkü batı burjuvazisi pek çok ülkeden farklı olarak Türkiye'yi bir sömürge olarak geçmişten devralmamıştır. Emperyalist burjuvazi, emperyalizm öncesinden kalmış pek çok sömürgeinde, emperyalist sömürüyü, çeşitli biçimleriyle sürdürürken, daha önce kendi sömürgesi olmayan Osmanlı İmparatorluğuna iç şartların elverişliliği yüzünden gelip yerleşmiştir. Böylece dış ve iç uyum sağlanmasıyla Türkiye'nin kapitalistleşmesi batıdaki gibi serbest rekabetçi ve ilerici bir dönemi yaşamadan, ilk günden itibaren, emperyalist tekellerci burjuvazinin kontrolünde gelişmiştir. Bu nedenle, sanayiini kuramamıştır; prekapitalist sömürüyü tasfiye edememiştir; bu tabanı daraltmak ve kapitalizmi genişletmekle birlikte preka-

pitalist sömürüye yaslanarak ve onunla ekonomik politik işbirliği yaparak bugüne dek gelmiştir.

Şu halde az gelişmişlik ya da gerilik «gözlem»ini «teşhis» haline getirmek için, sınıfsal açıdan Türkiye'nin geçmişini doğru tahlil etmek ve bugünün analizini doğru yapmak şarttır. Sadece az gelişmişlik faktörü üzerinde durup bunu «geri bırakılmışlık» veya «bıraktırılmışlık» biçiminde vurgulamak, iç dinamiğe ve iç sınıflar analizine fazla önem vermeyen davranış olur. Böylece Türkiye halkının devrimci mücadelesini tek boyuta indirgemek, yani anti-emperyalist mücadeleyi, işçi sınıfımızın mücadelesinden soyutlamak tehlikesi doğar. Gene emperyalizmin, Türkiye'nin geriliği üzerinde etkisinin fazla olmadığını ileri sürmek ve meseleyi salt bir sınıf mücadelesine indirgeyip, emekçi halk hareketinin anti-emperyalist hedefini küçümsemek, azımsamak ise işçi sınıfını yanlış hedeflere sevkeden davranışlara yol açabilir, işçi sınıfını halk cephesi politikasından, demokratik güçbirliği tutumundan uzak tutup, tecrit etme tehlikesini barındırır.

Ali Nejat Ölçen'in Halk Sektörü

(«Orta Sol» düşüncenin
ekonomik ve sosyal unsurları)

Seda Özko

Giriş Durum Değerlendirmesi

12 Mart Muhtırası ile başlayan «Olağanüstü Dönem»de, işçi sınıfı sosyalistlerinin önemli bir bölümü terör, işkence ve anti-demokratik baskıların karşısında yer alarak burjuva demokrasinin temel ilkelerini savunan ve bu nedenle de C.H.P. de belirgin bir taşıma hareketini gerçekleştirmeye çalışan Ecevit ve Çevresi'ni desteklediler; bu oluşumu objektif bir biçimde değerlendirdikten sonra, özellikle 14 Ekim Seçimleri'nde, demokratik cephe içinde yeralan oyların dağılmaması için somut gayretler gösterdiler; burjuva sosyalistleriyle gizli ve açık provokatörlerin bölücü tavırlarına karşı, halkımızı ve işçi sınıfımızı uyardılar, genel anlamda demokrasinin ve demokratik cephenin güçlenmesi yolunda çabalarda bulundular. Elbette ki, bütün bu çalışmalar içerisinde,

işçi sınıfı hareketinin bağımsızlığı ve gücünün taktik sorunları gözönünde tutuluyor ve «kuyrukçuluk» eğilimleri en sert şekilde eleştiriliyordu. Böylece, Sosyalist Parti'nin olmadığı bir dönemde dahi, işçi sınıfı sosyalistleri gerçekten de başarılı bir sınav vermiş oldular.

Bununla beraber, 12 Mart sonrası «değişik» koşulları içerisinde «aydın» kesiminin bir bölümünün, C.H.P. ye kayması doğaldı. Ve nitekim de, kaçınılmaz bir şekilde öyle oldu. Daha önce, ülkemizdeki sosyal mücadelenin yükselme döneminde, işçi sınıfı hareketine de el atmağa çalışan bu zümre özetle şunu diyordu ve diyor: «Türkiye'nin gelişimi ve tarihi, Batı'dan, Batı kapitalizminin gelişiminden farklıdır. Bu bakımdan ülkemizdeki sosyal demokrat hareket de, Batı'daki sosyal demokrat hareketlerden, nitel anlamda, farklılıklar gösterir. Batı'da sosyal demokrasi, işçi sınıfına ve sosyalizme iha-

net şeklinde ortaya çıktığı ve burjuvazi ile uzlaşmayı yeğlediği, hatta tezgâhla-
dığı halde, Türkiye'de sosyal demokrasi tamamen başka koşullar altında ve de-
ğişik niteliklerle tarih sahnesine çıkmıştır. Ve 12 Mart Muhtırası'ndan önce, Ecevit'
in, C.H.P. içindeki «kodaman bürokratla-
rı» ve bu arada «Paşaların Paşası» İsmet
Paşayı tasfiye edebileceğini kim düşün-
bilirdi? Hele hele, Ecevit'in, bir koalisyon
la da olsa, iktidara gelip, Başbakanlık
koltuğuna kurulacağını akıldan dahi ge-
çirmenin olanağı var mıydı? Yılların
«bürokrat» partisi C.H.P.'nin «demokra-
tik sol» bir siyasi örgüt haline geldiğini
«resmen» tescil ettirmesi de bu partide-
ki nitel değişimi ortaya koymuyor mu?
Ve bugün, C.H.P.'nin, dinamik Türkiye
ortamı içerisinde, giderek daha sol, hatta
kendî koşullarımıza ve tarihimize uygun
bir sosyalist parti niteliğine bürünmeye-
ceğini kim ileri sürebilir?

Bütün bu somut gerçekler ve alter-
natifler karşısında, «doğmatik solcular»,
nedense halâ bildikleri yoldan şaşmıyor,
«işçi sınıfının bağımsız hareketi»ni savun-
ma gerekçesiyle Türkiye'de Sosyalist Par-
ti'nin kurulmasının taktik momentinin gel-
diğini ileri sürüyor, ve «bizlere» bile da-
nışmadan, parti kuruyorlar. Oysa, C.H.P.
de «Kadrolaşmak», C.H.P.'de yer almak,
C.H.P.'yi sonuna kadar desteklemek, çok
daha gerçekçi ve olumlu bir tutum olur-
du.»

İşte C.H.P.'yi savunmanın gerekçele-
ri bunlar. Bütün «gerekçeler» gibi, hem
sübjektif hem de objektif işlevleri var bu
gerekçelerin. Sübjektif işlevi, anlam ken-
di kendileriyle hesaplaşmaktan kurtarma-
sı, kaçış olanakları sağlaması. Objektif
işlevi ise, hiç değilse son tahlilde, Türki-
ye'deki finans kapital tefecibezirgân e-
gemenliğine karşı, gerçek bir sol örgüt-
lenmenin önlenmesinden bu olmazsa gecik-
tirilmesinden, henüz yeteri kadar bilinçli
olmayan ve fakat sosyalist mücadeleye
gelişen diyalektiğini taşıyanların, zihinsel
anlamda iğdiş edilmesinden ibaret. Bu ba-
kımdan C.H.P. kuyrukçuluğunun, finans
kapital egemenliğine teslimiyet oldu-
ğunun somut bir şekilde, ortaya konulma-

sı gerekli. Bu görevin yerine getirilmesi
ise, Orta Sol Düşünce'nin Somut göster-
gelerinin saptanmasından geçiyor. Diğer
bir deyişle, C.H.P.'nin kendi kendisini ve
özellikle Türkiye gerçekliğini ne şekilde
değerlendirdiğini ve Türkiye'nin temel so-
runlarına hangi çözümlerle yaklaştığını
ortaya koymadan, C.H.P. kuyrukçuluğu-
nun gerçek niteliği ve hedeflerini açıkla-
mak, çok yüzeysel olurdu. Öyleyse, baka-
lim, Orta Sol Düşünce'nin Somut Göster-
geleri neler?

Halk Sektörü ve Köyentler

Somut bir gerçeklik hakkında, bazan
tek bir kitap ya da makale, yüzlerce ara-
ştırma ve yayından çok daha yararlı
olabilir.

«HALK SEKTÖRÜ» adını taşıyan bu
kitap, arka kapağında şöyle tanıtılıyor:
«Halk'ın üretime katılması koşullarını in-
celeyerek 'Halk Sektörü' kavramını orta-
ya atan yazar, kamu ve özel sektörler-
den oluşan bugünkü ikili ekonominin ye-
tersizliğini ileri sürerken, iki sektör a-
rasına bir üçüncü sektörün, Halk Sektö-
rü'nün girmesini önermektedir. Bu kitap-
ta bir bakıma ORTANIN SOLU DÜŞÜN-
CESİNİN EKONOMİK VE SOSYAL UN-
SURLARI OLUŞTURULMAKTADIR.»

Görüyoruz ki, hiç te mütevazı olma-
yan amaçları içeriyor, «Halk Sektörü».
Arka kapaktaki bu kısa tanıtma yazısın-
dan bile şu gerçekleri öğreniyoruz: Halk
Sektörü bir zihinsel üründür, bu kavramı
«Atan» yazarın kendisidir, diğer bir de-
yişle gerçekliğin zihne yansımasının de-
ğil yazarın «Yaratıcı Muhayyilesi»nin ü-
rünüdür Halk Sektörü. Öte yandan, yine
aynı tanıtma yazısı Halk Sektörü'nde ye-
ralan görüşlerin Ortanın Solu Düşüncesi'
nin ekonomik ve sosyal unsurlarını oluş-
turduğunu ileri sürüyor ki, bizim için iş-
ğin ilginç yanı ve «püf» noktası da bu-
rada. O halde Halk Sektörü'nü bölüm
bölüm inceleyelim:

ÖNSÖZ:

Halk Sektörü'nün daha başlangıcın-
da, arka kapakla çelişmek pahasına da
olsa, yazar daha mütevazı olmayı tercih

ederek şöyle diyor: «Bu çalışmada ne yeni bir görüş getirilmiş ve ne de bilinmeyenler anlatılmış değil. Sadece Halk'ın en doğal hakkı olan «Sektör» olabilme gereği dile getirilmek istenmiştir. Ekonomik hayatın dışında tutulan ve olup bitenlere seyirci kalan Halk özgürlüklerini güçlük le kazanır, kolaylıkla kaybeder. Bu nedenle, demokrasinin kökleşmesi, kaynağını halkın üretime katılmasından alacak.» (Halk Sektörü, Ali Nejat Ölçen, S. 5)

Bir cümlede kaç yanlış diyeceksiniz, orası öyle. Bir kere Halk'ın en doğal hakkının «Sektör»leşme olması ne demek? İkincisi, ne zamandan beri halk ekonomik hayatın dışında tutuluyor? En kaba gerçeklerle, üretimi yapan kim? Yok burada, «Halk üretimde bulunuyor ama, üretimi kontrol mekanizması başkalarının elinde, biz onu demek istedik» denilecekse, o zaman niçin açık açık yazılmıyor? Öte yandan demokrasinin güçlenmesi için halkın üretime katılmasının gerekliliği diye bir şey yok. Halk üretimin başlamasından bu yana üretime katılıyor, hatta halktan başka kimse üretime katılmıyor, ama, «demokrasi»nin nimetlerinden gene de egemen sınıflar yararlanıyor. Atina demokrasisi'nde böyleydi, burjuva demokrasisinde de böyle...

Daha sonra şöyle devam ediliyor: «Siyasal anlamda demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi anlamında ise, ekonomik hayatta da Halk Sektörü, halkın kendi kendini üretici duruma getirmesi demek. Bu çalışmada üretimin halklaşması yada halkın sektörlleşmesi gerekleri anlatılmak istendi.» (a. s. e. s. 5)

Demek ki ekonomik hayatta demokrasi neymiş? Halkın kendi kendini üretici duruma getirmesi demekmiş. Neden? Çünkü, halk şimdiye kadar tüketiciydi de ondan. İlerde, yazar, halkın bu «devrimi» tek başına, kendi kendine değil, ancak «Devlet Baba»nın eliyle, dürtüsüyle, itisiyle gerçekleştirebileceğini söyleyerek, kendi kendisiyle çelişiyor. Peki «çalışma üretiminin halklaşması»nı anlayabilen var mı? Burada üretimin sosyalleştirilmesi mi kestediliyor? Eğer öyleyse, üretimin,

sınıflı toplumlardan kapitalist düzende en üst düzeyde olmak üzere, sosyalleştirilmiş olduğunu ve kapitalizmin temel çelişkisinin de üretimin bu sosyal yapısı ile mülkiyetin özel biçimi arasındaki çelişki olduğu bilinmiyor mu?

Önsöz devam ediyor: «Halk sektörü'nün oluşumuna devletin olanak tanınması gerekli. Bu alanda olanak tanınmaz, kapılar kapanırsa, Halk Sektörü'nün kendiliğinden ortaya çıkıp gelişmesi beklenemez.» (a. s. e. s. 5)

Hani, Halk Sektörü, halkın kendi kendini üretici duruma getirmesi demektir?

Ve yine: «Çalışma sekiz bölümden oluşuyor. Birinci bölümde hiç olmazsa Türkiye'de-kamu ve özel sektörlerden oluşan ikili modelin neden yetersiz, öylece üçüncü bir sektöre, Halk Sektörü'ne neden gerek olduğu anlatıldı.» (a. g. e. s. 5)

Türkiye'de, görünüşte iki sektör var. Kamu sektörü'nün, temelde, özel sektöre, yani yerli finans kapitale kaynak, olanak, fon, ham ve yarı mamül madde sağlamak, yine Türkiye'de oluşan toplam artı-değerin bir kesimini, devlet eliyle özel sektöre nakletmek işlevi gördüğü de, falarca ve en açık bir şekilde belgelendi ve tanıtıldı. Birbirinden bağımsız, birbiriyle gelişen, amaç ve hedef bakımından birbirinden, nitel anlamda ayrılan iki sektör yok Türkiye'de ve kamu sektörü, finans kapitali besleyen, yetiştiren, büyüten devlet fideliğinin bir bölümünden başka bir şey değil.

Temel görüşlerini, daha doğrusu Orta Sol Düşünce'nin Ekonomik ve Sosyal Unsurlarını şöyle açıklamaya devam ediyor yazar: «Beşinci Bölümde Halk Sektörü'nün altyapısı olan Köykentler konusu ele alındı... Köykentler olmadan Halk Sektörü sadece, kentlerde ya da ilçelerde oluşabilir. O zaman tabanı olmayan bir üstyapı durumunda kalır Halk Sektörü. Kırsal alan nüfusu tekrar göç eder ilçelere ya da kentlere. 'Becerî, emek, ve tasarruf' sahibi birey akımı tıkanıklığa uğrar... Bizim tanımımıza göre köykentler, kırsal alanın bir kalkınma modelidir. EKONOMİK İÇERİ. GİNDEN ÇOK SOSYAL İÇERİĞİ DAHA

FAZLA AĞIRLIK TAŞIR. Nüfusu yerinde tutan istihdam olanacağını yerinde çözümlenmeyi amaç alan ve kamu yardımıyla fakat halk tarafından yatırımları gerçekleştirilen Köykentler, kırsal alanın fiziki plânlamasıdır.» (a. s. e. s. 8).

Burada da Köykentlerin temel amacının ekonomik değil sosyal olduğunu ve Orta Sol Düşünce'ye göre de iki türlü birey bulunduğunu öğrenmiş oluyoruz. Bu bireylerin birinci bölümü «Beceri, emek ve tasarruf» sahibi bireylerdir ve bunların, bu birey akımının, kentlere ve kazalara yönelmesi hiç te kötü değildir, hatta çok arzulanan ve teşvik edilmesi gereken bir şeydir. Ama, zinhar ikinci bölüğe, yani ne becerisi, ne emeği ne de tasarrufu olmayanlara, yani düz emekçilere, köylerinden ayrılmaya imkân tanınmaya. Yoksa «Düzen» ve «Düzen»le birlikte, ağalarımızın tadı bozulur.

«Halk Sektörü,» «Halkın kendi kendini idaresi,» «halkın üretici hale geçmesi» gibi ifadelerde sık sık «Halk» kelimesini kullanan yazar, bir «Yanlış Anlaşılma» olmasın diye, şu kaçınılmaz ve zorunlu açıklamayı yapmaktan kendini alamaz: «Dördüncü Bölüm'de Marxist teorinin genel bir eleştirisi yapılmıştır. Halk Sektörü'nün Marxist yaklaşımdan güç almadığını belirtmekte yarar görüldü.» (a. g. e. s. 6)

Sosyalistler için ne büyük bir mutluluktur ki şimdi Marxist Teorinin bir de genel eleştirisini elde etmiş bulunuyoruz. Bilindiği gibi şimdiye kadar, teoriyle ilgili bütün eleştiriler, hep «özel» eleştiri düzeyinde kalmıştı. Öte yandan Halk Sektörü'nün Marxist yaklaşımdan güç almadığının açıklanması da, hiç değilse, «etkin» çevrelerin, «iyi saatte olsunların» yüreklerine su serpiyor olsa gerek.

Halk Sektörü'nün Önsözü ile ilgili «Söz»lerimiz, şimdilik bu kadar.

Halk Sektörü, Bölüm : I Halk Sektörü Hakkında Genel Düşünceler

Orta'nın Solu Düşüncesi, «klâsik ve bürokratik Devlete karşı olduğunu ortaya koyabilmek için, işe şöyle başlıyor: «Özellikle Anadolu'da Devlet Sektörü de, Ö-

zel Sektör de, varolmadan bin yıl, iki bin yıl önce sektör olarak hangisi vardı? Düşünürseniz hemen aklınıza Halk Sektörü gelecektir. Çünkü Halk Sektörü vardı. Ve arkeolojik kazalarda ortaya çıkan tekstil, kâğıt ve hatta cam üretimleri, Halk Sektörü tarafından yaratılıyordu.

Halk Sektörü bütün sektörlerin yaratıcısı, yani anası olmuştur. O halde bazıları özel girişimciliktir diyecekler Halk Sektörü için. Hayır ne özel sektör ne de kamu sektörü. Halk Sektörü hem amaç hem de yapı bakımından farklıdır özel ve kamu sektörlerinden» (a. g. e. s. 12)

Anadolu'da bundan bin, iki bin yıl önce, tefeci-bezirgân medeniyetler, yani sınıflı toplumlar vardı! bu bakımdan bu söyleyenlerin tümü bilim ve gerçek dışıdır. Ama bu sözleri ciddiye almanın gereği yok da, diyemeyiz. Çünkü, halkımız, «Söyleye-ne değil söyletene bak» sözünü boşuna söylememiştir. Durup dururken, kamu ve özel sektörlerin arasına neden bir Halk Sektörü sokuluyor yada sokulması plânlanıyor? Halk Sektörü, bütün fantezilerin ve boş sözlerin ötesinde, somut olarak hangi anlama geliyor? Gerçekte amaçlanan ne? bunlar? Halk sektörü, yaratıcılarının sübjektif niyet ve özlemleri ne olursa olsun, son tahlilde ve hatta kurulduktan kısa bir süre sonra Türkiye finans kapitalinin kontrolüne mi geçecek? Türkiye finans kapitali Halk Sektörü kavramının yaygınlaşması ile, kitleleri, bir süre daha için olsun, uyutabilmeyi mi amaçlıyor ve bu anlamda, küçük burjuva aydınını da kendine alet mi ediyor? Sorulması gereken sorular bunlar.

Yazar, ilerde bu sektörle diğer sektörler arasındaki «amacı ve yapı farkları» nı şöyle açıklıyor: «Bir kere Özel Sektörde amaç, kârın en çoğa çıkarılmasıdır. Ekonomi dilinde 'Kâr Maksimizasyonu' deyimleriyle anılır bu ilke... Kamu Sektöründe ise, maliyet minimizasyonu, yada katma değer maksimizasyonu söz konusu. Halk sektörü amaç bakımından ayrılıyor. Çünkü Halk Sektörü'nde hem maliyet minimizasyonu hem de sosyal amaçlı yatırımların tercih edilmesi söz konusu... Özel Sektöre amaç bakımından benzetilen İktisadi

Devlet Teşekkülleri ise sosyal amaçlara yönelemiyor. Yönelirse ekonomik olmayan üretim kapasiteleri nedeniyle ne yurt içinde ve ne de yurt dışında rekabet olanağı kazanamıyor. Kamu Sektörü'nün alt yapı yatırımlarında sosyal amaç ve de katma değer maksimizasyonu sağlanabilir ama, bunlardan ortalama maliyetin minimum .en az. olacağı yörelerin, ya da alanların tercihi olanaksız. O halde bir boşluk var ortada. Bu boşluğu bir üçüncü sektör, Halk Sektörü dolduracak.» (a. g. e. s, 13)

Bir kere, özel sektör de, kârını maksimize edebilmek için, maliyetini minimuma düşürmeyi amaçlar ve bu bakımdan «Kamu Sektörü»nden farklılıklar göstermez. Öte yandan yazar, insanı gerçekten şaşırtmıyor mu? Bugün siyasi iktidar kimlerin elinde? İktidarda C.H.P.'nin hiç mi etkinliği yok? Çünkü yazar, İktisadi Devlet Teşekküllerini adeta sistemin dışında, başına buyruk, kontrol edilemez kuruluşlar olarak niteliyor. Evet, iktisadi Devlet Teşekkülleri de, iktisadi hayatın diğer tüm kurum ve kuruluşları da halâ, Türkiye finans kapitalinin dolaylı yada dolaysız kontrolü altında. Ve bu kontrolü ortadan kaldırmak dahi, C.H.P. iktidarının, kolay üstesinden gelebileceği bir iş değil.

Yazarı dinleyelim: «İki sektörlü karma ekonominin çok sakıncalı yönleri yirminci yüzyıl sona ererken, Türkiye'de uzun bir süre uygulandıktan sonra belirgin hale geldi.

Ne Devletçi, ne de Özel Sektör'cü tek boyutlu ekonomiler artık mutlak anlamda uygulanır olmaktan uzaklaşmıştır. Aşırı solda gelişen Sovyet ekonomisinin ortanın soluna, sağda gelişen Amerikan ekonomisinin kendi soluna kayışının sancılarını, örnek olarak gösterebiliriz.» (a. g. e. s, 16)

Artık «aşırı sol» da, Rusya'da Ortanın solunu benimsedikten sonra, bizim gibi yarı müstemleke ülkelere söz mü düşer? Elbetteki kurtuluş Halk Sektörü'ndedir, Orta'nın Solundadır! Artık tek boyutlu ekonomilerin çağı geçmiştir!

Ve yine: «Doğal olarak Halk ile Halk Sektörünü birbirinden farklı düşünmek gerekir. Halk sosyal ve siyasal hak ve öz-

gürlükler yaşamında ekonominin tüketim kanadında yer alır ve sadece bireyler halinde üretime emek, bilgi ya da sermaye ile toprak dahil katılır. Halk, tüketim kanadından üretim kanadına yer değiştirerek sektör haline geldikçe üretime katılma olanağı bulur, üretim araçları edinir.» (a. g. e. s. 17)

Görüyoruzki, Orta Sol Düşünce, «Doğal Olarak» Halk'la Halk Sektörü'nü birbirinden ayırıyor Halk başka, Halk Sektörü başka diyor ki işin doğrusu da bu. Öte yandan, yine Orta Sol Düşünceye göre, halkın üretime, sınıf ya da sınıflar halinde değil de, bireyler halinde katıldığını öğreniyor ve hoş geldin Proudhon diyoruz. Demek ki asırlar sonra, küçük burjuvanın en ideal ideoloğu, satırların arasından kendini gösteri gösteriveriyor. Daha ilerde ise, halkın tüketim kanadından üretim kanadına yer değiştirerek, bizzat kendisinin sektör haline geçtiğini okuyoruz, Demek ki, «Halkın Tasarrufları», «Halkın Tüketimden Ayırdığı Kaynaklar», «Halkın Maddi Olanakları» değil, doğrudan doğruya kendisi Halk Sektörüne dönüşüyor. Hele hele, halkın üretim araçları edinmesi, Halk Sektörü'nün en özgün yanı. Burada, halk üretime bireyler halinde katıldığına göre, bu defa üretim araçlarına da bireyler şeklinde sahip olmalarını kabul etmemiz gerekiyor. Bu ise dönüp dolaşıp küçük burjuva mülkiyetini kutsamaktan başka bir şey değil. Herkesin küçük bir evi, tatlı bir karısı, tombiş çocukları, şirin bir arabası, sabah açıp akşam kapadığı bir dükkânı, tek başına kullanacağı bir tezgâhı olunca, emek-sermaye çelişkisi de ortadan kalkacak, herkes «yabancılaşma»dan kurtulup gerçek mutluluğa kavuşacak, İngilizlerin en parlak zekâlarından Aldous Huxley de, «Nice Yazlardan Sonra» adlı «Üstün Yapıtı»nda tıpkı böyle demiyor müdü?

Daha ilerde, daha da «somutlaşıyor» Halk Sektörü: «Halk Sektörü hiçbir kesimin elindeki üretim araçlarına sahip çıkan bir eylem olmayacağına göre, (Aksini düşünen kim?) bu sektörü üretimin büyümesinde uçsuz bucaksız bir kaynak olarak düşünmekteyiz. Üretimin halklaşma-

sıdır Halk Sektörü.» (a. g. e. s. 18)

Hangisini düzeltelim? Bir defa, sınıflı toplumlarda ve hele kapitalist toplumlarda, üretim araçları, egemen sınıflara aittir. Bu bakımdan, özellikle tekelci kapitalizmin egemen olduğu ülkemizde «burjuvazi»nin dışında başka bir sınıf ya da kesimin üretim araçlarına sahip olduğundan bahsedilemez. Küçük dükkanında kunda tamir eden «usta»nın sahip olduğu araçlar ise, kapitalizmin tekelci aşamasında, deryada leblebi gibidir. Esamesi bile okunmaz bu mülkiyet biçiminin; ve tekelci sermayenin güçlenmesi süreci karşısında, giderek daha da küçülmeğe mahkumdur. Dolayısıyla, kapitalizmde mülkiyet denilince, burjuva mülkiyeti, üretim araçları denilince, burjuvazinin sahip olduğu üretim araçları kastedilir ve anlaşılır.

Öte yandan, «Halk Sektörü»nün temel amacının ne olduğunu, hiç değilse ana hatlarıyla, şöyle açıklıyor sayın yazar: «Kamu Sektörünün yatırımlarına sosyal amaçların egemen oluşu, ekonomik amaçla sosyal amaç arasındaki çatışmanın biçim değiştirerek kamu ve özel sektörler arasındaki çatışma haline gelmesine yol açmakta.

Halk Sektörü üçüncü boyut olarak kamu ve özel sektörlerin ortasında yer aldığı zaman, bu iki sektörün ilişkileri daha tutarlı olmağa başlayacak.» (a. g. e. s. 19)

İşte, nihayet müphem bir ifadenin arkasına sığınmasına rağmen, somut bir şey görür, somut bir şey elde eder gibi oluyoruz. Bir defa ekonomik amaçla sosyal amaç arasında bir çatışma olduğu kabul ediliyor ki bu çatışma emek-sermaye çelişkinin, mahcup bir şekilde söylenişinden başka bir şey değil. Öte yandan Halk Sektörü'nün temel amacının ise, bu çatışmayı azaltmak, yani emek-sermaye çelişkinini yumuşatmak olduğunu öğreniyoruz. Yazar bizlerin şimdiye kadar, böcekler gibi, iki boyutlu bir evrende, yani düzeyde yaşadığımızı ortaya koyarak, Halk Sektörü'nün devreye girmesiyle, nihayet üç boyutlu bir evrene gireceğimizi ve insan gibi yaşayacağımızı muştuluyor. Bu üç boyutlu evrenin boyutları ise, Kamu ve Halk Sektörleriyle Özel Sektör. Ve devamla:

«Halk Sektörü ile kamu ve özel sektörler arasında önemli bir ayrılık da, Halk Sektörünün amaç oluşudur. Yani toplum kendisinin var ettiği üretim ve tüketim aletleriyle kendi refahını sağlamış olacak.» (a. g. e. s. 21)

Demek ki Halk Sektörü araç değil amaç olunca, tüm sorunlar kendiliğinden ortadan kalkacak. Toplumun kendisinin var ettiği üretim aletleriyle kendi refahını nasıl sağlayacağı konusunda tek bir soru yok. Bu aletler kime ait olacaktır? Üretim nasıl yapılacak? Bu durumda iktidarın yapısı nedir? Herşey eskisi gibi mi kalacak? Elbette ki bu gibi «netameli» sorulara cevap vermek, Orta Sol Düşünce'nin «Boyutları» dışında. Öte yandan tüketim aletleri ne anlama geliyor? Yazar bu deyimle, çatal, bıçak, kaşık gibi tüketim aletlerini kastediyorsa neyi kastediyor?

Gelelim «Yaratıcı Muhayyile» ya da «Bürokrasinin Hamaratlığı» sorununa: «Siyasi olaylar dışında Halk kitleleri heycansız ve donuktur. Böyle olunca teknik ve teknolojik gelişmelerin kaynağı oluşmamakta. Yaratıcı muhayyilenin yerini bürokratların hamaratlıkları almakta. İyi ki bürokratların akıl almaz güçlük çıkarıcı usulleri, kuralları var, Halk bunların üstesinden gelmek için yeterince zaman kaybederek, bir işe yaramamanın sıkıntısını hissetmemekte.» (a. g. e. s. 25)

İşte! Orta Sol Düşünce'nin, Türkiye Sosyal Demokrasisi'nin Türkiye'nin toplum yapısı hakkındaki görüşlerinin temeli bu kısa paragrafta gizlidir. Orta Sol Düşünceye göre ülkemizdeki sorunlardan, egemen sınıf ya da sınıflar değil, bürokrasi sorumludur. Türkiye'de bir finans kapital tahakkümü mevcut değildir. Yerli finans kapital, tahakkümünü, bir yandan tefeci-bezirgânlar, diğer yandan yabancı finans kapitalle ortaklık halinde sürdürmemektedir. Ülkemizdeki sorunların üstesinden gelebilmek için, herşeyden önce bürokrasiye çeki düzen vermek gerekmektedir. Osmanlıdan kalma bugünkü bürokrasi, Halk'la yabancılaşmıştır, yaratıcı muhayyileden yoksundur ve yaratıcı muhayyilele sahiple. rini de ezmekten adeta marazi bir zevk almaktadır. Sorunu düğüm noktası şura.

dadır. Eğer, sosyal demokrat iktidar gerçekten ülkemize yararlı olmak istiyorsa, «aşırı sol» çevrelerden gelen eleştiri ve uyarılara kulaklarını tıkamalı, finans kapital tahakkümü gibi «bölücü» sloganlara kapılmamalı, burjuvazi, finans kapital, tefeci-bezirgânlık gibi sınıf ve zümreleri bir kenara ya da yaratıcı muhayyileye bırakarak, bürokrasinin üstüne üstüne gitmelidir. Orta Sol Düşünce'nin «Küh»ü budur.

Herşey bir yana, Türkiye halkı ile finans kapital tefeci-bezirgân ortaklığı arasındaki ilişkiyi gizlemek amacıyla, ortaya bir bürokrasi umacısı çıkartan bu görüş, daha önceleri de çeşitli sözcüler bulmuştu ülkemizde. İşte sosyal Demokrat Düşünce ile finans kapital ideolojisinin kesişme noktası. Sosyal Demokrasi, kendi yapısı gereği, emek-sermaye ilişkisini gizlemeğe, uzlaşmaz ilişkileri uzlaştırmaya, sınıf gerçeğini gözlerden uzak tutmaya, kitlelere yalancı ve sözde mücadele hedefleri göstermeğe uğraşır. Bir yerde sosyal demokrasinin varlığını nedeni ve hikmeti de budur. Bu bakımdan bir yandan finans kapitalin, diğer yandan sosyal demokrasinin ideolog ve sözcüleri, emek sermaye ilişkisi söz konusu olunca aynı tahlil ve görüşlerde birleşir, kitlelere aynı hedefleri gösterirler. Dolayısıyla, genel anlamda demokrasinin gelişmesi ve yerleşmesi amacıyla, sosyal demokratlarla beraber mücadele vermek başka bir şeydir, ideolojide, eylemde, örgütlenmede onların kuyruğuna takılmaksa başka bir şey.

Bürokrasi bu eleştirilere cevap vermeyeceğinden üstelik egemen bir sınıf ya da zümre oluşturmadığı için, «tehlikeli» de olamayacağından, sayın yazar bu «sünuf-u devlet» kalıntılarına yükledikçe yükleniyor: «Yaratıcı muhayyile eksildikçe, toplum üretici olmaktan elini eteğini çekmeye başlar. Üretim gururu kaybolur. Yerine tüketici toplumun özellikleri başgösterir. Toplum tüketici oldukça, teknik kadrolar bile masa başı çalışmasını tercih ederler. Büyük kentler lüks kamu binalarıyla donatılır. Bürokrat yığınları maaş yetiştirmek, kamu maliyesinin en önemli sorunu haline gelir. Cari harcamalar hızla yükseir. Mil-

li Gelirin oluşumunda hizmetler kesimi en büyük payı taşımağa başlar. Halk ve yönetici kadro birbirinden olabildiğince uzaklaşır. Türkiye bugün bu durumda.» (a. g. e. s. 26)

Görüldüğü gibi, dünya ve özellikle A. B. D. Emperyalizmi, yerli finans kapital tahakkümü, emek-sermaye ilişkisi söz konusu değil Türkiye için. Her türlü iç ve dış ilişki ve çelişkiden soyutlanmış, kendi yaşantısını sürdüren bir adacıktır Türkiye ve bu ülkede her atılımın önüne geçen, yaratıcı muhayyileyi kurutan bir asalak bürokrat kitlenin dışında, toplumsal hiç bir sorun yoktur. Bürokrasi hizaya sokulunca, Türkiye de «hiza»ya girmiş olacaktır.

Daha sonra bir «İtici Güç» kavramı oluşturuyor sayın yazar: «İtici güç girişimcilikle gerçekleşir ve girişimciliği geliştirir. Bu gelişimin en tutarlı veya artıcı ortamı ise Halk Sektöründe var olanıdır. Kamu Sektörü'nün yorgun ve ayırıcı bürokrasisi ile Özel Sektörünün kâr amaçlı girişimciliği, ekonominin ve sosyal yapının itici gücünü oluşturmaktan uzak kalmızca.

Girişimcilik Halk'tan ve Halk Sektörü'nden esirgenirse, toplum Devlet'e el açan, ondan yatırım ve hizmet bekleyen kütleler yığını haline gelirse, büyük düşüncüler, bilginler ve girişimciler ortaya çıkmaz olur. Devlet biçim değiştirir ve toplumu daha çok tenbelliğe, bekleyici ve kâderci olmağa iter.» (a. g. e. s. 28)

Orta Sol Düşünce'nin «Popülizm»inde böyle unsurlar da mevcut Yani, ülkemiz, «İtici Güç» Halk Sektörü olmadığı için gelişmemiştir, «İtici Güç» gelişmeyince, halk herşeyi devletten bekler hale gelmiştir, böylece devlet «biçim» değiştirince de, Halkımız giderek tenbel, bekleyici ve kâderci olmağa başlamıştır. Sayın yazarın, kalbinde ve belki de kafasında, böyle bir değerlendirme açık olarak mevcut değil, ama, Orta Sol Düşünce'nin bizi kaçınılmaz bir şekilde getirdiği ve getireceği son noktaya burası. Sosyal Demokrat «İdeoloji»nin «Halk Sevgisi» temelde soyut, Halk'tan kopuk, «Halk'la Yabancılaşmış» bir sevgidir ve bu bakımdan, gerçekten iyi ni-

yetli ve yürekli iseler, Sosyal Demokratların arasında yer alan, daha bilinçli ve militan unsurlar, bu konuda «bürokrasiyi değil, önce kendilerini suçlamalı, kendilerini eleştirmelidirler.

Sosyal Demokrat Düşünce'nin «Devlet» Konusundaki temel görüşleri ise, özetle şöyle: «Halk'ın 1950'lerde toplumun demokrasiyi benimsemesi, kendi içeriğine alması, beş yıl kadar kısa bir süre içinde oluşmasına karşın, siyasal iktidar kendi getirdiği demokrasiye on yıl içinde uyum gösteremedi ve 1960'da yıkılıp gitti. 1957'lerde Türkiye'de ağır bir suçlama belki fakat Devlet olmasa idi toplum daha mutlu olurdu elbet. Toplumun karıştıran ve huzursuzluğa iten Devlet'in elindeki siyasal ve yönetsel kurumlardı o zaman.» (a. g. e. s. 31)

Türkiye'ye demokrasi'yi getirdiği ileri sürülen iktidarın siyasal sahibi D.P. nin, hangi sınıf ve zümrelerin, hangi amaçlarla kurdukları bir siyasi parti olduğu, hangi dış ve iç mihraklardan güç ve destek aldığı defalarca ortaya konuldu. Finans kapital tefeci-bezirgân ortaklığının, 2. Dünya Savaşı sonrasında, ekonomik iktidarın yanında siyasal iktidara da el koyarak üzere oluşturduğu, emperyalizmin himayesindeki bu siyasi teşekkülün Türkiye'ye getireceği demokrasi, «Bize Özgü» bir demokrasi olabilirdi ancak. Bu bakımdan D.P.'nin getireceği ve getirdiği «Demokrasi»nin klâsik burjuva demokrasisi olmayacağı, olamayacağı ortadaydı ve bunda D.P.'nin doğrusu hiç bir kabahati yoktu. Dolayısıyla D.P.'nin kendisinin getirdiği demokrasiye uyum gösterememesi diye bir şey de söz konusu olamazdı. Aksine, böyle bir demokrasiye gereğinden fazla uyum gösterdiği için devriliş gitti D.P.

Öte yandan, kontrolünü kaybettiği zaman, küçük burjuva düşüncesinin nasıl bir uçtan diğer uca savrulduğuna tanık oluyoruz yukarıdaki paragrafta. Sayın yazar «1957'lerde Türkiye'de ağır bir suçlama belki fakat Devlet olmasa idi toplum daha mutlu olurdu elbet» diyebiliyor. Müsaade buyrulursa biz de burada ağır bir suçlama belki yazarın, belki de bilinçsiz bir şekilde, klâsik anlamıyla «anarşizm»e

sürüklenmiş olduğunu belirtelim.

Yazar ilerde daha da açık oluyor: «Tüm doğru olmasa bile öyle sanıyoruz ki Türk Halkı «Gerçek Devlet» özlemi içinde yaşamıştır. Belki de en büyük kaygısı ve üzüntüsü Devlet'in siyasal ve yönetsel kurumlarının geride kalmasından, halkın aşamalarına ayak uyduramasından doğmuştur. Neden bu kurumlar halkın içinden çıktığı halde halkın gerisinde kalıyor? (a. g. e. s. 32)

Demek ki bir «Gerçek Devlet» var bir de gerçek olmayanı. Yazar'a ve Orta Sol Düşünce'ye göre, somut bir gerçeklik olan burjuva devleti «Gerçek» değil, ama kendi «Yaratıcı Muhayyile»lerinin eseri olan devlet «Gerçek Devlet» tir. Böylece, «fizik»in hudutlarını aşıp «Metafizik»e doğru da, ufak bir gezinti yapma fırsatını elde ediyoruz. Yazar, devletin siyasal kurumlarının, halkın demokratik aşamalarının gerisinde kaldığını ileri sürüyor. Daha önce de, böyle bir durumda Halk Girişimciliğinin, «Yaratıcı Muhayyile»nin, «İtici Güç»ün susacağını ve halkın herşeyi devletten bekleyen aciz ve sefil bir kütle haline dönüşeceğini ileri sürmüyor muydu? O halde, bu niteliklerde olması gereken bir halk, nasıl oluyor da, demokratik aşamaları gerçekleştirebiliyor? Belki de sosyal demokrasinin ideologları, bu çelişkiyi şöyle açıklıyorlardı: Sosyal Demokrat Düşünce öylesine geniş, öylesine kapsamlı ve engin bir düşünce sistemidir ki «O» adeta bir evrendir. Ve bu bakımdan kaçınılmaz bir şekilde, tıpkı evren gibi, tüm uzlaşır ve uzlaşmaz çelişkileri de kapsar. Siz fanilere çelişki gibi gözüküyor, «Yaratıcı Muhayyile»nin bir üst plândaki «Girişimciliği»nin «İlerici Güç»ünün somut belirtileridirler. Mazur görülsün, fazlasıyla «materyalist» olduğumuz için bu «metafizik» incelikleri pek kavrayamıyoruz.

Devam edelim: «Halk üretimden uzaklaştırıldıkça ve yatırım ile üretim gibi makine ve emek uğraşlarına seyirci kaldıkça, kendi içinden çıkardığı siyasal iktidarların her zaman ihmeline uğrar. Gerçek Devlet kurulamamıştır çünkü.

Nedir Gerçek Devlet?

Gerçek Devlet, halkın yatırım ve üretim çabalarına ücret karşılığı emekçi olarak katılmasını sağlayan, yani istihdam olanakları yaratan bir mekanizma değildir. Devlet, bireylerin tuğlalar gibi birbirine harçla bağlanarak sosyal yapı oluşturmasını sağlayan çimento değildir sadece. Bu yapının özgürlüğünü, yıkılmamasını, korunmasını ve büyümesini sağlayan soyut bir otorite değildir gerçek Devlet. Gerçek Devlet elindeki bütün olanakları Halk'ın üretim yaratması için kullanan Devlet'tir.» (a.g.e. S. 32)

Bir defa sınıflı toplumlarda, siyasal iktidarlar hem halkın içinden çıkıyor hem de çıkmıyor. Böylesine diyalektik bir gerçeklik bu. Oy mekanizmasına başvurduğu zaman, hiç değilse sözde, halkın içinden çıkıyor. Fakat, oy mekanizması, halkı bir oy sürüsü gibi istismar etmenin aracı olarak kullanıldığından ve henüz yeteri derecede bilinçlenmemiş halk, çok kereler bölgesel baskıların da zoruyla, kendini sömürenlerin temsilcilerine oy verdiği için, ortaya çıkan siyasal iktidar, genel olarak halkla çelişen, halkı sömüren bir iktidar oluyor. Harcı alem gerçekler bunlar. İkinci, sınıflı toplumlarda ve özellikle kapitalist toplumlarda çok «gerçek» anlamda bir «Gerçek Devlet» vardır ve bu sonuncusu da «Burjuva Devlet'i diye «tesmiye» edilir. Ve sonuncusu, özellikle burjuva devleti elindeki bütün olanakları, halkın, burjuvazi için üretimde bulunmasını sağlamak üzere seferber eder. Burjuva yargı organları, polis ve devlet gücü hangi amaçla mevcut? Dolayısıyla Orta Sol Düşünce'nin «Gerçek Devlet'i araması, bilinçli bir hedef şaşırtma değilse, beyhude gayrettir. Ortada, Sosyal Demokrasi'nin kılına bile dokunamayacağı, çok «gerçek» bir «Gerçek Devlet» bulunuyor.

Ve yine: «Gerçek Devlet ile Biçimsel Devlet arasındaki farkı, en belirgin olarak kredi düzeninde görebiliriz. Biçimsel Devlet'in yönetiminde kredi almak için bir girişimci bireyin bankaya taşınmaz malarsa, bina-sahibi olduğunu ispatlaması gerekir. Eğer kazanıyorsa o birey, kazancını taşınmaz mala tahsis etmekle de kredi olanaklarını arttırmış olur. Biçim-

sel Devlet'in kurumları girişimcinin taşınmaz mallarından yanadır. (Burjuva devleti, genel olarak, burjuvazinin bütün mallarından yanadır. Taşınmaz ve özellikle taşınmaz mallarından) Ama girişimi birey, taşınmaz mal sahibi değil de kendi emeğiyle ve doğal yetenekleri ve yaratıcı varlığıyla-örneğin bir uçağın alüminyum parçalarından dikiş makinesi imal etmeyi başarmışsa, (O takdirde, Nobel Ödülüne bile layık), —yaratığı üretimin karşılığı Devlet'in bankalarından kredi yardımı göremez ve üretimini arttırmak ya da geliştirmek olanaklarını bulamaz.» (a.g.e. S. 33)

İşte, herşey geliyor, geliyor, kredilerin kimlere verilmesi gerektiğinde düğüm leniyor. Sosyal Demokrat Düşünce'nin varacağı, varabileceği «Nihai» hedef budur. «Halk Sektörü,» «Halkın Yaratıcı Muhayyilesi,» «Gerçek Devlet» teraneleri, döner dolaşır, «Birey'in «Girişimciliği» üzerinde yoğunlaşır, yumaklaşır. Yazar'da sayfalarca yazıdan sonra, Biçimsel Devlet ile Gerçek Devlet arasındaki farkı, birinin «rantiye» devlet oluşunda, diğersinse «Sanayi kapitalistleri»ni destekleyişinde buluyor. Burada, bilinçsiz de olsa, serbest rekabetçi döneme dönük bir özlemle karşı karşıya kalıyoruz. Sosyal Demokrat Düşünce, anti-tekelci yanıyla, geçmişin «muh-teşem» günlerinin, geçmişin «sanayi kaptanları»nın geriye gelmesini arzuluyor. Fakat tekelci kapitalizm çağında bu özlemin tatmini artık olanak dışı ve öte yandan Türkiye finans kapitali serbest rekabetçi dönemle, sanayi kaptanlarının mirasçısı değil, Türkiye, kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini yaşamadan, Avrupa finans kapitalinin etkisiyle, kapitalizmin en yoz, en asalak, en kokuşmuş evresi, yani tekelci kapitalizmle karşı karşıya buldu kendisini. Binlerce yıllık tefeci-bezirgânlığın, insan üreticil güçlerini paçavraya çevirdiği böyle bir ortamda, girişimci sanayi kapitalisti aramak bir yanıyla trajik, bir yanıyla komik bir uğraş olmaktan öteye gidemez.

Halk Sektörü, Bölüm : II

Halk Sektörünün

Örgütlenmesi

«Bir halk girişiminin doğuşunu örnek alalım. O yörede bir doğal kaynağın geliştirilmesi bir araya gelen ve konuyu duyguları ile tartışan halk girişimcilerinin yönetsel ve teknik bilgiye sahip olması olanaksızdır... Bu amaçla 'Halk Sektörü Proje Ofisi' kurulmalıdır. Bu kuruluş, daha önceden, yörenin doğal ve ekonomik varlığına uygun yatırım konularını, küçük fakat optimal kapasiteler halinde inceleyerek girişim projeleri düzenleyip ofisinde biriktireceği gibi, halk girişimcilerinin (Doğrudan doğruya Halk'ın değil, halk girişimcilerinin) başvurması üzerine de hazırlanır. Yani bir tür «Proje Bankası» oluşturulacaktır. (a.b.e, S 41)

Demek ki halkın kendisinin, şimdiye kadar yarattığı bütün aşamalara, hatta yaratıcı muhayyilesine rağmen, yönetsel ve teknik bilgisi daima yetersizdir O halde bu bilgi kimden sağlanacak? Yazar söylüyor: Halk Sektörü Proje Ofisi'nden. Halk Sektörü Proje Ofisi kimlerden oluşacak? İnsanlardan, Nasıl insanlardan? «Alelade» insanlardan mı? Hayır. O halde nasıl insanlar bunlar? Teknik ve idari işlemleri yerine getirecek insanlar. Bu insanları kim istihdam edecek? Devlet. Yani istihdam edilenlerin maaş ya da ücretlerini kim ödeyecek? Devlet. Peki genel anlamıyla Devlet tarafından istihdam edilen, yani maaş ve ücretleri devlet tarafından ödenen teknik ve idari personele verilen ad nedir? Bürokrasi. A! İşte bak. Döndük dolastık, gene şu Allahın Belası bürokrasiyle karşı karşıya geldik. Hani halk girişimciliğini de, yaratıcı muhayyileyi de dumura uğratan bu bürokrasiydi.

Yine Orta Sol Düşünceye «özgü» «özgün» düşünceler: «Bir üretim alanında, halk girişimciliğinin yatırımları gerçekleşirse, üretim aşamasına geçildikten bir süre sonra da gelir-gider eşitliği sağlanmaya başlar. Bir süreden önce giderler gelirden fazla iken, bu süreden sonra girişim kârlı duruma geçer.» (a.g.e. S. 4.43)

Kapitalist toplumda, kâr, faiz ve kira-

ların kaynağı, işçi ve emekçilerin sömürülmesiyle oluşturulan toplam artı-değerdir. Şimdi Halk Sektörü bir süre sonra kâr etmeğe başlayacağına göre, bu kârı hangi kaynaktan sağlayacak? Yani Kimler ve hangi oranda sömürülecek? Halk Sektörü'nü yöneten «Girişimci»ler mi? Sosyal Demokrasi'yi bu küfürden tenzih ederiz. O halde, «Alavare Dalavare Mehmet gene Nöbete.»

«Halk girişiminde çalışan kamu görevlileri ayrı bir ücret statüsüne bağlı olurlar. Bunlar yasalarla düzenlenir elbet (Elbet)» (a. g. e. s. 43)

Demek ki Halk Girişimi'nde çalışan kamu görevlileri için ayrı bir ücret statüsü düşünülüyor. Bu zorunlu olmalı. Çünkü, sözkonusu kamu görevlileri, gerek kredilerin dağıtımını, gerek projelerin oluşturulması ve onaylanması ayrıca girişimlerin denetlenmesi gibi çok «hassas» görevlerle yükümlü olacaklar. Bu «hassas» görevlerle orantılı bir ücret statüsü düşünülmeyecek olursa, «Halk Girişimcileri», kendi yöntemleriyle, bu ücretleri görevle orantılı düzeye getiriverirler.

Ve Halk Sektörü Hukuk Düzeni: «İki özelliği olacaktır Halk Sektörü Hukuk Düzeninin, Birinci Özelliği Kamu Sektörü ile olan ilişkileri düzenleyen kamu fonlarının kaybını önleyici yasalar yer alır. Varsayalım ki bir halk girişimciliği üretimi başaramadı ya da kârlı duruma geçemedi. Ne olacaktır bu durumda? Kamunun tazminat davası açarak parasal yardımını geri alması gibi klâsik hukuk kuralları işlememeli. Halk Sektörü girişimciliği zararlarını sigorta eden bir sistem geliştirilmeli. Bu, Merkez Bankası'nda açılan bir fonla sağlanabilir. Kâr eden Halk Girişimciliğinden küçük oranda kesilen gelir paylarından oluşabilir. Ya da özgür bir sigorta sistemi ne bağlanabilir.» (a. g. e. s. 46.47)

Böyle bir hukuk düzeninin yerli finans kapitalin ne kadar işine geleceği ortada. Halk Sektörü'ne belki de daha oluşumunun başlangıcında damgasını vuracak olan Türkiye tekeli sermayesi «girişim»lerinde, devlet garantisine sahip olacağı için, bu teklifi seve seve destekleyecektir. Çünkü, hukuki statüsü ne olursa ol-

sun, böyle bir sigortanın fonları, finans kapitalden değil, emekçi halktan sağlanacaktır. Böyle bir hukuki düzen yerli finans kapital için çift katlı ekmeğe kadayıdır. Onun için, burada da «Söyleyene Değil Söyletene Bak» deyişi tümüyle geçerlidir.

Herhangi bir yanlış anlaşılmaya sebebiyet vermemek için, sayın yazar bu hukuk düzenini şöyle açıyor: «Plânlı dönemin ve Halk Sektörlü bir ekonominin gerektirdiği ilişkileri yeni bir hukuk düzenine bağlamak ihtiyacı kendini duyuran sorunların başında gelir. Böyle bir hukuk düzeninin bugün var olmayışı, Özel Sektör'de bile sermaye birikiminin, borç alacak ilişkilerinin güvence altında hızlı ve verimli biçimde işleyişine engel olmakta.» (a. g. e. s. 47)

İşte «Bakla» bir kere daha «Dilin altından çıkarılıyor». Hukuk düzeninin amacı, Özel Sektörde sermaye birikimini güvence altına almak, bu birikimin hızlı ve verimli bir şekilde işleyişini sağlamak. Peki burada, «Yaratıcı Muhayyile»den yoksun olsa da, halkımız sormaz mı? Sermayeye nasıl oluşur ve ne şekilde birikir? Sermayeyi oluşturan ve birikimini sağlayan mekanizma nedir? İşçi sınıfının ve emekçilerin sömürülmesi değil mi? O halde, Sosyal Demokrasi'nin Hukuk Düzeni, neyi güvence altına alıyor? İşçilerin ve emekçilerin sömürüsünü.

Ya Halk Sektörü'nün Özel Sektör'e dönüşmesi tehlikesi. Ona da cevap hazır: «Halk Sektörü büyük sermaye birikimine sahip olduğu zaman Özel Sektör haline dönüşmez mi? Halk girişimciliğine tasarruflarıyla katılan halk bireyleri zamanla halk olmaktan uzaklaşmaz mı? Aklagelen bu sorular 'Halkın varlıklı olmağa hakkı yok mu?' sorusuyla eş anlamlıdır aslında.» (a. g. e. s. 48)

Bir kere bizim için, Halk Sektörü'nün Özel Sektöre dönüşmesi diye bir tehlike söz konusu değil. Çünkü daha işin başında, özel sektörün, yani yerli finans kapitalin bu oluşuma damgasını vuracağını ve vurduğunu çok iyi biliyoruz. Öte yandan, kâr unsuruna, yani artı-değer'e, yani işçi sınıfının sömürüsüne dayandığı için, Halk Sek

törü'nün sermaye birikiminin de hangi anlamda geldiğini, bütünüyle kavrayabiliyoruz. Bu bakımdan, söz yerindeyse, «müsterih»iz.

Öte yandan büyük özel firmalar Halk Sektörü haline gelemeyen mi diye soran, «İyi niyetliler»e verilen cevap şu: «Büyük özel firmalar örneğin Anonim Ortaklıklar yön değiştirerek Halk Sektörü haline gelebilir mi?... Büyük firmaların liderleri (sahipleri diyemiyor, lider daha efendice, daha 'kardeşçe' bir deyim) tek bir birey olarak kalmayı göze alır ve üretim ile yönetim kararlarındaki egemenliğini bırakırsa, ancak üretimini halklaştırmış, yani Halk Sektörü hareketine öncülük etmiş olur.» (a. g. e. s. 48)

Demek ki durum bütünüyle umutsuz değil. Büyük firmaların «Liderleri» arasından böyle «fedakârlık» yapacak kişiler çıkabilir. (Mi dersiniz?) Böylece Halk Sektörü de gerçek öncülerine kavuşmuş olur. Yazar bu «Dönüşüm»ün tarihi örneklerini de veriyor, şüpheci zihinlere karşı: «Büyük firma iken gerçek anlamda Halk Sektörü haline dönüşmenin ilk öncüsü 1896'da Ernst Abbe olmuştur. Carl-Zeiss optik tesislerinin kurucusu ve fizik bilgini olan Abbe, tesisinde çalışan bütün emekçileri ortak etmiş ve onun bu hareketi zamanın Özel Sektör tarafından cinayet olarak nitelenmiştir. Ancak bilgin bu eyleme girişirken, sosyal bir şaheser sayılan hukuki statüyü tam beş yılda yazmıştır.

Eğer bizdeki büyük firma sahipleri gerçek anlamda Halka açılmayı düşünüyorsa, Ernst Abbe gibi davranmalıdırlar.» (a. g. e. s. 49)

Bir kere bizdeki büyük firma «liderleri»nin böyle bir şey düşündüğü yok. Kim seyi aldatmıyalım. Öte yandan, sosyalizm bir bilim haline gelmeden, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin korkunç sömürüsü karışısında «eylem»e geçen, anılarının her zaman mirasçısı olduğumuz ve yine kendilerini her zaman üstün bir saygı ve sevgiyle andığımız «Ütopik Sosyalist»ler, Ernst Abbe'den çok daha önce, yukarıdakinden çok daha radikal, çok daha içten, çok daha insancıl girişimlerde bulunmuşlardı. Özünde ilkel sosyalizmin kardeşlik, eşitlik, yi-

güçlük gibi geleneklerinin tohumlarını ve izlerini taşıyan bu girişimlerin kaçınılmaz bir şekilde başarısızlığa uğraması, dünya işçileri ve emekçileri için bir yerde somut bir ders olmuştur.

Sayın yazar, buraya kadar yaptığı açıklamaların yetersiz olduğuna inanmış olacak ki, daha önce sorduğu soruyu yenilemekten kendini alamıyor: «Acaba Halk Sektörü'nden Özel Sektör kapitalizmine dönüşüm söz konusu olabilir mi? Bunu önlemek için hangi tedbirler önerilmelidir? Kuşkusuz bu tedbirlerin bir bölümünün hukuksal olduğunu düşünüyoruz. Örneğin yönetim kurulu nöbet usulüne göre (Asker milletiz ya) değişmeli, hiç bir şey belli bir süreden daha uzun ardağık iki dönem yönetim kurulunda görev almamalı. Yönetim Kurulunda Kamu Sektörünün bir temsilcisi bulunmalı, fakat bu temsilci bürokrasiden değil üretimin uzmanlığını yapmış yada işletmecilik yönetimi görmüş kademedan gelmeli.» (a. g. e. s. 49)

Görüldüğü gibi, Halk Sektörü'nün Özel Sektöre dönüşümünü engelleyecek mekanizma çok basit. Yönetim Kurulların da, sürekli olmayan görev kaydı koydun mu ve ayrıca kamu sektörünün temsilcisini üretim uzmanları yada işletmeciler arasından seçtin mi, bu dönüşümü de engellemiş olursun.

Öte yandan elimizde, Halk Sektörü'nün Özel sektöre dönüşümünü engelleyecek bir önemli koz daha var: «Halk Sektörünün halk kapitalizmine geçmemesini sağlayan bir ölçü de bu sektörün amacından ileri gelmekte.» (a. g. e. s. 50)

Sosyal Demokrat Düşünce'ye göre, serbest rekabetçi kapitalizmin, tekelleri kapitalizmin, devlet kapitalizminin yanında bir de halk kapitalizmi var. İşte böylesine karıştırır ortabığı Sosyal Demokrat Düşünce. Halk Kapitalizmi diye bir şey yoktur, bu deyim Sosyal Demokrat Düşünce'nin tamamen politik nedenlerle uydurduğu bir gölge deyim, bir gölge kavramdır, temel işlevi zihin bulandırmaktan başka bir şey değildir. Çünkü çağımızda, kapitalizmin sömürü ağı içinde olan dünya halklarının ve bu arada halkımızın, kapitalizmle tek ilişkisi, sömürü aracı olmaktan ibarettir.

Bu bakımdan, Halk Kapitalizmi deyimini, burjuvazi tarafından desteklenen, burjuva basınında yer alan, burjuvazinin egemenliğini sürdürebilmesi amacıyla yaratılmış olan bir deyimdir.

Diğer yandan yazarın, daha doğrusu Sosyal Demokrat Düşünce'nin gerçekten de inanılmaz derece «saf» bir mantığı var. Halk Sektörü, neden Özel Sektör kapitalizmine dönüşemez? Çünkü, Halk Sektörü'nün amaçları Özel Sektör kapitalizminin amaçlarından farklıdır. O halde, Halk Sektörü, amaç değiştirirse, Halk Sektörü olmaktan çıkar, başka bir şey olur. O zaman da ortada Halk Sektörü kalmaz. İşte böyle mantık yürütür Sosyal Demokrat Düşünce. Peki Halk Sektörü'nün başlangıç noktası ne olacak? Bu soruda kolaylıkla cevaplandırılıyor: «Halk Sektörü'ne ait bir girişimcilik başlangıç aşamasında 'küçük endüstri' yada en ilkel aşamada 'küçük esnaf' durumunda olabilir» (a. g. e. S. 50)

Burada da Sosyal Demokrat Düşünce'nin temelindeki 'esnaf' unsuru belirgin bir şekilde ortaya çıkıyor. Çünkü, son tahlilde burjuvazinin ve özel olarak Türkiye finans kapitalinin çıkarlarına hizmet ediyor olsa da, Sosyal Demokrat Düşünce kaynağını, Türkiye'nin binlerce yıllık tefeci-bezirgân, ve 'esnaf' geleneklerinden, küçük burjuva kitlelerden alıyor. Bu bakımdan esnaflığa bulaşması doğal.

Daha sonra Halk Sektörü'nün nihai aşamasına varışı ele alınıyor «Halk Sektörü nihai aşamasına eriştikten sonra, o üretim noktasında içsel olan Kamu yardımı devreden çıkmalıdır. Böyle yapılmazsa, Halk Sektörüne aşırı yardımda bulunarak onu suni sektör haline getirmiş oluruz. Halk girişimciliği, bir bakıma Halk kapitalizmine dönüşür. Biri yoksul, öteki üretici halk. Halk ile Halk Sektörü arasında farklılaşma olmamalı.» (a. g. e. s, 58)

Demek ki Halk Sektörü gelişirken, kamu yardımları belirli bir düzeyde tutulmazsa, ortaya bir tarafta yoksul diğer tarafta üretici olan iki halk kitlesi çıkabilir. Gördünüz mü şimdi belâyı? Oysa biz «halkın böyle bölünmesine karşı değil miyiz dik daha baştan? Şaka bir yana, halkın

bir kesimiyle üretici bir diğer kesimiyle yoksul olarak ikiye ayrılması, sadece, Sosyal Demokrasi ideologlarının zihinlerinde mevcut olan sübjektif bir «gerçeklik»tir. Sınıflı toplumlarda yok böyle bir ayırım. Bu toplumlarda halk hem üreticidir hem de yoksul, daha doğrusu üretici olduğu, fakat üretim araçları başkalarının elinde olduğu için, tümüyle yoksuldur. Sınıfsız toplumlara gelince, isterseniz onlara hiç değinmeyelim. Halkın hem üretici hem de «varlıklı» olduğu modern sınıfsız toplumlar, Sosyal Demokrat Düşünce'nin boyutları dışındadır.

Halk Sektörü, Bölüm : III

Halk Sektörü

Kalkınmanın

Büyüme Modeli

Yazar burada, daha çok bir 'teknisyen' gibi düşündüğü ve 'teknisyenlik'in sınırları içinde kaldığı için, bu bölüme fazla değinmeyeceğiz. Yalnız, Halk Sektörü'nü okuyacak olanlara şu kadarını söyleyelim ki, matematik yöntemleri «amaç»a uygun bir şekilde kullanmak, her zaman için mümkün değildir ve genellikle, burjuva iktisatçıları da bu nedenle, matematik ve istatistik göz boyamalara başvururlar. Çünkü matematik model ve yöntemler, genellikle nitel değişkenleri içeremezler. Bir matematik model oluştururken, nicel birikimin ne gibi «beklenmedik» nitel değişiklikler yaratabileceği, bütünüyle öngörülemez. Böyle bir yaklaşımın sağlıklı bir sonuç verebilmesi için, geçmişin değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaların «diyalektik» yöntemle yapılması ve elde edilecek verilere bağlı olarak gelecekle ilgili izdüşümlerde de yine «diyalektik» yöntemin kullanılması, «diyalektik» bir şekilde düşünülmesi gereklidir. Dolayısıyla bu bölümün «teknik» eleştirisini bir kenara bırakıyor, oluşturulan modelin temel unsurunun ne olduğuna bakıyoruz, çünkü politika değil, ekonomi politika sözkonusudur burada.

Sayın Yazar, Halk Sektörü'yle ilgili modeli geliştirirken, yapılması gereken yatırımların kaynağını şöyle tanımlıyor: «Halk Sektörü kendi doğal özelliği olarak tüketiminden kısmayı göze aldığı payları

yatırıma tahsis edecektir... Halk Sektörü uygulaması başlayınca, Türkiye ölçüsünde toplam tüketimlerin % 1 kısıntıya uğrayarak yatırımı gerçekleştirebilir, fakat bir kaç yıl geçince öyle sanıyoruz ki toplam tüketimlerin Halk Sektörü elinde en az % 5 yatırımlara dönüşmesi olarak kazanabilir.» (a. g. e. s. 65-67)

Sosyal Demokrat Düşünce Türkiye'de yapısal bir değişiklik düşünmediği, düşünebileceği için, sistemin kendi mantığı içerisinde hareket etmeğe mahkumdur. Bu bakımdan, toplumda yapısal bir değişikliğin yaratacağı yeni maddi ve manevi kaynakları dikkate almağa ufku ve «misyon»u yeterli değildir. Dolayısıyla, döner dolayır yine, halkın tüketimini kısmada, kaynak olanakları bulur ve burada halkı tümüyle karşısına almamak için de, Türkiye ölçüsünde bir toplam tüketim kısıtlamasından söz açar. Oysa burada kastedilen şey açıkça ortadadır: Sosyal Demokrat İktidarlar, Parababalarının keselerine dokunamayacağı için, finansman yükümlülüğü yine işçilerin ve tüm emekçilerin sırtına binecektir. Sosyal Demokrat Ekonomik Kalkınma Modeli'nin ekonomi politikası budur işte.

Halk Sektörü, Bölüm : IV

Marksist Teorinin

Genel Eleştirisi

Burjuva toplumlarında «Sosyal Bilimler» alanında «Kariyer» yapmak isteyen her kişinin yerine getirmekle yükümlü olduğu temel ve «kutsal» bir görev vardır, «Tarihi Maddecilik»e «Reddiye» hazırlayıp «Rüst»ünü ispat etmek. Bu batı üniversiteleri için olduğu gibi, derebeyliğin somut izlerini hala taşıyan Türkiye Üniversiteleri ve akademisyenleri için de aynen geçerlidir. Bu nedenle üniversitelerde ve dışarda «Tarihi Maddeciliği» «Reddeden» araştırmalar yapılır, doktora tezi hazırlanır, kitaplar yazılır. Bu «bilimsel» araştırmalarda, Marksist Düşünce sisteminin, şu ya da bu yanı ele alınıp genellikle ayrıntılar üzerinde durularak, sistemin artık «geçerliliği»ni yitirdiği, bir «dogmalar» dizisi haline dönüştüğü ileri sürülür. Böylece tarihin çöplüğü her geçen gün, yeni pa-

çavralarla yükselir durur.

Sosyal Demokrat Düşünce de yapısı gereği, Marksiz'e «Reddiye» hazırlamak zorundadır, aksi taktirde Sosyal Demokrat Düşünce payesine lâyük olamaz. İşte «Halk Sektörü» kitabında, bu görev şöyle yerine getiriliyor. «Marx'a göre sosyal hasıla üç değerden oluşur,

1 — Değişken Sermaye:	V
2 — Sabit Sermaye:	C
3 — Artık-Değer:	S

Değişken sermaye ücret ödemeleri, yani emeğin (işgücünün demek istiyor) karşılığıdır. Sabit sermaye makine, teçhizat ve hammaddeyi tanımlar. Artık değer ise kâr, vergi ve kira gelirlerini, faizler vb. anlatır. Böylece yıl içindeki sosyal hasıla, Marx'a göre:

$$C + V + S.$$

Burada hemen belirtmemiz gerekir ki sosyalist ekonomilerdeki sosyal hasıla tanımını ile kapitalist ekonomilerdeki sosyal hasıla tanımı arasında fark var. Kapitalist dünyada tanımlanan Gayri Safi Millî Hasıla ücret, vergi, kâr, **AMORTİSMAN**, faiz, kiralar toplamından oluşur. Yani $V + S$ 'den ibaret.» (a. g. e. s. 72)

Marxist ekonomi politige göre, Değişken Sermaye «V», «Emek»in değil, işgücünün karşılığı olan ödemelerdir. Nitekim, ilk eserlerinde emek ile işgücü arasında bir ayrım yapmayan Marx, Engels, görüşlerini gerçek bir bilim haline getirdikten sonra, hep işgücünün karşılığı olan ödemeler üzerinde dururlar ve bunun öyle bir kalemde geçilecek, ayrıntı niteliğinde bir nokta olmadığını da defalarca vurgularlar. İşçi emeğini değil, işgücünü satan kapitalistlere ve işgücünün diyelim ki bir gün içerisinde, üretimde yer almasıyla oluşan «emek»in yarattığı toplam «değer» kapitalistlerin malı olur. Diğer bir deyişle, belirli bir üretim süresi sonunda, geçmiş ve yaşayan emek $C + V + S$ değerinde kristalleşmiştir. Bu bakımdan emek ve işgücü hiç bir zaman birbirlerine karıştırılmaz. Karıştırıldığı taktirde, işçinin sömürüldüğü gerçeği ve bu sömürüyle oluşan artı-değer gözden kaçır ve kaçırılır.

Öte yandan, sayın yazarın, sosyalist ekonomilerle kapitalist ekonomiler arasın-

da, Millî Gelir'in hesaplanması açısından mevcut farklılıkları açıklarken, kapitalist düzende Gayri Safi Millî Hasıla'nın ücret, vergi, kâr, **AMORTİSMAN**, faiz, kiralar toplamından oluştuğunu ileri sürdüğünü görüyoruz. Yazar bu kalemlerin toplamını $V + S$ şeklinde veriyor. Şimdi, «V» değeri, emek-gücünün karşılığında toplam ödemeleri, diyelimki ücretleri, kapsadığına ve faiz, kâr ve kira gibi, egemen sınıflara düşen paylar, «S» şeklinde gösterilen, artı-değer'de mündemiç olduğuna göre, amortisman'ı karşılayan unsur hangisi? Ne «V» değerinde, ne de «S» değerinde bir amortisman unsuru mevcut değil. Yoksa yazar Gayri Safi Millî Hasıla ile Net Millî Hasıla'yı mı karıştırıyor?

Burjuva iktisat kitaplarında Gayri Safi Millî Hasıla, ekonomideki bütün sektörlerin gayri safi katma değerleri toplamına dış alemden sağlanan net gelirin eklenmesiyle oluşan büyüklük diye tanımlanır. Bu arada alıcı fiyatlarıyla gayri safi millî hasıla ve faktör fiyatlarıyla gayri safi millî hasıla tanımları yapılırsa ki, bu kadarı konumuz dışı. Dış alemden sağlanan net faktör geliri, hesaplara katılmayacak olursa, sadece yurt içindeki sektörlerin gayri safi katma değerlerinin toplamından oluşan büyüklük Gayri Safi Yurt İçi Hasıla adını alır. Bu tanımlara göre, Gayri Safi Millî Hasıla'nın Gayri Safi Katma Değerler'in toplamından oluştuğunu görünce, i ki türlü katma değer olduğunu da görüyoruz. Bunlardan birincisi Gayri Safi Katma Değer olduğuna göre, ikincisi de, Net Katma Değer olacaktır.

Şimdi genel olarak Katma Değer tanımının ne olduğunu görelim. Toplam üretim değeri içinde yer alan «C» değeri iki unsurdan oluşur. Bunlardan birisi üretimde yer alan makine ve teçhizatlardaki aşınma payını gösterir ki, buna «C₁» denilir. Diğer unsur ise üretimde tüketilen ham madde ve benzerini kapsar ve «C₂» harfiyle gösterilir. Dolayısıyla $C = C_1 + C_2$ dir. Öte yandan üretim sürecinde, işleme giren işgücüne «V» büyüklüğünde bir ödemede bulunuluyor ve işçi sınıfı üretim süreci boyunca «S» gibi bir artı-değer yaratıyor. Dolayısıyla toplam üretim $C + V + S =$

$C_1 + C_2 + V + S$ olur. Toplam üretime, bir yerde, toplam «Çıktı» (Output) da diyebiliriz. Şimdi, toplam «Çıktı» değerinden Toplam «Girdi» değerinin çıkarılması, bize Gayri Safi Katma Değer'i verecektir. Toplam «Girdi'ler ise, üretimde kullanılan ham madde ve benzerlerinin toplam değeridir ki, bu değer yukarıda « C_2 » şeklinde gösterilmiştir. Böylece toplam «çıktı» değeri, $C_1 + C_2 + V + S$ değerinden toplam «Girdi» değeri olan « C_2 » yi çıkarınca, toplam Gayri Safi Katma Değer olarak $C_1 + V + S$ değerini elde etmiş oluruz. Görülüyor ki, bu değer içerisinde, üretimde aşınan makine ve malzeme payına karşılık olmak üzere « C_1 » değeri mevcuttur. İşte ekonomideki sektörlerin hepsinin Gayri Safi Katma Değerlerinin toplamıyla oluşan değer, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla adını alır. Buna, daha önce de değindiğimiz gibi, dış alemden sağlanan net faktör geliri eklenirse, Gayri Safi Millî Hasıla elde edilmiş olur. Gayri Safi Katma Değer'den, üretimde kullanılan makine ve teçhizatların aşınma payına karşılık olan « C_1 » değeri de çıkarılacak olursa, bu defa Net Katma Değer elde edilmiş olur ki, sektörlerin net katma değerlerinin toplamı da Net Yurt İçi Hasıla'yı verir. Bu değer, toplam olarak $V + S$ şeklinde gösterilebilir. Dolayısıyla, sayın yazarın verdiği tanımın, burjuva iktisat kuralları, na ve tanımlarına da uymadığını görüyoruz.

Burjuva iktisadı'nın temel tanımlarındaki bu gibi yanlışlıklar, «Marksizm'in Genel Eleştirisi'nin «çapını» da ortaya koymuyor mu? Bu bakımdan bölümün tümü üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmanın gerçekten de bir yararı yok. Bununla beraber, bölümün kapanış pasajını buraya almaktan kendimizi alkoyamıyoruz: «Marx ist şemada sömürünün önlenmesine karşın 20 nci yüzyılda ortaya çıkan yeni davranışlar, kapitalist düzende, emeğin kâra ve yönetime katılması, sendikalaşma, toplu sözleşmeler, bir bakıma emek-sermaye ilişkilerinde nispi bir denge sağlamakta, fakat bu dengenin de topluma nasıl bir yarar sağlayacağı ve emek kapitalizmini yaratmıyacağı belli değil. Kendi kendini sömüren, emek kapitalizmine de döntüştür

bu sistem.

Emeğin üretim araçlarını siyasal güç olarak ele geçirmesi de önerilse bile, demokratik kurallar içinde olanaksız. Emeğin siyasal güç olduğu ekonomilerde bile emeğin sömürülmediği görülmedi.» (a. g. e. s. 93)

İşte burada, «Takke Düşüp Kel Görünüyor». Sosyal Demokrat Düşünce'ye göre halk kapitalizminin yanında bir de emek kapitalizmi var. Emek kapitalizminde, emekçiler siyasal güce sahipler ama kendi kendilerini sömürüyorlarmış. Hoca'nın «Bırakın biraz da biz ölelim» demesi gibi insanın bırakın emekçileri kendi hallerine de, söylediğiniz koşullar içerisinde kendi kendilerini sömürsünler diyeceği geliyor. Halkın demokratik iktidarında, kimin kimi sömürdüğününün tasası sosyal demokrasiye mi kalmış?

Halk Sektörü, Bölüm : V

Kırsal Alanda

Halk Sektörü :

Köykentler

«Boşalan kırsal alan iktisaden geri kalmağa ve geri kaldığı için boşalmaya zorunludur. Bu kısır döngüyü kırabilmek, kuşkusuz kırsal alanda istihdam olanakları yaratmakla sağlanabilir. Nüfusu kırsal alanda tutmak ve sanayi yatırımları için yeterli talep hacmini getirmek kırsal alanda nasıl olanaklı olabilir? Sanayi kırsal alanda nasıl doğup gelişebilir?

Bu sorudan hareket edince, Köykentler cevabına yaklaşıyoruz... Bizim tanımımıza göre, Köykentler kırsal alanın bir kalkınma modelidir. Ekonomik içeriğinden çok, SOSYAL İÇERİĞİ DAHA FAZLA AĞIRLIK TAŞIR. NÜFUSU YERİNDE TUTAN, istihdam olanağını yerinde çözümlemeyi amaç alan ve kamu yardımıyla fakat halk tarafından yatırımları gerçekleştirilen Köykentler, kırsal alanın fizik planlamasıdır.» (a. g. e. s. 99)

Yazar Köykentler'in temel amacının, ekonomik değil sosyal olduğunu, yani köy nüfusunun yerinde tutulmasının hedef olarak benimsenmiş bulunduğunu açık açık yazıyor. Biz bu hususa bir şey eklemeyi gereksiz buluyoruz.

Köykentlerin kurulması kadar, yaşantısındaki kararlar da, Köykenti oluşturan köy halkı tarafından alınıp benimsenmeli. Kamu Sektörü, bu tür karar almanın eğitim ve yöntemlerini. ki bu yöntemler ileride hemde kısa sürede gelenek haline gelecektir. uzmanları ve teknisyenleri elyle gerçekleştirilebilir. O yörenin büyük kentlere göç etmiş aydın kişilerini de Köykent hizmetinde kullanmayı önerebiliriz. Derneğin deniz kıyısında kurulacak tatil köylerinde, Köykentte görev alan uzmanlara, teknisyenlere ve yöneticilere bir ay yerine iki ay dinlenme olanağı tanınabilir. Köyden çıkan ve büyük kentlerde yoğunlaşan «gizli işsiz kamu görevlileri'nin Köykentlerde görev almaları özendirilmelidir.» (a. g. e. s. 100)

Bu bölüm de yeteri kadar açık değil mi? «Geri kalmış yörelere yatırım yapmak ya da sanayi tesisleri kurmak, dış görünüşte bir çare, fakat yeterli değil, hat ta uygun bile değil. Çünkü geri kalmış nüfus yoğunluğu yetersiz yörelerde hangi tür yatırımlar yapılabilir ki ürünün maliyeti yüksek olmasın. (Demek ki, kapitalizmde her sorunun olduğu gibi bu sorunun da temel unsuru maliyetmiş) Eğer ürünün ya da üretimin maliyeti yüksek olursa, bu yine geri kalmış yörelere yatırım yapma olanağı veren kaynaklardaki israfın nedeni olmaz mı?

O halde daha doğal bir çare gerekli. Köykentler yoktan varolurken bu çareyi de beraberinde getiriyor. Yoktan varolmak var olanın büyümesinden daha heyecan vericidir. İkinci Dünya Savaşında yıkılan Almanya yoktan var olmanın heyecanıyla çok daha hızlı ve çok daha sağlam kuruldu.» (a. g. e. s. 105)

Köykentlerin yoktan varedildikleri doğru. Küçük burjuva zihin yapısının ürünleri olan Köykentler, orada doğdu, orada yaşıyor ve orada ölecekler. Fiziksel plân lamayla filan ilgisi yok Köykentlerin. Boş ve ham bir hayalden başka bir şey değil Köykentler. Bunu biz de biliyoruz, Köykentleri yoktan vareden «Yaratıcı Muhayyile» de.

Heyecan unsuruna gelince; doğrusu heyecan duymak için savaşa girmeye ve top-

yekün yokalmaya değer mi, orasını pek bilemeyiz. Çünkü kusura bakılmazsa bu hususta küçük burjuva kadar heyecanlı, atak, ve coşkun değiliz. Ha! Almanya'nın yoktan var olması meselesi mi? Almanya'nın savaşta 8 milyon insan kaybettiği, şehirlere bombardıman edildiği, üretim tesislerinin çoğunun tahribe uğradığı doğru; ama, savaş biter bitmez de Amerikan askeri ve iktisadi yardımının Batı Almanya'ya yöneldiği de aynı derecede doğru. Öte yandan Batı Almanya'nın savunma masraflarının asgari düzeyde tutulduğu ve Batı Almanya'nın «güvenliği»nin de kendi askerleriyle değil İsgal Kuvvetlerine mensup askerlerle sağlandığı da en açık hakikatler arasında. Bu hakikatleri bir yana bırakıp, «Alman Mucizesi»ni, bir heyecan unsuruna bağlamak ciddi ve samimi bir görüş olarak ele alınabilir mi? Sonra, en az aynı derecede tahribata uğramış, üstelik harpten önce Almanya'nın genel olarak zirai bir bölümünü oluşturmuş bulunan bir ikinci Almanya daha var ve bu Almanya, gerek üretim kapasitesi gerekse halkın yaşama seviyesi bakımından dün yanın ilk 10 ülkesi arasında yer alıyor. Bu Almanya'nın nüfusu, öteki Almanya gibi 55.56 milyon da değil, sadece 17 milyondur. Ama, gerek iktisat, gerek siyaset ve gerekse spor dalında diğer Almanya'nın küllünü savurup duruyor. Sayın yazar bu ikinci Almanya'yı niye hiç dikkate almıyor?

Halk Sektörü'nün VI,VII ve VIII. Bölümleri sırasıyla, «Köykentlerin Yapısı», «Köykentlerin Kuruluş Ekonomisi» ve «Köykentlerde Yol Yapım Makineleri Sanayii» şeklinde adlandırılmış. Bu bölümlerde, sayın yazar, «Büyük boyut» ları ve «Yaratıcı Muhayyile»yi bir kenara bırakıp, gerçek boyutlara dönüyor ve örneğin 153. sayfada «Kırtasiye: Tahminen 100.000 TL.» gibi hesaplar yapıyor. Biraz aşağıda Elektrik Tüketimi hesaplanmış: «50 oda için 100 watt üzerinden günde 4 saat 50X 0. 100X 4X365 = 73.000 Kwh'ı 0'60 TL. üzerinden 438 bin TL. İşte böyle.

Sayın Yazar, Halk Sektörünün «Son Sözü»nde «Son Sözü»nü şöyle söylüyor: «Halk Sektörü ve Köykentler alanında kent sel ve kırsal alan halkına üretim ve tüke-

tim ilişkilerinde yeni bir davranış alanı kazandıracak ve bu iki kavramın uygulamadaki başarısı, maliyet hesaplarının ve ekonominin ötesinde, davranış biçiminde sağladığı değişimle ölçülecektir. Değişimin yalnızca Halk Kesiminde yer almayacağı düşünülmeli bir bakıma. Belki de bundan önemlisi bürokrasi yeni bir biçime girmek zorunluğunu duyacaktır. Böylece, öyle sanıyorum ki bizdeki bürokrasi kendini amaç olmaktan uzaklaştırıp Halk için bir araç olduğunu kabul edecek; ya da bunun böyle olduğunu kabul eden yeni ve dinamik bir bürokrasi oluşacaktır. Oluşacak yeni bürokrasi katılaşmış kalıplar dışında, halkın üretime daima daha çok, daima etken katılmasını sağlamayı amaç alacaktır. Bütün kurallar bu temel amacın araçları olmayamaz zorunlu.

Halk Sektörü ve Köy-kentler bürokrasiye bunu öğretecek. Öyle sanıyoruz ki Halk Sektörü'nü sermaye çevrelerinden önce aydın kesim ve bürokrasi benimsemeli. dir.» (a. g. e. s, 175)

Görüyoruz ki «Son Söz»de bile hedef bürokrasi oluyor. Halk Sektörü ve Köy-kentler bürokrasiye haddini bildirecek, gerçek yerlerinin ne olduğunu öğretecek. Peki ya yerli finans kapitale, parababalarına, Türkiye tekelci sermayesine, tefeci-bezirgânlara, onlara ne öğretecek? Hiçbir şey. Gerçekte ise onlardan öğrenecek çok şey. Çünkü, Sosyal Demokrat Düşünce'nin «Vaftiz Babası» ve «Öğretmeni» burjuvazi değilse nedir? Ve devamla: «Sermaye çevreleri ve emekçi kesim üretim ilişkileri içinde örgütlenmektedir. BUNA KARŞIN HALK, NEREDE, NASIL YER ALMALI?» (a. g. e. s, 176)

Demek ki bir yandan sermaye çevreleri diğer yandan emekçi kesim örgütlenirken, «Halk» bu gibi bir örgütlenmenin di-

şında kalıyor. O halde hem sermayenin hem de emekçilerin karşısında olan «Halk» nerede yer alacak? Bu soruların altında, hiç de kavram kargaşası yok. Sosyal Demokrat Düşünce için temelde «Halk» gerçekliği içinde yer alan unsurlar, örgütlenmiş işçi sınıfı ve yoksul köylülük değil, dağınık, küçük burjuva zümre ve tabakalarıdır. Halk Sektörü'nde bu gibi zümre ve tabakalar ve bunların yanında da tekelci sermaye ile çelişki içerisinde bulunan vahşi kapitalistlerin bir bölümü örgütlenmek istiyor. Kime karşı ÖRGÜTLENME? EMEKÇİLERE KARŞI. Çünkü, bu kesimin sermaye çevrelerine karşı örgütlenmesi bir ham hayalden ibarettir. Faşizmde de küçük burjuva zümre ve kitleleri, hem de çok «heyecanlı» bir şekilde, «kapitalizme» ve proleteriyaya karşı örgütlendiler, ama sonunda bu örgütlenmenin ipini finans kapitalin çektiği açıkça ortaya çıktı.

Sosyal Demokrat Düşünce, görüldüğü gibi, bir yanıyla anti-tekelci unsurlar taşır gibi gözükürken, somutta ve son tahlilde tekelci sermaye sömürsünün karşısında değil, yanında yer alıyor, ona tutarlı bir şekilde karşı çıkmıyor, çıkamıyor. Bu da bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de Sosyal Demokrat'ların kaçınılmaz kaderi ve alnyazısı. Bu sadece Sosyal Demokrat düşünce'nin bazı yönlerini ortaya koyan bir kitabın eleştirisi. Sosyal Demokrat Düşünce üzerinde «Son Söz»ümüzü, burada söylemiş olmuyoruz. Bu düşüncenin Türkiye'deki oluşum koşulları, etkinlik derecesi, gelişimi ve geleceği konusunda, araştırma ve eleştirmelerimiz devam edecek. Burada, bu hususu bir kere daha belirtmekte yarar görüyoruz: Burjuva demokrasinin temel ilkelerini savunduğu sürece, işçi sınıfı sosyalistlerinin Sosyal Demokratlara karşı dostluk ve güçbirliği göstermesi ilkelerine uygun olacaktır.

TÜSTAV

İLKE'nin daha önceki sayılarında yayınladığımız Akın Çelik'in, Ali Nejat Ölçen'in «Halk Sektörü» kitabı ile ilgili eleştirisine, kitabın yazarının cevabını Sedat Özkolun uzun incelemesi ile birlikte yayınlıyoruz.

Halkın Halk Sektörü

Ali Nejat Ölçen

İlke dergisinin Haziran 1974 günlü sayısında «Ali Nejat Ölçen'in Halk Sektörü» yazısını okurken, yazının içeriği ile adı arasındaki çelişki bende bu yazıya cevap verme isteği uyandırdı. Çelişkilerden bahsederken bu denli çelişkiler içine düşen bir yazıyı bu güne değin hiç okumadım da. Başlık, Halk Sektörü'nü konu aldığı kanısını uyandırıyor. Oysa tersi. Ali Nejat Ölçen konu alınmış. Tutarlı bir başlık, «Halk Sektörü'nün Ali Nejat Ölçen'i» olabilirdi. Eleştiri ile başlık arasındaki çelişki de aradan kalkardı böylece.

Çelişkiyi bir yana bırakalım. Başlıkta ayrica bir küçümseme de gizli. Ama Halk Sektörü mü küçümseiyor, Ali Nejat Ölçen mi, bu belli değil. Kelime oyunlarından yararlanarak çelişkiler ortaya çıkarmak alışkanlığında olanlar bu durumda rahatça, Halk Sektörü hiç kimsenin olamaz, Halkındır Halk Sektörü diye karşılık verebilirler. Kapitalist düzende, sermaye ve yönetim, kişinin olabilir ama, Halk Sektörünü ciddiye alanlar bunu bir kişinin adından sonra kullanamaz diye düşünmek te mümkün. Biz böyle kelime oyunları yapmaktan yana değiliz. Bu tür oyunları binlerce yıl önce Aristo yapmıştı.

Sayın Akın Çelik, eleştiri yazısında Halk Sektöründe kâr nasıl oluşacak, nasıl bölüşülecek, sosyal amaçlar için hangi koşullar altında parasal fonlar yaratılacak, Özel Sektör ile rekabet koşulları nasıl ortaya çıkacak gibi konuların kitapta niçin yer almadığını sorsaydı belki de kendisine bu soruları için teşekkür etmek gerekli olurdu. Böyle yapmıyor. Ne yapıyor, «Halk Sektörü kavramını açıklığa kavuşturmamış olduğundan söz ediyor. Ne gereksiz bir yargı. «Halkın ne yaptığı, ne ettiği pek açık değil yazarın kafasında» diyor. Eğer bu güne kadar Halk Kavramı hakkında yazılanlar bu kavrama yeter açıklık getirmemişse, Ali Nejat Ölçen'in görevi mi bu kavrama açıklık getirmek? Eğer Halk kavramı açıklığa kavuşmuş ise, Halk Sektörü kitabında bunu bir kez daha açıklığa kavuşturmanın ne gereği var. Zaten kitabın amacı Halk kavramı ile uğraşmak değil. Bunu, salon tartışmacıları fazlasıyla yapıyor. Halk kavramına açıklık getirmek yerine, Halkın üretici olması sorununa açıklık getirmek daha yararlı olmaz mı. Madem ki Halk kavramına açıklık getirmeyi sayın Çelik daha önemli görüyor, bu kavrama açıklık getirmesini

kendisinden bekleyelim, nasıl bir açıklık getirecek.

Eleştiride kitapta yer alan iki cümle bir biriyle karşılaştırılarak çelişkiye düş-tüğüm belirtiliyor. Birinci cümle şu: Halk sadece bireyler halinde üretime emek, bil-gi ya da sermaye ile katılır. İkinci cümle: Halk sektör haline geldikçe üretime katıl-ma olanağı bulur. Bu iki cümleyi bir a-rada karşılaştıran eleştirici, çelişki oldu-ğunu ileri sürerken aslında bir mantık ha-tasına düşüyor galiba. Mantık şu: Halk, sektör haline gelmeden mademki üretime katılıyor o halde üretime katılması için sektör haline gelmesine ne gerek var. Sonra ekliyor: «Ha, söylenmek istenen ü-retimin yönetimi sorunu ise konu burada açıkca konmalıydı. Öyle bir anlam bu cümlelerden katıyen çıkmıyor». Bence, ü-retime katılma kelimesini tek anlamda yorumluyarak çelişki aramaya çalışmak yanıltıcı olur. Birinci cümlede Halkın ü-retime bireyler halinde emeğiyle katılma-sı anlatılmakta. İkinci cümlede ise, Hal-kın sektör haline gelerek üretim sürecine sahip olması kasıtlanıyor. Yani birincisin-de Halk, üretim sürecinin emek olarak girdisi durumundadır. İkincisinde ise ü-retimin sahibidir. Kitapta bu anlatılıyor. Halk Sektörü kitabının amacı da bu zaten. Bu denli önemli konunun iki cümle ara-sına sıkıştırılması olanaksız olduğu için, kitapta konuya ayrıca bir bölüm ayrıl-mıştır. Bölümün adı, «Halk Sektörünün Örgütlenmesi». Bu bölümde 1,2 ve 3 sa-yılı şekiller var. Konuya yeter açıklık ge-tiriyor. Bunları görmezliğe gelerek, halkın üretime katılması bu cümlelerden katıyen çıkmıyor diye düşünmek eleştiride spekülasyonla yönelmek olur. Bu da gereksiz ka-nımızca. Bu gün Türkiyede halk üretime ya seyirci oluyor ya da emeğiyle ücret karşılığı katılmak zorunda kalıyor. Oysa tasarruflarıyla ve yönetimde etkin rol al-masıyla üretimin yaratıcısı olmuyor.

Kelime oyunlarına dayalı spekülasyon-lar eleştiride hayli fazla. Kitapta yer alan «Sermaye çevreleri ve emekçi kesim ü-retim ilişkileri içinde örgütlenmektedir. Buna karşın halk nerede, nasıl yer almalı» de-yimi ele alınarak, «Ölçen diyor ki: Halk

emekçilerin dışındadır» sonucuna varılıyor. Bu soru, bana biraz da AP Genel Başka-nının hükümet başında iken «işveren müte şebbis, halk değilmi» sorusunu hatırlatıyor. Üretimde emekçi olarak dahi yer alamıyan tüketici nüfus'u Halk deyimiyle anlat-maktayım. Emekçi ile Halk arasında, Halk Sektörü yaratılınca fark kalmayac-ak. Ama şimdiki halde fark var. Ali Ne-jat Ölçenin düşüncesi bu.

Eleştiri yazısında çelişki bulmak gay-retini bir yana bırakarak, tutarsızlık bul-ma isteğine ait bir örneği gözden geçire-lim:

«Halk Sektörünün sosyal amaçlı ya-tırımları ve maliyet minimizasyonunu bir a-rada uyguluyan sektör olması» cümlesi i-le Kamu Sektörünün yatırımlarına sosyal amacın egemen oluşu...» cümlesi karşıla-ştırılıyor ve sonra bu açıkca bir tutarsızlık, deniyor. Madem Kamu Sektörünün asıl a-macı sosyaldır o halde ayrıca Halk Sek-törüne ne gerek var anlamı elde edilmek isteniyor. Öteki sektörler (Kamu ve Ö-zel) sosyal amaçlı yatırımlara yönelmedi-ği için üçüncü bir sektöre ihtiyaç olduğ-u nu yazıyorum ve sonra da Kamu Sektö-rünün yatırımlarında sosyal amaçların ege-men olduğundan bahsederek çelişki ya da tutarsızlık içine düşüyorum. Aslında tu-tarsızlık, okuyanın bilgi noksanlığından i-leri geliyor. Çünkü yakın zamana kadar Kamu yatırımlarında amaç her zaman sos-yal yani toplumsal olmuştur. Alt yapı ya-tırımlarını gerçekleştirmek, eğitim ve sağ-lık tesisleri kurmak gibi. Yer yüzünde ilk kez 1930'larda Türkiye'de Kamunun ikti-sadi kuruluşlar oluşturarak ekonomik ha-yatta doğrudan doğruya rol aldığını görü-yoruz. Kamu, özel sektörün yaptığını da yapmak gibi bir eylemin içine girdiği i-çin, karma ekonomi ikili sistem. İlk kez Türkiye'de ortaya çıktı. Kamuya sosyal amaçlar egemen olurken aynı zamanda e-konomik amaçların da eklenmesi, giderek bu günkü yapısal çelişkiye sebep oluyor. Yani kamunun egemen olan sosyal ama-cını, ekonomik amaçla bağdaştırmak ola-sılık kazanmadı. Eğer Kamu, sosyal amaç dışında kendisine hiç bir türde ekonomik amaç tanımasaydı (kapitalist sistem) ya

da özel sektöre ekonomik amaçları yasak ederek kendisi yüklenseydi (kollektivist sistem) bu günkü ikili sistemden sonuç nasıl farklı olurdu bilemiyoruz. Mademki demokrasiyi de yükümlendik ve ikili sistemden caymak demokratik koşullar içinde olanaksız, o halde Türkiye'nin kurtuluşu Halk Sektörlü üçlü sisteme gelip dayanıyor. Halk Sektörü mevcut sistemin tutarsızlığını ortadan kaldıracak. Tutarsızlık yazarın değil, yani sistemin.

Sayın Akın Çelik eleştirisinde bir konuya daha değiniyor. O da şu: «Toplumdaki bazı sorunlar görülüyor fakat bunların sosyo.ekonomik sistemin genel niteliğinden değil de mevcut sosyo.ekonomik sistemdeki sektör eksikliğinden ileri geldiği sanılıyor. Dolayısıyla önerilen çözüm de özel ve kamu sektörlerine bir de Halk Sektörünün eklenmesi. Özel Sektör de varlığını sürdürecektir. Peki özel sektörde işçiler de üretimi kendileri mi yönetecek». Bu sorunun cevabını kim ararsa arasın Halk Sektörünün yazarını ilgilendirmiyor. Kitap, kehanette bulunmayı üstlenmediği için bu tür sorularla ilgilenmedi. Ancak yeri gelmişken bu günkü sorunların sosyo.ekonomik sistemin genel niteliğinden mi yoksa sektör eksikliğinden mi ileri geldiği konusuna değinmekte yarar var. Türkiye'de bu günkü sistem hastalıklı. Bunun tedavisini demokratik düzen içinde yapmak koşulu da öngörülmüş durumda. Devrimsiz nasıl olur bu. Halk Sektörü kitabındaki yazılanlar uygulanırsa olur.'

Marxist teorinin eleştirisine gelince, öyle sanıyorum ki bu teoriyi Marx'tan da-

ha iyi anlayanlar ondan sonra gelen yorumcular olmuştur. Rosa Luxemburg, John Robinson gibi. Sosyalist toplumda makro.ekonomik gelir kavramı ile kapitalist toplumdakinin birbirinden farklı oluşunu belirtten ben değilim. Ünlü iktisatçı J. Robinson. Akın Çelik'e J. Robinsonu bulup onunla tartışmasını tavsiye ederim. Ancak bu tavsiyeme uymazsa kendisi kazançlı çıkar. Ünlü iktisatçı, konuyu bilenlere anlatma alışkanlığına sahip.

Emek kapitalizminden neyi kastettiğim soruluyor ve emeğin siyasal gücü olduğu yerde emeği acaba kim ve nasıl sömürüyor diye de bir başka soru ortaya atılıyor. Emek iktidarında bir işçi olan Stalinin başa geçtiği zaman kazancı gibi yemek gibi yeni bir alışkanlık kazanmasından esinlenmiştim emeğin emeği sömürmesinden bahsederken.

Emek kapitalizmini anlamak için son yıllarda yayınlanan ekonomi politik kitaplarıyla biraz ilgilenmek gerekir. Örneğin Pierre Salama'ya göre, emek, kapitalist tarafından satın alınan bir mal'dır. Emek böylece ikiye ayrılır. Ölü emek yani üretim araçları makine ve teçhizat, ötekisi de canlı emektir yani işgücü. Emek kapitalizmini soyut olarak anlamak için sarı sendikaları incelemek gerekir. Emek iktidarında emeğin yönetim ve denetimini elinde bulunduranlara ve onu Halktan ayırıp sömürenlere ben emek kapitalistleri adını veriyorum. Böyle yaparken sayın Akın Çelik'in yadırgayacağı hiç aklıma gelmemişti. Zamanla alışacak elbet.

TÜSTAV

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Üretim Nedir?

Tarih ve Devrim Yayınevi

5 Lira

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Türkiye'de Sınıflar ve Politika

Tarih ve Devrim Yayınevi

5 Lira

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

koral yayınları

Lenin Hayatı ve Mücadelesi

**G. OBIÇKIN BAŞKANLIĞINDA BİR KURUL TARAFINDAN
HAZIRLANMIŞTIR**

Lenin'in hayatı, parti mücadelesi, eserlerini oluşturduğu dönemler ve o dönemlerin koşulları

P.K. 07 İst.

15 Lira

ÇIKTI

Darağacından Notlar

Julius Fuçik

Çeviren : Şemsa İlkin

ODA Yayınları, P.K. 57 — İstanbul

Osmanlılarda Din ve Devlet

Muammer Sencer

CHP-MSP programında tarihsel yanlışların ortadan kaldırılacağından söz ediliyordu. Nihat Erim bu tümceden çekince duyduğunu söyleyerek programı eleştirdi. Ecevit, halkın tutucu olduğu yolundaki yanlış inançların silineceği yanıtını verdi. Din ve Devlet, yapay sağcılığın kökenine inerek yanlışların silinmesine yardımcı oluyor.

ERK Yayınları. Dağıtım: Milliyet.

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Osmanlı Tarihinin Maddesi

Cilt : 1

Osmanlı Tarihinin Ruhu

Tarih ve Devrim Yayınevi

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Kısaca
Marksizm Düşünüşü
(Gerçek Bilim)

Tarih ve Devrim Yayınevi

5 Lira

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

Genel Olarak
Sosyal Sınıflar
ve Partiler

Tarih ve Devrim Yayınevi

5 Lira

TÜSTAV

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

Dr. HİKMET KIVILCIMLI

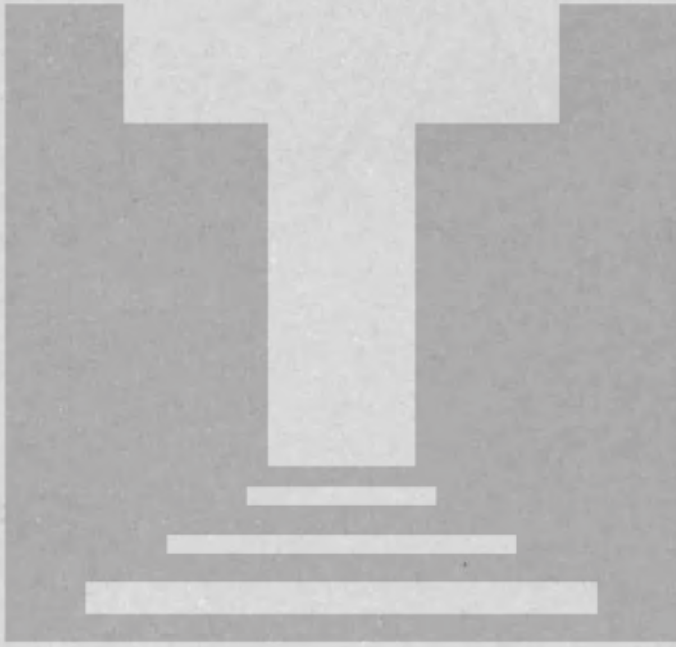
Türkiye'de
Kapitalizmin Gelişimi

Tarih ve Devrim Yayınevi

15 Lira

Genel Dağıtım : TOPRAK Yayın - Dağıtım

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV